

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaal- ja haridusteaduskond

Riigiteaduste instituut

Magistritöö

Indrek Halilov

**Propagandistliku narratiivi muutumine
konfliktsituatsioonis: Ukraina kriisi näitel**

Juhendaja: PhD Heiko Pääbo

Tartu 2015

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

Lühikokkuvõte

Käesoleva magistritöö eesmärgiks on uurida, kuidas muutub rahvusvahelisele areenile mõeldud propagandistlik narratiiv konfliktsituatsiooni kajastamisel ja kuidas toimuvad sündmused muudavad propagandatootja poliitilisi eesmärke.

Antud teemat on käsitletud läbi propagandateooria ja strateegilise narratiivi analüüsi. Magistritöös on empiiriliselt analüüsitavaks juhtumiks valitud Venemaa Föderatsiooni poolt riiklikult rahastatav ja välismaale suunatud inglisekeelse telekanali *Russia Today* (RT) propagandasaade *CrossTalk*. Töös uuritakse, kuidas kajastati saates sündmusi Ukrainas perioodil 2013. aasta novembrist kuni 2014. aasta detsembrini. Millist narratiivi toimuvast konstrueeriti ja kuidas tõlgendati sündmusi Venemaa Föderatsiooni poolt. Uuritakse, kuidas narratiivid perioodi jooksul muutuvad ja tehakse järeldusi, mis võis olla narratiivide muutumise poliitiline eesmärk. Uuritava teema ning töö eesmärgi paremaks avamiseks on analüüsimiseks kombineeritud Lasswelli kommunikatsiooni ahelat ja strateegilise narratiivi mudelit. Saadete analüüsi tulemusel selgus, et Venemaa on loonud hea ja universaalse narratiivide kogumi, mis on rakendatav poliitilistel eesmärkidel ka teiste võimalike konfliktide puhul. Töö eesmärgiks ei ole hinnata kuivõrd edukas selline propaganda on.

Sissejuhatus	5
1. Poststrukuralismi, propaganda ja mälupoliitika teoreetilisest kontekstist	7
1.1 Poststrukuralismist rahvusvahelistes suhetes.....	7
1.2 Diskursusest kasutamine rahvusvaheliste suhete analüüsil.....	9
1.3 Narratiiv rahvusvahelistes suhetes	11
1.4 Propagandast	16
1.4.1 Propaganda mõiste ja kontseptsioon	16
1.4.2 Propaganda ja televisioon	20
1.4.3 Propaganda ebademokraatlikes režiimides	21
1.4.4 Ajaloo kasutamine propagandas	22
1.5 Mälupoliitika	23
1.5.1 Kollektiivne mälu ja selle erinevad definitsioonid	24
1.5.2 Vaenlase kuvandi loomine	26
1.6 Magistritöö empiirilisi andmeid analüüsiv teoreetiliste suundade omavaheline skemaatiline asetus (teoreetiline mudel)	28
2. Metodoloogia	30
2.1 Uurimismeetod.....	30
2.2 Valim.....	34
3. Ukraina kriisi kajastamine Venemaa Föderatsiooni välismaailmale suunatud propagandas.....	36
3.1 Venemaa Föderatsiooni senine mälupoliitika kujundamine	36
3.2 Venemaa Föderatsiooni meediamaaistik ja telekanal <i>Russia Today</i>	40
3.3 Telesaade <i>CrossTalk</i> formaat ja saatekülalised.....	43
3.4 Ukraina kriisi kronoloogia	47
3.5 <i>Russia Today</i> poolt Ukraina sündmustest kujutatud narratiiv	51
3.6 Järeldused empiiriliste andmete põhjal	67
Kokkuvõte	69
Kasutatud materjalid	71
Summary	76
Lisad.....	78

Sissejuhatus

Infoajastul omab maailmas toimuvates konfliktides relvade ja inimjõu kõrval üha suuremat tähtsust ka asjaolu, kuidas suudab üks või teine vaenupool kujundada välismaailmale vastasseisu olemust, põhjuseid ja süüdlasi. Propaganda on oluline relv, mida kasutavad kõik konflikti osapooled ja selle mõju on raske alahinnata. Edukas propaganda võib mõjutada avalikku arvamust, luues kuvandeid toimuvatest sündmustest ja sellega suurendades poolehoidu ühele või teisele osapoolele. Teema valikul lähtusin selle aktuaalsusest ja asjaolust, et Venemaa Föderatsioonil on plaanis laiendada propagandategevust Balti riikides, sealhulgas Eestis. Seega on oluline uurida, milliseid meetodeid ja väiteid Venemaa riiklik propaganda oma töös kasutab. Venemaa poolt konstrueeritavate narratiivide mõistmine aitab edukamalt võidelda propagandaga ning ümber lükata valesid ja pooltõdesid, mida maailmale üritatakse levitada.

Käesolev magistritöö uurib, millisena on Venemaa läbi välismaailmale tarbimiseks suunatud ja riigi poolt rahastatud telekanali *Russia Today* kujutanud Ukraina kriisi, käsitletud selle põhjusi ja süüdlasi. Analüüsin, kuidas telekanal on kajastanud Ukraina sündmusi läbi arutelusaate *CrossTalk*, perioodil november 2013 kuni detsember 2014, vaatluse all on 53 Ukraina teemalist saadet. Uuritava ajavahemiku jagan nelja perioodi ning analüüsisin saadetes kõlanud väiteid, selleks loodud mudeli alusel. Vaatlen, kuidas muutub ajalooliste sündmuste käsitlemine Ukraina kriisi põhjuste esiletoomisel, milliseid eksperte saatesse kaasati ja milliseid rolle omistati konfliktiga seotud riikidele.

Pöördelised sündmused Ukrainas said alguse 2013. aasta lõpus, kui riigi president Viktor Janukovõtš otsustas keerata selja Euroopa Liidule ja tugevdada suhteid Venemaaga. See otsus vallandas protestilaine, mis viis lõpuks relvastatud konfliktini riigis. Kriis Ukrainas ei ole käesolevaks ajaks lõppenud ja lõplikku rahumeelset lahendust lähitulevikus on väga raske saavutada. Kriisi käigus toimunud Krimmi annekteerimine Venemaa poolt on tugevalt mõjutanud Euroopa julgeoleku aluseid, mis on olnud paigas alates Teise maailmasõja lõpust ja pannud proovile NATO ja Euroopa Liidu tegutsemisvõime ja ühtsuse.

Töö eesmärgiks ei ole hinnata kuivõrd edukas on välismaailmale suunatud propagandaga vaid see, millistel eesmärkidel luuakse Venemaa poolt välismaailmale

narratiive Ukraina kriisist. See võimaldab teha järeldusi, kas Venemaal on oma välispoliitiliste eesmärkide saavutamiseks kujunenud kindel propagandastrateegia.

Magistriöö on jaotatud kolme suuremasse peatükki. Esimeses annan ülevaate teoreetilisest raamistikust. Peatükk koosneb poststrukturelismi, diskursuse, narratiivi, propaganda ja mälupoliitika teoreetilisest käsitlest. Poststrukturelism annab tööle kõige laiema teoreetilise raamistiku ja tugineb Alan D. Schrift-i käsitlesele. Diskursuseanalüüs aitab mõista, kuidas sõnumeid on võimalik uurida läbi Teun A. Van Dijk-i ja N. Fairclough-i teooriate. Propagandateooria kirjeldab, millised on võimalused narratiivide edastamiseks. Mälupoliitika kajastamine on oluline, kuna käesoleva töö peamised narratiivid põhinevad ajaloolistel sündmustel. Kollektiivset mälu on käsitletud M. Halbwachs-i teooria alusel.

Teine, metodoloogia peatükk kirjeldab töös kasutatavat uurimismeetodit ja empiiriliste andmete valiku põhimõtteid. Uurimismeetodina kasutan enda poolt loodud analüüsimudelit, mis on kombineeritud Lasswelli kommunikatsiooniahela ja strateegilise narratiivi mudeli põhjal. Valimi moodustavad telekanali *Russia Today* päevakajalised poliitikasaated *CrossTalk*, mis olid eetris ajavahemikul 2013. aasta novembrist kuni 2014. aasta detsembrini ning mis kajastavad ja analüüsivad Ukrainas, toimuvat. Valim hõlmab 53 saadet, mis on jagatud nelja perioodi.

Kolmandas, empiirilises osas tuleb käsitlese alla Venemaa Föderatsiooni senine mälupoliitika ja siseriiklike narratiivide kujutamine. Annan ülevaate Venemaa meediamaastikust ja telekanalist *Russia Today*, tutvustan saate *CrossTalk* üldist formaati ja seal esinevaid eksperte. Anna lühiülevaate Ukraina kriisi kronoloogiast ning järgnevalt analüüsin, kuidas Ukrainas toimunud sündmused muutsid Venemaa Föderatsiooni propaganda poliitilisi eesmärke telekanalis *Russia Today*.

Teoreetiline argument: **rahvusvahelisele areenile mõeldud propagandistliku narratiivi muutumine konfliktisituatsiooni kajastamisel näitab, kuidas toimuvad sündmused muudavad propagandatootja poliitilisi eesmärke.**

1. Poststrukturelismi, propaganda ja mälupoliitika teoreetilise kontekstist

Esimeses peatükis tuleb käsitle all poststrukturelism rahvusvahelises suhetes, diskursus, propaganda, mälupoliitika ja narratiiv, mis annavad käesolevale magistritööle teoreetilise raamistiku. Eelkõige on keskendub töö propagandale ja narratiivile, kuna nende abil toimub empiiriliste andmete analüüs. Poststrukturelism, diskursus ja mälupoliitika annavad tööle üldisema teoreetilise raamistiku ja näitavad, kuidas laiemat teoreetilist käsitlet on kitsendatud narratiivi uurimiseni. Mälupoliitika käsitlet töö, kuna minupoolt uuritav *Russia Today* saade *CrossTalk* kasutab tihti narratiivide loomisel ajaloo sündmusi.

1.1 Poststrukturelismist rahvusvahelises suhetes

20. sajandi esimeses pooles alguse saanud rahvusvaheliste suhete teooriate arengu käigus on tänaseks päevaks välja kujunenud mitmeid oma sisult ja põhimõtelt erinevaid koolkondi (näiteks: realism, konstruktivism, inglise koolkond). Käesolevale uurimistööle annab rahvusvaheliste suhete teoreetilise aluse poststrukturelism, mille arengut on olulisel määral mõjutanud 1960. aastate prantsuse teoretikute koolkond. Poststrukturelistid peavad rahvusvahelisi suhteid sotsiaalseks püüdluseks/väljakutseks. Suhtlemine on sotsiaalsuse keskpunktiks ja seega tuleb seda tõsiselt võtta.¹ Seega uurivad poststrukturelistid, kuidas rahvusvahelises suhetes omavahel suheldakse ja mis selle juures on oluline. Tähtis on mõista, miks mingeid sõnumeid edastatakse ja kellele need on mõeldud. Oma artiklis väidavad Ates ja Sayin, et poststrukturelismi olulisus peitub teooria võimes täita tühimikke teiste rahvusvaheliste suhete teooriate vahel. Eelkõige põhineb see asjaolul, et poststrukturelism aitab seletada, kuidas jõutakse mingist mõttest mingi teoni.²

Poststrukturelistid pööravad oma teoorias palju tähelepanu ka ajale, ajalisusele, ajaloole – sellele, kuidas kõikide fenomenide tähendus on moodustunud ajalooliselt. Alan D. Schrift tõstab poststrukturelistliku liikumise juures esile neli olulist teemat:

¹ Sayin, Y., Ates, D., „Poststrukturelism and the Analysis of International Relations,“ Turkish Journal of International Relations, 2012, vol. 11, no. 2, lk. 17.

² Samas lk. 15.

- 1) tagasipöördumine ajaloolisuse juurde;
- 2) tagasipöördumine subjektist mõtlemise juurde;
- 3) erinevuse rõhutamine;
- 4) tagasipöördumine filosoofilise mõtlemise juurde eetikast ja religioonist.³

Magistritöö jaoks on olulised eelkõige esimene ja kolmas punkt. Ajaloo rolli poststrukturealismis on kajastanud Patterson, kes näeb minevikusündmusi, kui jutustusi, mille tähendus/sisu on kodeeritud sõnade abil. Seega kõik, mis sisaldab suhtlust/keelt on võimalik dekonstrueerida.⁴ Saab järeldada, et poststrukturealistide jaoks on olulised dekonstrueeritavad suhtlusvormid ehk nad uurivad keelt, keelekasutust ja sõnumeid. Näiteks mingite riikide kaitseplaanid, kuidas need rahvusvahelisi suhteid mõjutavad. Samuti peavad poststrukturealistid oluliseks uurida, kuidas on seotud omavahel võimu ja teadmiste diskursus. Võimu tugevuse ja teadmiste hulga vahel on tugev side.⁵ On oluline mõista, kes kontrollib mingit informatsiooni ja kuidas seda kasutatakse.

Poststrukturealism kasutamine käesolevas töös on relevantne, kuna uurimise all on riikidevahelised sotsiaalsed suhted s.t, kuidas suheldakse omavahel (näiteks, millised on sõnumite edastamise vormid) ja samuti on oluline, kuidas eristatakse erinevaid gruppe (näiteks, meie-nemad). Eeltoodud küsimusi uurivad rahvusvahelistes suhetes poststrukturealistid. Üheks sõnumite edastamise vormiks/viisiks on propaganda tegemine. Poststrukturealism on kajastatud ka propaganda rolli rahvusvahelistes suhetes. Poststrukturealistide arvates on tõe sotsiaalselt konstrueeritud ja vaidlustatav. Seega on raske väita, et propaganda oleks valetamine ja tekib üleüldine küsimus, mis on „õige“.⁶ Kommunikatsiooni, mille üheks vormiks on propaganda saab rahvusvahelistes suhetes uurida läbi diskursuseanalüüsi. Järgnev peatükk käsitleb lühidalt, diskursuseanalüüsi definitsiooni ja kasutusvõimalusi kommunikatsiooni analüüsil.

³ Schrift, A. D., „Twentieth-Century French Philosophy,“ Oxford:Backwell, 2006, lk. 54.

⁴ Patterson, T.C., „Post-structuralism, Postmodernism: Implications for Historians“, Social History, 1989, vol. 14, no. 1, lk. 83.

⁵ Sayin, Ates, „Poststructuralism and the Analysis of International Relations,“ lk. 19.

⁶ Etang, J., Pieczka, M., „Public Relations,“ Lawrence Erlbaum Associates, 2006, lk. 8.

1.2 Diskursusest kasutamine rahvusvaheliste suhete analüüsil

Diskursuse mõistet on võimalik tõlgendada mitmeti. A. Van Dijk on diskursust analüüsinud läbi ideoloogia väljendamise ja taastootmise. „*Lähtudes oletustest, et ideoloogia on jagatud sotsiaalsete representatsioonide kogum, tuleb meil uurida, kuidas grupi liikmed ideoloogia omandavad, konstrueerivad, seda kasutavad ja muudavad.*“⁷ Seega on diskursus mingisuguse kõne või teksti omandamise, konstrueerimise ja muutmise analüüs. Sotsiaalteadustes defineeritakse diskursust, kui ükskõik millist ütluste (*statement*) organiseeritud kogumit. Sageli defineeritakse diskursuseanalüüsi, kui tekstianalüüsi erijuhtu. Kõige tuntum diskursusanalüüsi teoreetik on Norman Fairclough, kes on mõistet defineerinud järgnevalt: diskursus koosneb ütlustest (*statement*), mis võivad olla üksteisega seotud ja moodustavad diskursiivse kogumi/formatsiooni (*discursive formations*). Diskursiivsed kogumid moodustavad reeglid, milliseid ütlusi tohib kasutada ja milliseid mitte, sõltuvalt sotsiaalsest keskkonnast milles viibitakse.⁸ Seega on oluline peale teksti analüüsida, millised on keskkonna omadused, kus see tekst „asub.“ Vaadelda võib nii laiemat konteksti (näiteks: milline sotsiaalne grupp) või kitsamalt (näiteks: kasv, riietus). Konteksti uurimine võimaldab paremini mõista, miks ja mida öeldi ning kuidas seda tõlgendati.

Professor Teun A. Van Dijk, kes samuti diskursuse teooriat on uurinud defineerib mõistest järgnevalt: „... on diskursusanalüüsi eesmärk seletada süstemaatiliselt teksti ja kõne keerukaid struktuure ja strateegiaid, mida tegelikult sotsiaalses kontekstis ellu viiakse (luuakse, tõlgendatakse, kasutatakse).“⁹ Mõiste mida erinevate suhtlusvormide kirjeldamiseks enamasti kasutatakse on kommunikatsiooniakt. Seejuures on oluline mingi hulga sotsiaalsete agentide (kõneleja, kuulaja) osalus, kes on erinevas rollis, kindlal ajal, kindlas kohas ja kindlas rollis.¹⁰ Diskursuseanalüüs uurib ideoloogia väljendamist ja tootmist. Diskursus on väga lai mõiste, seetõttu keskendub käesolev magistritöö mõiste sellele osale, mille teemaks on ideoloogia ja ideoloogia suhted diskursusega. „... diskursuse mõiste põhitähendus sama, milles seda sotsiaalsema suunitlusega diskursuseanalüüsi praegu üldiselt kasutatakse – kommunikatiivne

⁷ Dijk, T. A., „Ideoloogia multidistsiplinaarne käsitus,“ Tartu Ülikooli Kirjastus, 2005, lk.228.

⁸ Vass-Elder, D. „The Casual Power of Discourse,“ Journal for the Theory of Social Behaviour, 2010, lk. 145.

⁹ Dijk, T. A., „Ideoloogia multidistsiplinaarne käsitus,“ Tartu Ülikooli Kirjastus, 2005, lk.236.

¹⁰ Samas lk. 231.

sündmus. Kommunikatiivne sündmus on juba üsna keeruline nähtus omaette, mille kommunikatsiooniaktis osaleb vähemalt mingi hulk sotsiaalseid agente, tüüpiliselt kõneleja/lugeja rollis....“¹¹ Dijak toob välja veel kaks diskursuse kontseptsiooni, laiema ja piiratumat tähendusega. Kommunikatsiooniakt saab olla kirjalik või suuline ning eriti suulises suhtluses on ühendatud nii verbaalsed, kui mitteverbaalsed mõõtmed (žestid, miimika jne). Näiteks vestlus sõpradega või ajalehe uudisloo kirjutamine/lugemine. Eelkirjeldatu on diskursuse laiendatud tähendus. Diskursuse piiratud tähendus on levinum ja tähendab peamiselt kõne või teksti kirjalikku või kuuldavat tulemust, nii nagu see vastuvõtjatele tõlgendamiseks saadaval on.¹² Käesolevas magistritöös kasutan diskursuse piiratud mõistet, kuna töö ei uuri mitteverbaalseid mõõtmekaid, vaid kuulatavat tulemust. Diskursuseanalüüsiga on seotud legitimatsioon, mis tegeleb mingi teo motiivide põhjendamisega.

„Legitimatsioon on ilmselgelt sotsiaalne (ja poliitiline) akt ning enamasti sooritatakse see teksti või kõne kaudu. Pragmaatiliselt tähendab legitimatsioon enesekaitse eesmärgil sooritatud kõneakti, mille kohasuse tingimusteks on sageli asjaolu, et kõneleja toob häid põhjuseid ja põhjendusi või üldaktsepteeritud motiive, et õigustada oma sooritatud või parajasti käsil olevat tegevust, mida teised on juba kritiseerinud või võivad kritiseerima hakata.“

Fairclought, kelle arendatud versioon diskursuseanalüüsist põhineb argumendi analüüsil. Argumenteerimine on Faircloughti käsitluses võrdsustatud legitimeerimisega, tegevuse õigustamisega.¹³ Tegevuse legitimeerimise analüüsiks kasutab Fairclought seitsmest komponendist koosnevat mudelit. Nendeks on:

- Väide (*claim*)
- Probleemid, olukord milles ollakse (*problems*)
- Tingimuste kirjeldus (*goal premises*)
- Alternatiivsed tegevused
- Hinnang alternatiivsetele tegevustele
- Väärtused

¹¹ Dijk, T. A., „Ideoloogia multidistsiplinaarne käsitlus,“ Tartu Ülikooli Kirjastus, 2005, lk.231.

¹² Samas lk. 231

¹³ Fairclough I., And N. „Political Discourse Analysis,“ Routledge, 2012, lk. 109

- Põhjusliku seose loomine¹⁴

Käesolevas magistritöös on relevantne probleemide kirjeldus ehk kuidas telekanal *Russia Today* kajastab Ukraina kriisi, milliseid narratiive nendes saadetes konstrueeritakse. *Russia Today* saade *CrossTalk* annab võimaluse saada ettekujutuse, millist kuvandit luuakse Ukraina sündmustest välismaailmale. Magistritöö püüab analüüsida, mil moel mingi olulisema sündmuse toimumine Ukrainas mõjutab saates kujundatavat narratiivi. Näiteks, kuidas muutus Ukraina sündmuste kajastamine enne ja pärast Krimmi ühendamist Venemaaga või kuidas mõjutas saadete teemaikat terrorismivastase operatsiooni algus Ukrainas.

Eesti keeles on diskursusest põhjalikult kirjutanud Tartu Ülikooli sotsioloogia professor Veronika Kalmus. „*Diskursusanalüüsi ühikud võivad ühes uurimuses varieeruda – nendeks võivad olla sõnad, fraasid, laused, lõigud, ka suuremad tekstiüksused. Analüüsi tehes pole eesmärgiks niivõrd rakendada kategooriaid, vaid teha kindlaks viisid, kuidas diskursuses osalejad ise konstrueerivad ja kasutavad kategooriaid kõnes või kirjas.*“¹⁵ Kalmuse käsitlese kohaselt, ei toimu diskursusanalüüsis ranget kategooriatesse kodeerimist, kuna analüüsitaval üksusel võib olla mitu funktsiooni või tähendust. Käesolev magistritöö analüüsib, kuidas Venemaa Föderatsiooni propaganda telekanal *Russia Today* saade *CrossTalk* kajastab Ukraina kriisi põhjuseid. Eelkõige on vaatluse all mälupoliitilised väited (neid oli kõige rohkem) mida edastatakse, milline on nende sisu ja kuidas nad on seotud päevakajaliste sündmustega. Seetõttu on õigustatud diskursuseanalüüsi teooria käsitlemine käesolevas töös.

1.3 Narratiiv rahvusvahelistes suhetes

Narratiivide uurimine rahvusvahelistes suhete kontekstis võimaldab teha järeldusi, millised on riikide poliitilise eliidi huvid ja selle põhjal on võimalik teha lühiajalisi ennustusi, kuidas riik ühes või teises situatsioonis võib käituda. Käesolevas alateemas kirjeldan narratiivi mõistet ja selle kasutamist rahvusvahelistes suhetes.

¹⁴ Fairclough I., And N. „Political Discourse Analysis“, Routledge, 2012, lk. 88

¹⁵ Tartu Ülikooli sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas, <http://samm.ut.ee/diskursusanalyys>, URL kasutatud 17.04.15

Narratiivi on oma akadeemilise karjääri jooksul uurinud Ameerika Ühendriikide California Ülikooli professor Hayden White, kes kirjeldab mõistet sisu järgnevalt: narratiivi võib pidada justkui lahenduseks probleemile, mis eksisteerib kõikides ühiskondades, kuidas tõlgitseda teadmist (*knowing*) ütluseks või jutuks (*telling*). Oluline on millises kultuurilises kontekstis narratiivi konstrueeritakse. Oma kultuuri narratiividest on lihtsam aru saada, kui võõra kultuuri narratiividest.¹⁶ Ameerika Ühendriikide ajakirjanik David Carr väidab oma uurimuses, et narratiivi rolliks võib olla millegi uue presenteerimine maailmale, mis on seotud mingite varasemate sündmustega. Selle tulemusena tekib uus vaatenurk, mida enne ei eksisteerinud.¹⁷ Näiteks saab mingitele ajaloosündmustele konstrueerida uue vaatenurga või kasutada neid vastavalt enda huvidele ära. Üldtuntud arusaama järgi ei ole olemas täiesti objektiivset kirjeldust ajaloost. Isegi, kui ajaloolane on püüdnud vältida hinnangute andmist toimunud sündmustele, on ta siiski mõjutatud ümbritsevast sotsiaalsest keskkonnast ja oma varasematest kogemustest. Andes hinnangut mingile tegevusele või sündmusele toimub narratiivi konstrueerimine. James H. Liu ja Denis J. Hiltoni käsitus narratiivi ja ajaloo seostest: ajaloo võib leida narratiive, mis aitavad meil defineerida, kes me oleme ja millises suunas me peaksime liikuma. Ajalugu defineerib trajektoori, mis aitab konstrueerida grupi identiteeti ja seda, kuidas mingi grupp on seotud teise grupiga.¹⁸ Miks on tähtis uurida, kuidas erinevad grupid näevad oma ajalugu? Liu ja Hilton leiavad, et mõistmaks mingi grupi ajalugu aitab aru saada, miks riigid reageerivad erinevalt mingitele väljakutsetele, isegi siis, kui on tegemist liitlastega või on ühised eesmärgid.¹⁹ Samuti on Liu ja Hilton toonud välja huvitava argumendi, miks ajalugu kasutatakse ära poliitiliste eesmärkide saavutamiseks. Suur eelis ajaloo kasutamiseks poliitikas on asjaolu, et suurem osa tegelastest [mingis ajaloolises sündmuses] on surnud ja surematuid sümboleid tõlgendavad inimesed, kes elavad praeguses ajas.²⁰

¹⁶ White, H. „The Value of Narrativity in the Representation of Reality,” *Critical Inquiry*, vol. 7, no. 1, lk. 5-6.

¹⁷ Carr, D. „Narrative and the Real World: An Argument for Continuity,” *History and Theory*, 1986, vol. 25, no. 2, lk. 120.

¹⁸ Liu, J., Hilton, D. „How the past weighs on the present: Social representations of history and their role in identity politics,” *British Journal of Social Psychology*, 2005, vol. 44, lk. 1.

¹⁹ Samas lk. 1

²⁰ Samas lk.4

Tänapäevased massikommunikatsioonivahendid võimaldavad lihtsamalt esitada erinevaid kujundlikke narratiive väga laiale auditooriumile. Diskursus ja narratiiv on tihedalt seotud, kuna diskursuseanalüüsi abil on võimalik mingitest tekstidest narratiive leida. Narratiivi ja diskursust ühendab nende struktuur, mis sisaldab millegi kaasamist ja mittekaasamist, ütlemist ja mitte ütlemist, kes nägi ja mida kellele ütles.²¹ Hayden White toob oma uurimuses välja mitmeid võimalikke seoseid narratiivi ja diskursuse vahel. Ta uurib milline on erinevuse ajaloolise jutustava diskursuse (*historical discourse that narrates*) ja diskursuse vahel, mis loob narratiive (*discourse that narrativizes*). Esimene püüab anda sündmuste käiku võimalikult täpselt edasi ja teine püüab seda teha lugude jutustamise abil. White toob välja, et probleem tekib siis, kui neid kahte lähenemist üritatakse kokku kombineerida ehk rääkida objektiivsetest faktidest jutustavas vormis.²² See loob olukorra, kus hakatakse mingist sündmusest konstrueerima oma tõde või arusaama ja objektiivsus kaob. Sündmuse ümber luuakse mingi põnev lugu ja sellega tekib ka narratiiv. White on välja toonud kaks erinevat võimalust, kuidas on ajaloosündmuse võimalik presenteerida:

1. Aastarvude kaudu: narratiiv puudub, tegemist ainult mingi eraldiseisva faktiga;
2. Sündmuste kroonika: sisaldab mingit kindlat narratiivi, kuna on sündmuste kirjeldus.²³

Foucault ja Deleue toetavad Hyden White seisukohta narratiivi objektiivsuse kohta. Narratiiv mitte ainult ei sisalda väljapääsu, vaid on kõige hullemal juhul uinuti – see tähendab, et tegemist võib olla tõe moonutusega, mis teenib võimu huve.²⁴ Loo ülesehituse puhul ei ole mitte ainult selle sisu ja sündmuste käik, vaid ka see kes on jutustaja ja kuulajaskond, kellele see suunatud on.²⁵

Narratiivil on mitmeid mooduseid ja võimalusi, kuidas kuulajani jõuda. Neid võimalusi on kirjeldab oma tekstis David Carr:

1. Heast loost on välja jäetud kõik kõrvalised või ebaolulised asjad. Jutustaja räägib publikule ainult seda, mida peab vajalikuks, et mõista loo sisu. Loos võib olla väga palju erinevaid tegelasi ja sündmuse aga ainult väike osa neist leiab koha jutustaja loos;

²¹ Olick, Seroussi and Levy, „The Collective Memory Reader,” lk. 306.

²² White, H. „The Value of Narrativity in the Representation of Reality,” lk. 7-8.

²³ Samas lk. 7-8

²⁴ Carr, D. „Narrative and the Real World: An Argument for Continuity,” lk. 120.

²⁵ Samas lk. 123.

2. Valik on võimalik seetõttu, et jutustaja teab täit lugu, mida kuulajad ei tea. See teadmine võimaldab tal ebaolulise välja jätta. Jutustaja on võimupositsioonil lugeja või kuulaja suhtes, kuna kuulaja on tarbija seisuses, vaatamata sellele, milline on loo sisu. Iroonilisel kombel võib jutustaja lugu valmistada kuulajaskonnale pettumuse, kui sisu ei vasta nende ootustele;

3. Oluline on arvestada, et jutustajal on alati looga oma suhe ja see mõjutab loo esitamist. Jutustaja saab kanda lugu üle hilisemate sündmuste konteksti. Ta ei pea kinni pidama reaalsest ajaraamistikust ja sündmustest.²⁶

Toodud loetelust võib teha järelduse, et oluline on mõista, kes on jutustaja, mis ja miks on kõrvale jäätud ja milline on jutustaja suhe looga. Näiteks, kas esineb isiklikke kokkupuuteid.

Alistar Miskimmon, Ben O'Loughlin ja Laura Roselle on oma uurimuses käsitlenud terminit strateegiline narratiiv. Nad mõistavad terminit järgnevalt: Strateegilised narratiivid on vahendid, millega poliitilised tegutsejad konstrueerivad mingit jagatud teadmist, mille abil kujundada arusaama rahvusvahelisest poliitikast ja mõjutada siseriiklike ja rahvusvaheliste tegutsejate käitumist.²⁷ Veel täpsemalt definitsioon strateegilise narratiivi kohta kõlab järgmiselt: *“Strateegilised narratiivid on representatsioonide ja identiteetide jada, kommunikatsioonivahend, mille abil poliitilised tegutsejad – peamiselt eliit – püüab anda kindlat hinnangut minevikule, olevikule ja tulevikule, et saavutada poliitilised eemärgid.”*²⁸ Richard Ned Lebow on käsitlenud strateegilisele narratiivile sarnast mõistest, mida tema nimetab tegutseja narratiiviks (*actor narrative*). Selle käsitluse kohaselt on samuti oluline enda ja teiste eristamine kultuurilise raamistiku põhjal. Need narratiivid võivad olla nii suulised, kui kirjalikud.²⁹ Mõlema käsitluse puhul on oluline identiteedi küsimus.

²⁶ Carr, D. „Narrative and the Real World: An Argument for Continuity,” lk. 123.

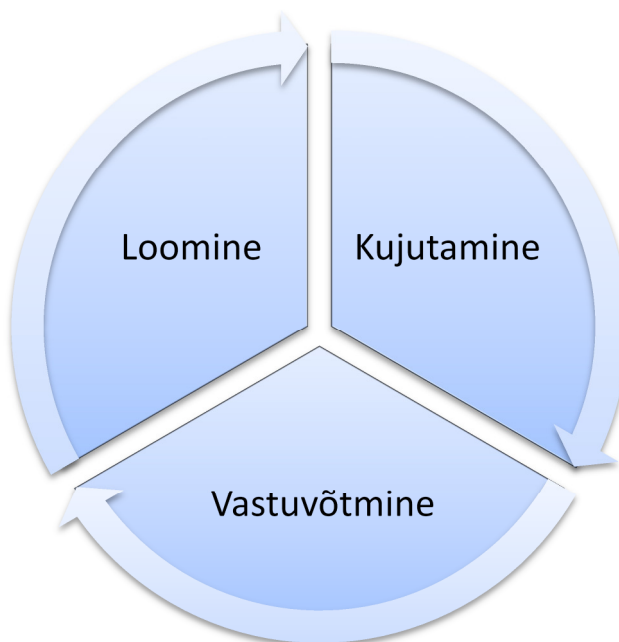
²⁷ Miskimmon, A. Loughlin, B., Roselle, L., „Forging the World: Strategic Narratives and International Relations,”
<http://static1.1.sqspcdn.com/static/f/127762/16079410/1326798495050/Forging+the+World+Working+Paper+2012.pdf?token=owz4F5atVwhxc9lMGHxX5pOLUN4%3D>, lk.3, URL kasutatud 01.05.2015

²⁸ Miskimmon, A. Loughlin, B., Roselle, L., „Forging the World: Strategic Narratives and International Relations,” lk. 5.

²⁹ Lebow, R. „Constructing Cause in International Relations,” Cambridge Press, 2014, lk. 70.

Strateegiline narratiiv sisaldab järgnevaid komponente:

1. On mõeldud tuleviku kujundamiseks. Võib küll viidata minevikule või olevikule, kuid on seotud tuleviku poliitika kujundamisega;
2. On seotud identiteediga. Ehk on seotud mingi kindla riigi või piirkonnaga;
3. Selle sisu ei ole kindlaks määratud. Strateegiline narratiiv on dünaamiline ehk see võib vajadusel muutuda;
4. Riigi poolt loodud strateegilise narratiivi parameetrid näitavad üldjuhul, millised on riigi rahvusvahelised arusaamad ja ootused;
5. Strateegiline narratiiv on mõeldud nii siseriiklikule, kui rahvusvahelises publikule.³⁰

Joonis 1 Strateegilise narratiivi tsükkel

³⁰ Miskimmon, A. Loughlin, B., Roselle, L., „Forging the World: Strategic Narratives and International Relations,“ lk. 5.

Tabel 1 Strateegiline narratiiv³¹

Strateegiline narratiiv		
Loomine	Kujutamine	Vastuvõtmine
Sisaldab arusaamu kuidas ja millistel tingimustel poliitilised tegutsejad loovad narratiive.	Sisaldab tingimusi, millistel juhtudel ja kuidas narratiive levitatakse.	Sisaldab tingimusi, kuidas ja millistel juhtudel narratiividest aru saadakse.
Analüüsib järgnevaid punkte: -poliitilisi eesmärke -siseriikliku olukorra rolli narratiivi loomisel -viiteid varasematele või ajaloolistele narratiividele -maailmas toimuvaid sündmusi	Analüüsib järgnevaid punkte: -uus meedia ja tehnoloogiad - info kättesaadavus -kommunikatsioonitehnikad -info levitamise viisid	Analüüsib järgnevaid punkte: -info usaldusväärsus publiku seisukohalt - kui efektiivselt võistleb konkureerivate narratiividega -kuidas narratiivid vastu võetakse (näiteks: kas toob kaasa proteste?) -tingimuslike tegurite mõju

Käeolevas magistritöös kolmandas järeldusi tegevas peatükis käsitleti eelkõige strateegilise narratiivi loomist ja mingil määral ka kujutamist. Peamiselt on analüüsi punktideks siseriikliku olukorra roll narratiivi loomisel (kirjelda Venemaa Föderatsiooni siseriiklike narratiive, eelkõige mälupoliitikast lähtuvalt), viited varasematele või ajaloolistele narratiividele ja kommunikatsioonitehnikad (ühiks kommunikatsiooni- tehnikaks on propaganda, mida käesolev töö kajastab). Täpsemalt on uurimismeetodit kirjeldatud teises peatükis.

1.4 Propagandast

1.4.1 Propaganda mõiste ja kontseptsioon

Propagandat on oluline käsitleda, kuna selle abil luuakse narratiive. Kuigi propaganda, kui suhtlemisega kaasneva tegevuse, juured ulatuvad aastatuhandete taha, hakkas

³¹ Miskimmon, A. Loughlin, B., Roselle, L., „Forging the World: Strategic Narratives and International Relations,“ lk. 7.

propaganda kasutamine laiemalt levima 20. sajandi alguses. See oli tingitud vajadusest mõjutada rahvamasse maailmasõdade käigus. Samasse perioodi jääb ka massikommunikatsioonivahendite hoogne areng, mis aitas kaasa infotööstuse tekkele. Koos propaganda laialdase kasutamisega hakati tegelema ka selle uurimisega ning püüti defineerida propaganda mõistet. Üks esimesi, propaganda teooriat uurinud isikuid oli Ameerika Ühendriikide ajakirjanik Walter Lippmann, kes defineerib propagandat järgnevalt: propaganda on püüe muuta pilti, millele inimesed reageerivad, ehk ühe sotsiaalse nägemuse asendamine teisega.³² Kuigi propagandat võib leida peaaegu igast eluvaldkonnast on sellel sõnal pigem negatiivne, kui positiivne tähendus ja tavapäraselt seostatakse seda valetamise ja manipuleerimisega. Laiemalt võibki propagandat defineerida, kui inimeste või ühiskonna sihipärast mõjutamist, mis võib olla suunatud, nii mingi seaduse läbisurumiseks, kui ka poliitiliste sammude õigustamiseks. Üks tähtsamaid propaganda olemust käsitlevaid teooriaid on formuleeritud politoloogi ja kommunikatsiooniteoreetiku Harold Dwight Lasswelli poolt 1927. aastal. Kuigi tema raamatu ilmumisest on möödas peaaegu 90 aastat, kehtivad autori poolt väljatoodud põhitõed üldjoontes ka kaasajal. Mõistmaks propaganda olemust ja seda, kuidas propagandat püütakse edasi anda, tuleb välja tuua **Lasswelli kommunikatsiooni ahel**, mis näitab, kuidas mingi sõnum jõuab info tarbijani:

KES ÜTLEB →MIDA ÕELDAKSE →MILLISE KANALI KAUDU ÕELDAKSE→ KELLELE ÕELDAKSE→MILLINE ON MÕJU.³³

Käesoleva töö teema uurimiseks on kõige sobivama propaganda definitsiooni sõnastanud Garth S. Jowett ja Victoria O' Donnell: **propaganda on kaalutletud ja süstemaatiline püüe kujundada vastuvõetavaid sümboleid, manipuleerida inimeste tunnetustega ja suunata käitumist, et saavutada reaktsioon, mis aitab propagandistil oma kavatsusi täita.**³⁴ Propaganda defineerimisel on oluline läbi analüüsida, milline on mingi konkreetse juhtumi kommunikatsiooniahel.

³² Lippmann, W. "Public Opinion. Free Press Paperbacks," Originally published New York:Macmillan, (1997) 1922, lk. 16.

³³ Lasswell, H., Lerner, D., Speier, H. „Propaganda and Communication in World History,“ East-West Center, 1979, lk. 7.

³⁴ Jowett, G.S., O'Donnell, V. „Propaganda and Persuasion,“ London: Sage, 1999, lk. 6.

Chomsky ja Hermani terminoloogia kohaselt on meedia rolliks konstrueerida/luua nõusolekut ja mobiliseerida erapooletuid korporatsioonide ja poliitilise eliidi huvides.³⁵ Poliitilise eliidi ja meedia suhteid on kajastanud veel Brian A. Patric ja A. Trevor Thrall, kes on oma artiklis toonud välja huvitava termini, mida kasutatakse ajakirjanduse ja võimu suhete kirjeldamisel. Meedia ja võimu suhteid saab teatud tingimustel kirjeldada läbi hegemoonilise perspektiivi. Hegemooniline perspektiiv tähendab, et riigijuhil on tugev mõju kujundada meedia kajastust sõjaliste konfliktide kohta ja mõjutada sellega avalikku arvamust.³⁶ Näiteks oli Natsi-Saksamaal eraldi propagandaministeerium, mille ülesandeks oli toetada valitseva eliidi poliitilisi ja sõjalisi eesmärke. Anil Kumar Singh on oma raamatus käsitlenud erinevaid **propaganda taktikaid**:

1. Kasutatakse ainult valitud lugusid ja esitatakse neid, kui objektiivseid teadmisi;
2. Pooltõed ja ajalooline kontekst;
3. Otsitakse vajalikke seoseid, et reageerida mingile tekkinud ohule;
4. Leitakse „kindlad“ eksperdid, kelle arvamus sobib meedias esitamiseks;
5. Kohandatakse mingit diskursust vastavalt oma vajadustele.³⁷

Propagandal on **oma kindel sihtgrupp**, keda on vajadusel kõige lihtsam mõjutada. *„Kõhklejad on inimesed, kelle arvamused on hägusad; nad moodustavad suure osa kodanikest ning on samal ajal propagandisti jaoks kõige viljakam seltskond. Kõhklejad ei tea, milliseid otsuseid langetada või mis probleemidega tegelemist eelistada. Nad suhtuvad umbusklikult avaliku arvamuse kontrollimisse ...“*³⁸ Propagandale väga lähedal seisvaks mõisteks peetakse retoorikat, mis samuti on üks võimalus mille abil protsesse mõjutada. Retoorika on siiski tunduvalt leebem viis inimeste arvamuse mõjutamiseks. *„On ilmne, et retoorika ja propaganda on omaks võtnud üpris erineva tõekontseptsiooni. Retoorika naudib avalikku debatti, sest see on areenil, kus poliitiline ja sotsiaalne tõde on kehtestatud ja taaskehtestatud osalusdemokraatia kaudu. Ja tõeni*

³⁵ Pedro, J. „The Propaganda Model in the Early 21st Century,“ International Journal of Communication, 2011, nr. 5, lk. 1866.

³⁶ Patric, B., Thrall, A. „Beyond Hegemony: Classical Propaganda Theory and Presidential Communication Strategy After the Invasion of Iraq,“ Mass Communication and Society, 2007, nr. 10, lk. 95.

³⁷ Singh, A. K. „Military and Media,“ Lancer Publishers and Distributors, 2006, lk. 62.

³⁸ Jowett, G., O'Donnell, V. „Propagandast ja mõjustamisest,“ Tänapäev, 2006, lk. 52.

on jõutud tänu aruteluks”³⁹ Donald C. Bryant on oma artiklis toonud välja skeemi, mis kajastab „mõjutusspektrit.”⁴⁰

RETOORIKA – PROPAGANDA – SUND – JÕUD

PROPAGANDA PÕHITÜÜBID

1. Poliitiline
2. Majanduslik
3. Informatiivne

Propagandat võib paigutada nii laiemale kommunikatsioonispektrile, kui ka välja tuua mõiste enda erijaotused. Antud joonis kajastab propagandat, kui viimast võimalust enne sunni kasutamist. Samas võivad propaganda, sund ja sõda esineda üheaegselt. Propaganda põhitüüpidest on käesolevas töös käsitluse all peamiselt poliitiline propaganda.

Vastavalt sellele, kui täpne on informatsioon võib propagandat kirjeldada/klassifitseerida valgeks, halliks ja mustaks. Valge tähendab seda, et infoallikas on teada ja sõnum mida edastada tahetakse on tõene. Näiteks esineb valget propagandat spordis, tuntud näiteks on 1936. aastal Berliinis korraldatud Olümpiamängud. Must propaganda tähendab, et allikas on varjatud või vale ja sõnumi sisu on fabritseeritud. Kõige rohkem esineb sellist väärinfo kasutamist sõjalistes konfliktide kajastamisel. Näiteks on palju uuritud Teise maailmasõja aegse Saksamaa propagandatööstust. Hall propaganda jääb musta ja valge vahepeale. Allikas ei pruugi olla selge ja info tõlevastavus on küsitav. Näiteks tele- ja raadiojaamad, mis on suunatud kellegi huvide teenimisele.⁴¹ Televisioonis tehakse propagandat läbi uudiste edastamise. Televisioon on võimalik lihtsalt ära kasutada, kuna visuaalse materjali kasutamine võimaldab sündmusi teatud vajalikust vaatepunktist kujutada. Heaks näiteks on USA poolt loodud propaganda kanal TV Marti, mis edastas uudiseid Kuuba elanikele. Kanali eesmärgiks oli elanikke harida.⁴² Telekanalite edastatava sisu uurimine on seega oluline ja tähtis on mõista, miks konkreetset sõnumit edastatakse.

³⁹ Jowett, G., O'Donnell, V. „Propagandast ja mõjustamisest,” Tänapäev, 2006, lk. 109.

⁴⁰ Bryant, D. C. „Rhetoric: Its Functions and Its Scope,” Quarterly Journal of Speech, 1953, nr. 39, lk. 401-424.

⁴¹ Jowett, G., O'Donnell, V. „Propaganda and Persuasion,” Sage Publications, 2006, lk. 19-20.

⁴² Samas lk. 142.

1.4.2 Propaganda ja televisioon

Kuigi propagandat võib teha väga erinevates kanalites, loetakse üheks kõige olulisemaks televisiooni. Eriti puudutab see konfliktide kajastamist, kus visuaalsel poolel on oluline roll. „*Teleekraanide kaudu edastatavatest sõdadest on tänaseks saanud reaalse tegelikkuse fiktsiooni peamised võimalused, kuna massiteadvusel pole info hankimiseks ühtki teist võimalust. Televisiooni uudisteprogrammid kannavad peamist koormat faktide tekkel ja nende interpreteerimisel.*“⁴³ Meedia ja peamiselt televisiooni rolli konfliktid on näiteks uuritud Ameerika Ühendriikide ja Iraagi konflikti ehk Teise Lahesõja näitel. Miller ja Ko on oma uurimusse kaasanud erinevaid meediakanaleid, nii riiklike, kui erakanaleid. Nende uurimusest saab välja tuua mõned üldised seaduspärasused:⁴⁴

1. Sõjatööstusel on mõju meediale, see tähendab, et tihti tuuakse välja sõda pooldavaid argumente, kuid seost sõjatööstuse ja meedia vahel ei tohiks ülehinnata;
2. Iraagi sõja ajal oli Ameerika Ühendriikide meedia sõda pooldav, alternatiivseid seisukohti esines vähem;
3. Eliidi võime mõjutada uudiseid väheneb ajaga, kuna järjest rohkem on hakanud tekkima alternatiivseid infokanaleid, mida on keeruline kontrollida.

Venemaa on suutnud alternatiivsed kanalid vaikima sundida ja kontrolli riigi inforuumi üle valitsevale eliidile allutada. „*Esimese Tšetšeenia sõja tulemusena kadusid oligarhidele kuuluvad telekanalid, kust lasti eetrisse föderaalvalitsuse omale vastupidiseid seisukohti. Tagajärjeks oli ühise seisukohaga televisioon ja terveniisti kontrollitav inforuum.*“⁴⁵ See näitab, et Venemaal on juba ligi 20 aastat rangelt kontrollitud inforuum. Seda on osavalt ära kasutatud mitmete konfliktide kajastamisel. Ukraina sündmustega võrreldavaid paralleele võib tuua Gruusia-Venemaa 2008. aasta konflikti kajastamisega.

„*Venemaa üritas olukorda interpreteerides ennast näidata Vabastaja narratiivis, kus on olemas sellised rollid nagu Kangelane, kes on põhimõtteliselt hea, Kurjategija, kes on*

⁴³ Potšeptsov, G. „Propaganda ja Trummipõrin,“ Olion, 2009, lk. 60.

⁴⁴ Miller, N., Ko, R. „Constructing narratives as a means of legitimizing political power: Contextualizing the propaganda model in Iraq,“ International Journal of Contemporary Iraqi Studies, vol. 6, no. 1, lk.99.

⁴⁵ Potšeptsov, G. „Propaganda ja Trummipõrin,“ Olion, 2009, lk. 24.

põhimõtteliselt halb, Ohvrid ja Abistajad. Kurjategija roll määrati M. Saakašvilile, Ohvri roll aga osseedi rahvale, Abistaja rolli sai Osseetia sõjavägi, Kangelane jällegi Vene armee. ... Venemaa oskas aja jooksul targalt Vene-Gruusia sõja ümber muuta Osseetia-Gruusia sõjaks, kuid selline narratiivi muutmine leiab aset ainult Venemaa pressis, mujale ei õnnestunud seda üle kanda.“⁴⁶

Vaatamata sellele jätkatakse oma narratiivide loomist ja kuvamist välismaailmale.

Venemaa viib läbi välismaailmale suunatud propagandat telekanali *Russia Today* vahendusel. Konstrueeritakse erinevaid narratiive, mis sobiksid vajalikku konteksti. Näiteks, mida tähendab venelaste jaoks *Russia Today* propagandas Ukraina valitsuse ja sõjaväe iseloomustamiseks kasutatud termin fašism? „*Vene massiteadvuses on fašismi mõiste ettekujutamisel üks huvitav eripära: suurema osa venemaalaste jaoks on fašism õigupoolest emotsionaalne ja välisatribuudiline sõna, mitte aga ideoloogilise tähenduse ja sisuga. See tähendab, et eksisteerib orienteerumine välistunnustele: 31%-le küsitletutest meenub välisatribuutika ja –sümboolika, 21%-le jällegi agressiivne käitumine, julmus ja vandalism.*“⁴⁷ Fašismi termini kasutamine on sobiv nii siseriiklikuks, kui väliseks propagandaks. Mõlemal juhul seostub fašism negatiivsete emotsioonidega ja sellest on saanud võimas propagandarelv, mida on võimalik ajaloolistel põhjustel kasutada nii oma riigi elanikkonna arvamusega manipuleerimiseks, kui ka välismaise auditooriumi vaadete mõjutamiseks. Propaganda kasutamise analüüsimisel on oluline mõista, millisest keskkonnast sõnumit edastatakse.

1.4.3 Propaganda ebademokraatlikes režiimides

Propagandat võib leida kõikidest erinevatest poliitilistest režiimides, samas on iga konkreetse juhtumi puhul oluline silmas pidada, kas tegemist on demokraatia, hübriidrežiimi, diktatuuri või mõne muu režiimiga. Riigikord mõjutab oluliselt, kuidas propagandat peaks käsitlema ja analüüsima. Saksa politoloog Hannah Arendt on uurinud propagandat autoritaarsetes ühiskondades. Ta väidab, et propagandal on suur tähtsus elanikkonna meelestatuse kujundamisel, kuid vajadus selleks on eelkõige dikteeritud välismaailma poolt tulevast mõjust. See tähendab, et valitsev autoritaarne

⁴⁶ Potšeptsov, G. „Propaganda ja Trummipõrin,“ Olion, 2009, lk. 63.

⁴⁷ Samas lk. 73.

režiim kaitseb oma ideoloogiat võimu säilitamise eesmärkidel.⁴⁸ Ideoloogiat võib kaitsta ja tugevdada erinevaid meetodeid kasutades. Üheks enamlevinumaks võimaluseks on ajaloo kasutamine propaganda eesmärgil, võimu säilitamise ja tugevdamise huvides ehk valikuliselt tõstetakse esile ja tõlgendatakse endale sobivalt neid ajaloolisi sündmusi, mis on sobivad valitsevale eliidile.

1.4.4 Ajaloo kasutamine propagandas

Ajaloo rollist propagandas on põhjalikult kirjutanud kommunikatsiooniprofessor Patrick Brian Anse. Propagandas on ajaloo kasutamise eesmärgiks kontrollida olevikku ja tulevikku. Ajalugu ei oma tähtsust mineviku, vaid oleviku seisukohast. Igasugune ajaloo käsitlemine on põhimõtteliselt propaganda, kuna minevikusündmused omandavad ajapikku müütilise iseloomu ja neil on vähe seost tegelikult minevikus toimunuga või puudub see seos üldse.⁴⁹ Vaenlase kuvandi loomisel kasutatakse samuti ajaloolisi sündmusi, mis on omandanud müütilise tähenduse. Võib välja tuua mingi sündmuse, mis on ühtemoodi tõlgendatav nii Venemaa, kui lääneriikide poolt ja seega selle sümboli kasutamine võimaldab arusaadavalt ja kujundlikult kirjeldada, milline on ühine vaenlane, kelle vastu tuleks võidelda. Selleks ühiselt mõistetavaks vaenlase kujundiks on natsism, eriti nendele riikidele, kes kannatasid Teises maailmasõjas selle režiimi kuritegude all. Natsismiohtu tajutakse läänes ja Venemaal erinevalt. Näiteks Saksamaal on probleemiks väikeste ekstremistlike gruppide teke, kes ründavad sisserändajaid teistest riikidest ning võitlevad liberaalse maailmavaate vastu.⁵⁰ Venemaal seevastu on hakanud rohkem kasutama narratiivi, et natsismi pealetung ja nende ideede levik lääne riikide suunalt on kasvamas.

Propagandal ja kollektiivsel mälul on oluline seos. Üks akadeemilistest valdkondadest, mis sisaldab propaganda ja veenmise elemente on kollektiivse mälu uuringud. Tihti kasutatakse propagandat kollektiivses mälus, et tugevdada patriotismi ja identiteeti. Kollektiivne mälu on osaline/mittetäielik, kuna sündmus ei ole kunagi reprodutseeritud terviklikult, vaid sisaldab ainult seda, mis on meelde jäänud. Meelde on jäänud need

⁴⁸ Patric, B., Thrall, A. T. „Beyond Hegemony: Classical Propaganda Theory and Presidential Communication Strategy After the Invasion of Iraq,” lk. 101.

⁴⁹ Patrick, B. “The Ten Commandments of Propaganda,” London : Arktos Media, 2013, lk. 69.

⁵⁰ Germany's new breed of neo-Nazis pose a threat, autor Katya Adler, URL kasutatud 22.03.15 <http://www.bbc.com/news/world-europe-17514394>

asjad, mis on kasulikud sotsiaalses, poliitilises ja kultuurses kontekstis.⁵¹ Meelde jäävad need aspektid, mida mingi sündmuse juures kõige rohkem propageeritakse. Järgnev peatükk annab ülevaate mälupoliitikast ja kollektiivsest mälust, mis on tihedalt propaganda mõju ja olemusega seotud.

1.5 Mälupoliitika

Kuna käesolev magistritöö, mis uurib Venemaa Föderatsiooni poolt rahastatava telekanali *Russia Today* käsitus Ukraina kriisist sisaldab väga suurel hulgal mälupoliitilisi argumente, siis on oluline anda ülevaade, kuidas mälupoliitikat defineeritakse ja mis on selle olemus. Teine oluline aspekt mälupoliitika kasutamisel on asjaolu, et narratiivid ei teki tühja koha pealt, sest üldiselt viidatakse mingitele varasematele narratiividele (intertekstuaalsus), eriti käesoleva töö kontekstis.

Käesolevas mälupoliitika peatükis tulevad käsitluse alla järgnevad teemad: mälu mõtestamine sotsiaalteadustes (kuidas kujutatakse mälu ja mäletamise kollektiivset iseloomu), mälupoliitika ja ajaloopoliitika mõistete erinevus ning vaenlase kuvandi konstrueerimine. Esimeses alateemas tuleb käsitlusele kollektiivse mälu uurimine, mis käeoleva magistritöö uurimisteemat arvestades kõige olulisem. Mälu ja mäletamist sotsiaalteadustes on põhjalikult käsitlenud prantsuse sotsioloog Maurice Halbwachs, kelle raamat „*On Collective Memory*“, analüüsib mälu/mälestuste tekkimist ja olemust. Halbwachs on tuntud ka kollektiivse mälu kontseptsiooni loojana.

Kollektiivset mälu on uurinud veel Suurbritannia ajaloolane Peter Burk, kellele tuginedes võib eristada viit peamist kollektiivse mälu vahenduskanalit: suulised kanalid, kirjalikud kanalid, visuaalsed kanalid, tegevuslikud kanalid ja ruumilised kanalid.⁵² Teises alateemas on käsitluse all uurimine sotsiaalteadustes ja mälu seos diskursuse ja narratiividega. Kolmandas alateemas uurin, kuidas, miks, kelle poolt ja kellele luuakse vaenlase kuvandit. Vaenlase kuvandi loomist on oma töödes käsitlenud Carl Schmitt. Vaenlane ei pea olema keegi konkreetne isik, keda vihatakse, vaid piisab, kui üks kollektiiv astub vastu teisele kollektiivile. Kaasatud on kogu kollektiiv. Tegemist on

⁵¹ Zelizer, B. "Reading the past against the grain: The shape of memory studies," *Critical Studies in Mass Communication*, 1995, 12, lk. 215-217

⁵² Burke, P. "Contemporary Social Psychological Theories," *Stanford University Press*, 2006, lk. 56-61.

avaliku vaenlasega, kes on ühiskonnas üldtuntud.⁵³ Schmitt keskendubki just vaenlasele, keda kollektiivselt vihatakse, mitte üksikisiku vaenlase kuvandile. Samuti on vaenlase kuvandi loomist käsitlenud näiteks Hannah Arendt ja Wendy Z. Goldman. Käesolevas töö leiavad veel kajastamist mitmete teiste autorite käsitlused mälust ja mälupoliitikast.

1.5.1 Kollektiivne mälu ja selle erinevad definitsioonid

Minevikusündmuste „ellu äratamist“ on defineeritud läbi mitmete erinevate mõistete, mis on sisult siiski küllaltki sarnased, kuid on välja kasvanud erinevatest koolkondadest. „...kolm võrdlemisi samasisulist mõistet, mis püüavad konseptualiseerida tänapäeva ühiskondade intensiivset suhet minevikuga: ajaloopoliitika, minevikupoliitika ja mälupoliitika.“⁵⁴ Kõik need kolm mõistet on uuritava teema jaoks sisuliselt sobivad, kuid kõige levinum eestikeelses kirjanduses on ajaloopoliitika. „... ajaloopoliitikat mõistan sellise avaliku võimu tegevusena, mis on suunatud mineviku-uurimise teadlikule kujundamisele ja mõjutamisele.“⁵⁵ Väga lähedane ja sisuliselt sama tähendusega mõiste on mälupoliitika, mida samuti on võimalik kavandatavas töös kasutada. „...mälupoliitikat määratlen aga poliitikana, mille taotluseks on vormida ühiskonna kollektiivset mälu, kehtestada arusaamasid, mida minevikust mäletada ja mida mitte, kasutades selleks nii seadusandlikke vahendeid, kui ka astudes praktilisi samme.“⁵⁶ Kuna käesolev töö uurib poliitikat, mille taotluseks on vormida ühiskonna arvamust ja kehtestada uusi arusaamu, siis on kõige täpsem mõiste, mida magistritöös edaspidi kasutada mälupoliitika. Tuleb arvestada, et inglisekeelses kirjanduses on kasutusel eelkõige mõiste *politics of memory* või *memory politics* ja ei eristata eraldi ajaloo-, mineviku-, ja mälupoliitikat. Wulf Kansteiner käsitleb kollektiivse mälu definitsiooni järgnevalt: kollektiivne mälu pärineb jagatud sidemest, mille põhjal saadakse ühiselt aru minevikus juhtunust ja kuulutakse ühisesse kollektiivi. Näiteks eksisteerivad ühised märgid ja sümbolid. Ühisest kollektiivsest mälust võib rääkida nii

⁵³ Schmitt, C. „The Concept of the Political: Expanded Edition,“ The University Press of Chicago, 2007, lk. 28.

⁵⁴ Tamm, M. „Monumentaalne ajalugu,“ Pakett, 2012, lk. 130.

⁵⁵ Samas lk. 130.

⁵⁶ Samas lk. 130-31.

perekonna tasemel, kui ka näiteks Euroopa kollektiivsest mälust.⁵⁷ Seega on tegemist väga laia mõistega, mis võib esineda väga erineva suurusega sotsiaalsetes gruppides.

Kollektiivse mälu uurimine on muutunud järjest populaarsemaks. Üheks põhjuseks on tehnoloogia areng, mis võimaldab lihtsamini andmeid koguda ja analüüsida.⁵⁸ Mälu ja selle kollektiivset iseloomu esimesteks tuntumateks analüüsijateks olid prantsuse sotsioloogid Maurice Halbwachs ja Émile Durkheim. Nende arvates on inimene tugevalt mõjutatud sellest sotsiaalsest keskkonnast, kus ta elab. Igal sotsiaalsel grupil on suur mõju oma liikmete üle. Kollektiivne mälu domineerib individuaalse mälu üle.⁵⁹ Seetõttu on väga tähtis analüüsida kollektiivset mälu, et mõista ühiskonnas toimuvaid protsesse ja suundumusi. Prantsuse ajaloolane Marc Bloch on analüüsinud kollektiivset mälu tuginedes M. Halbwachsi ideedele järgnevalt: mäletamine on mineviku konstrueerimine. Iga mälestus, kuitahes isiklik on seotud teatud gruppide, kohtade, mõtete ja ideedega ehk selle sotsiaalse sfääriga kuhu me kuulume. Inimese ja ühiskonna kontakt ei kate ühelgi hetkel.⁶⁰ Paolo Jedlowski tugineb oma mälu analüüsis samuti Halbwachi teooriale ja rõhutab Halbwachi poolt loodud käsitlusele tuginedes sotsiaalse raamistiku (*social frameworks*) uurimise olulisust. Sotsiaalset raamistiku toodetakse läbi keele ja diskursuse. Seetõttu on mälu uurides oluline keskenduda keele ja diskursuse uurimisele.⁶¹ Kollektiivne mälu on sotsiaalne raamistik, mis inimesi ümbritseb. Ümbritseva suurt mõju inimesele on analüüsitud Saksa Demokraatliku Vabariigi (Ida-Saksamaa) ja Lääne-Saksamaa näitel. Sakslased, kes kasvasid üles Ida-Saksamaal näevad Saksamaa rolli Teises maailmasõjas hoopis teistsugusena, kui sakslased, kes elasid läänes. Märkimisväärne osa Ida-Saksamaal elavaid inimesi arvab, et nende riik võitles Teises maailmasõjas Nõukogude Liidu poolel.⁶² See tõestab, kui suur on ühiskonna mõju inimestele ja kui oluline on pöörata tähelepanu ühiskonnas propageeritavatele ideedele, mis mõjutavad inimeste mõttemaailma ja tõekspidamisi. Samas võib vastukaaluks arvamusele, et sotsiaalne grupp mõjutab inimest välja tuua Amos Funkensteini teooria, et grupil ei ole mälu, kuna teadvus ja mälu on indiviidil, kes

⁵⁷ Olick, K., Seroussi, V., Levy, D. „The Collective Memory Reader,“ lk. 300.

⁵⁸ Müller, J. W., „Memory and Power in Post-War Europe: Studies in the Presence of the Past,“ Cambridge University Press, 2002, lk. 13.

⁵⁹ Olick, K., Seroussi V. , Levy D. „The Collective Memory Reader,“ Oxford University Press, 2011, lk. 140-141.

⁶⁰ Olick, K., Seroussi V. , Levy D. „The Collective Memory Reader,“ lk. 151.

⁶¹ Jedlowski, P. „Memory and Sociology,“ lk. 29.

⁶² Lebow, N. R. „The Memory of Politics in Postwar Europe,“ , lk. 15.

mäletab.⁶³ Seega ei ole ühtset õiget arusaama, kuidas on seotud ühiskonna mälu, indiviidi mälu ja milline on nende omavaheline mõju.

Kui mineviku ei konstrueeri/kirjelda professionaalsed ajaloolased, siis on oht, et minevikku kasutatakse millegi legitimeerimiseks, mitte tõe poole püüdlemiseks.⁶⁴ Seega tuleb uurida, kes minevikusündmustest räägivad ja milline võib olla nende eesmärk. Samas väidab Michael Schudson, et mineviku rekonstrueerimist piiravad mitmed erinevad asjaolud. Esiteks, olemasolevate minevikusündmuste struktuurid, teiseks individuaalsed võimalused nende struktuuride hulgast valimisel ja kolmandaks konfliktid, mis esinevad erinevate gruppide vahel.⁶⁵ Näiteks, kui riigis elavad kahe erineva rahvuse esindajad, kellel on mõlemal oma tõde minevikus juhtunust. Väga raske on ühel grupil teisele oma versiooni peale suruda.

1.5.2 Vaenlase kuvandi loomine

Tuntud Preisimaa ohvitser ja ajaloolane Carl von Clausewitz on öelnud, et sõda on mõeldamatu ilma selgelt defineeritud vaenlase kuvandita.⁶⁶ Seda mõtet võib laiendada mistahes konfliktse olukorra kohta. Seetõttu on oluline mõista, milline on konfliktis situatsioonis vaenlase kuvand ja kuidas seda konstrueeritakse. Küllaltki põhjalikult on uuritud külma sõja aegset vaenlase kuvandi loomist ja kujutamist. Ühel pool oli lää, kes kujutas vaenlasena kurja ja orjastavat Nõukogu Liidu võimu ja teisel pool Idablokk, mis nägi Ameerikat, kui moraalselt allakäinud ühiskonda. Nii ongi üheks oluliseks aspektiks vaenlase konstrueerimisel kuvandi loomine vastasest. Eicher, Pratto ja Wilhelm väidavad, et rahvusvahelistes suhetes on üha olulisem, millisena on kujutatud (*image*) teisi rahvuseid. Inimesed, kelle otsused mõjutavad poliitikat ei reageeri objektiivsetele faktidele situatsioonist, vaid kujutisele, mis sündmusest loodud on.⁶⁷ Kuvandi konstrueerimist on analüüsinud Hermann, kes väidab, et kuvandita vajatakse

⁶³ Frunkenstein, A., „Collective Memory and Historical Consciousness,“ History and Memory, vol. 1, 1989, lk. 6.

⁶⁴ Olick, K., Seroussi V., Levy D., „The Collective Memory Reader,“ lk. 287.

⁶⁵ Samas lk. 287

⁶⁶ Carl von Clausewitz (1780-1831) Preisimaa kindralmajor ja sõjandusteoreetik.

⁶⁷ Eicher, V., Pratto, F., Wilhelm, P. „Value Differentiation Between Enemies and Allies: Value Projection in National Images,“ Political Psychology, 2013, vol. 34, no. 1, lk. 128.

enda positiivseks kujutamiseks teiste suhtes. Hermann toob välja kolm kindlaksmääratud dimensiooni, mille alusel üks ennast teisega võrdleb:

1. Ühtsete eemärkide olemasolu (kas liitlane või vaenlane);
2. Suhteline võimsus/tugevus;
3. Kultuuriline staatus.⁶⁸

Vaenlase kuvandit rahvusvahelistes suhetes on põhjalikult analüüsinud saksa õigusteadlane ja politoloog Carl Schmitt. Schmitt defineerib oma käsitluses mitmeid erinevaid mõisteid: vaenlane, sõber, konflikt, riik. Käesolevas magistritöös keskendun Schmitti teooriale vaenlase kuvandist. Schmitt defineerib vaenlast järgnevalt: keegi teine, võõras, eksistentsiaalselt erinev, tulnukas, nii erinev, et kõige hullemal juhul on konfliktid temaga võimalikud.⁶⁹ Schmitt defineerib konflikti, kui olukorda, millega võivad kaasneda ohvrid. Seega mõistab ta konflikti all päris kokkupõrget, millega kaasnevad ohvrid.⁷⁰ Kokkupõrked saavad esineda, siis kui on selgelt defineeritud, kes on vaenlane. Schmitt peab oluliseks, et poliitiline üksus (*political entity*), oleks alati võimeline eristama vaenlast ja sõpra, kui seda teha ei suudeta, siis poliitiline üksus lõpetab eksisteerimise.⁷¹ Samasugune põhimõte peaks kehtima ka riikidevahelistes suhetes ehk iga riik peab määratlema oma liitlased ja vastased.

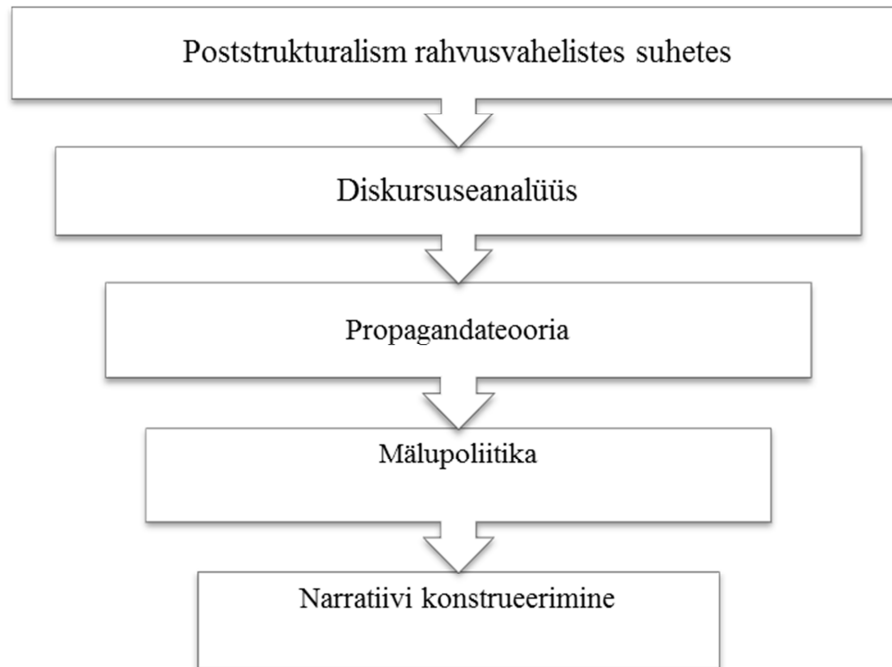
⁶⁸ Eicher, V., Pratto, F., Wilhelm, P. „Value Differentiation Between Enemies and Allies: Value Projection in National Images,” *Political Psychology*, 2013, vol. 34, no. 1, lk. 128.

⁶⁹ Schmitt, C. “The Concept of the Political,” Chicago: University of Chicago Press, 1996, lk. 27.

⁷⁰ Samas lk. 32-33.

⁷¹ Samas lk. 49.

1.6 Magistritöö empiirilisi andmeid analüüsiv teoreetiliste suundade omavaheline skemaatiline asetus (teoreetiline mudel)

Joonis 2 Andmete analüüsi teoreetiliste suundade asetus

Skeemi kirjeldus: kõige laiemaks teoreetiliseks aluseks on võetud poststrukturealistlik teooria rahvusvahelistes suhetes. Diskursuseanalüüs aitab mõista, kuidas sõnumeid uuritakse. Kuna uuritav meedium *Russia Today* on Venemaa Föderatsiooni pool rahastatav meediakanal, siis on relevantne ka propaganda teooria ülevaade, mis kirjeldab, millised on võimalused oma ideede levitamiseks ja mida selle juures peetakse oluliseks. Kuna poststrukturealistid tähtsustavad ajaloo osa rahvusvahelistes suhetes ja narratiivide loomisel on viidatud palju ajaloole, siis on põhjendatud mälupoliitika (ajaloopoliitika) kasutamine. Viimaseks ja peamiseks fookuseks on narratiivi konstrueerimine.

Teoreetiline argument: **rahvusvahelisele areenile mõeldud propagandistliku narratiivi muutumine konfliktsituatsiooni kajastamisel näitab, kuidas toimuvad sündmused muudavad propagandatootja poliitilisi eesmärke.**

Käesolev töö uurib, kuidas Venemaa Föderatsiooni propaganda muutub vastavalt Ukrainas aset leidnud sündmustele ja mis on selle eesmärk. Narratiivide muutumise

uurimise abil on neid eesmärke võimalik analüüsida ja teha järeldusi, miks eesmärgid muutusid. Eesmärke hindan läbi sõnumi sisu.

2. Metodoloogia

Käesoleva töö eesmärgiks on analüüsida narratiivide loomist ja eesmäärke Venemaa Föderatsiooni telekanali *Russia Today* saates *CrossTalk*. Käesolevas peatükis on käsitletud magistritöö metodoloogiat. Peatükk on jaotatud kaheks alateemaks, millest esimene kajastab uurimismeetodit ja teine valimit. Esimeses alateemas koostasin strateegilise narratiivi tsükli analüüsi mudelile ja propagandateoorias välja toodud Laswelli kommunikatsiooniahelale tuginedes, omapoolse analüüsimudeli, mis võimaldab töö esimeses osas püstitatud teoreetilist argumenti tõestada (kontrollida). Laswelli kommunikatsiooniahelale on lisatud täiendav parameeter vastavalt käesoleva töö vajadustele. Valimi alateema annab ülevaate mida uurin, millist ajavahemikku töö hõlmab ja põhjendust, miks valisin selle saate ja ajavahemiku.

2.1 Uurimismeetod

Narratiivide uurimisel kasutan teooria osas välja toodud Miskimmoni, Loughlini ja Roselle poolt koostatud strateegilise narratiivi analüüsi tabelit. Tabel on jagatud kolme erinevasse faasi: loomine, kujutamine ja vastuvõtmine. Käesolev magistritöö analüüsib eelkõige esimest ja mõningal määral ka teist strateegilise narratiivi faasi. Esimesest faasist on uurimise all poliitilised eesmärgid (peamine, mida uurin), siseriikliku olukorra roll, viited varasematele või ajaloolistele narratiividele ja maailmas toimuvad sündmused. Teisest faasist on lühidalt käsitletud kommunikatsioonitehnikaid ja info levitamise viise. Venemaa Föderatsiooni siseriiklik olukord on töös vaadeldaval ajavahemikul olnud suhteliselt stabiilne, seetõttu seda põhjalikult ei käsitleta. Käesoleva töö puhul kommunikatsioonitehnikaks propaganda. Info levitamise viiside all vaadeldakse, milliste kanalite kaudu on *Russia Today* auditooriumile kättesaadav (näiteks: internet, televisioon).

Eesmärgi selgemaks illustreerimiseks koostas in narratiivi analüüsimodeli.

Sündmus → Eesmärgid

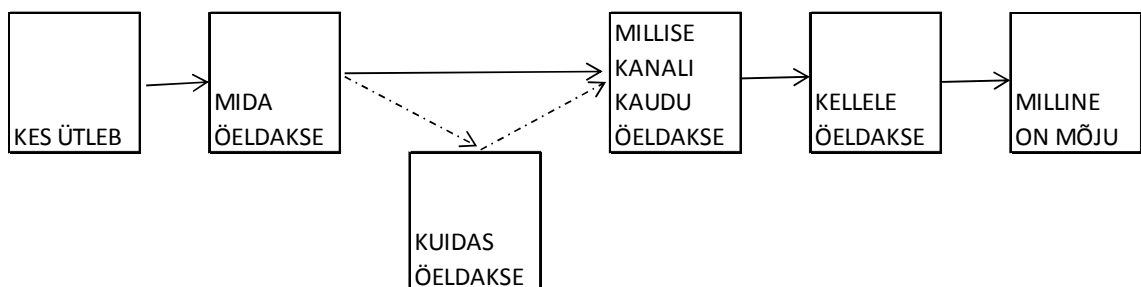
Ajaloolised sündmused

Eksperdid

Rollid

Minu poolt koostatud analüüsimudel aitab illustreerida, kuidas käesolevas töös Venemaa Föderatsiooni propaganda eesmärke uuritakse. Teada on sündmused, mis Ukrainas aset leidsid, samuti on teada, milliseid ajaloolisi sündmusi saadetes kasutati, milliseid eksperte kaasati ning kuidas erinevad konflikti osapooled rollidesse jaotati. Selles analüüsimodelis on otsitav tundmatu X - eesmärgid. Saates kasutatud ajaloolisi sündmusi grupeerin nelja gruppi. Eksperte eristan nende poolt edastatud sõnumite järgi ehk esiteks, kas nad on lääne- või venemeelsed ja teiseks kas neil on läbivalt mingi oma kindel teema (näiteks natsismi rõhutamine). Kriisi osapoolt rollide hindamise skaala: süüdlane, vaenelane, liitlane, neutraalne roll.

Täiendan vastavalt oma töö vajadustele Lasswelli kommunikatsiooniahelat, mis näitab, kuidas mingi sõnum jõuab info tarbijani: **KES ÜTLEB → MIDA ÕELDAKSE → MILLISE KANALI KAUDU ÕELDAKSE → KELLELE ÕELDAKSE → MILLINE ON MÕJU**. Eelkõige on tähelepanu all ahela lüli MIDA ÕELDAKSE, käesolevas töös on veel oluline KUIDAS ÕELDAKSE, mis võiks olla Lasswelli kommunikatsiooniahela täiendavaks lüliks.

Joonis 3 Täiendatud Lasswelli kommunikatsiooniahel

Esmalt on vaatluse all saate formaat: saadete temaatika, ülesehitus ja saadete eetrissemineku sagedus. Teiseks annan ülevaate saatejuhist ja saates sagedamini osalenud ekspertidest, sest Lasswelli kommunikatsiooni ahelas on oluliseks lüliks küsimus, kes ütleb ehk kes edastab mingi propagandistliku küsimuse? Samuti on isikute tähtsust propagandas rõhutanud Anil Kumar Singh, kelle käsitlese kohaselt leitakse vastavalt vajadusele „eksperdid,“ kes teemat õige nurga alt käsitlema peaksid. Narratiivi konstrueerimisel on David Carri arvates oluline, kes on selle jutustaja, koostaja. Uurin nende eelnevat tausta ja väljaütlemisi. Kolmandaks toon välja minu käsitletaval ajavahemikul Ukrainas toimunud sündmuste kronoloogia. See on oluline mõistmaks saadetes käsitletavaid teemasid ja esinejate poolt antavaid lääne meediaruumile vastanduvaid arvamusi.

Saadete analüüsimiseks olen koostanud tabeli, mille abil kaardistan saadete sisu ja formaati. Magistritöö Lisas 1 toodud *Telekanali Russia Today ukrainateemalised saated perioodil november 2013- detsember 2014 (vaatamispäevik)* sisaldab saate, URL linki, pealkirja, pikkust ja vaadatavust *Youtube* andmete põhjal, eetrissemineku ja minupoolse vaatamise kuupäeva, esinejaid, üleüldist temaatikat ja mainitud mälu poliitilisi argumente, üleüldise temaatika lahtis on kokku võetud saates välja toodud tähtsamad teesid. Esmase valiku, millise saate kaasan valimisse tegin pealkirjas kajastatud saate temaatika põhjal, tutvudes kõigi sel perioodil eetris olnud *CrossTalk*-i saadetega, otsisin nende pealkirjast ja saate tutvustusest viiteid Ukraina sündmustele. Kui saate temaatika puudutas uuritavat teemat vaatasin saate täispikkuses ja tegin märkmed vaatamispäevikusse. Kuna *Russia Today* koduleheküljel ei kajasta saadete vaadatavust, siis kasutasin *Youtube* keskkonda, et saada illustreeriv ülevaade saadete vaadatavusest ja selle varieerumisest saadete lõikes. Saadete läbivaatamise tulemusena joonistus välja muster ajalooliste sündmuste kasutamisel narratiivide loomisel mis on kajastatud antud töö Lisas 2.

Saadete vaatamisel joonistus välja neli põhilist ajaloosündmust ja nendega seotud mõisted. Kõige enam mainitud ja seega ka olulisim oli Teine maailmasõda ning sellega otseselt seotud natsismi-/fašismisüüdistused. Teiseks meenutati saadetes korduvalt sündmusi Jugoslaavias 1990.-datel, millest kõige rohkem mainitakse Kosovo pommitamist. Kolmandaks, enne Teist maailmasõda aset leidnud sündmused olen

koondanud ühte kategooriasse: Krimmi sõda, viited Novorossijale, Venemaa ja Ukraina ajaloolisele seotusele. Neljandaks, külm sõda, räägitakse uue süvendatud vastaseisu tekkest. Sündmuste jaotuse ja valiku tingis nende tuntus ja vähemalt kolmel korral saadetes mainimine. Esinees ka teisei viiteid ajaloolistele sündmustele, näiteks Liibüa pommitamine Ameerika Ühendriikide poolt, Teine lahesõda aga sündmuste ühekordne mainimine ei võimalda luua tugevaid seoseid Ukrainas aset leidnud sündmustega ning seetõttu neid mainimisi võrdlevasse analüüsi ei kaasanud.

Tabel 2 Ajaloosündmuste mainimine telekanali *Russia Today* saadetes *CrossTalk*

AJALOOSÜNDMUSTE MAINIMISE STATISTIKA (53 saadet)	
Sündmus	Esinemissagedus saadetes
1. II MS, fašism, natsism, paremäärmuslus	41
2. Kosovo, Jugoslaavia sündmused 1990-ndatel	9
3. Enne II MS (Novorossija, Krimmis sõda)	9
4. Külm sõda	3
5. Muu (Liibüa pommitamine, Teine lahesõda jne.)	2

Ukrainas toimunud sündmused olen empiirilises osas jaganud nelja perioodi:

I periood: november 2013 - veebruar 2014 (Maidani rahutuste algusest kuni president Viktor Janukovõtš põgenemine riigist);

II periood: märts 2014 - juuni 2014 (Krimmi okupeerimine Venemaa Föderatsiooni poolt, kriisi laienemine Ida-Ukrainasse, lääneriikide sanktsioonid Venemaa vastu);

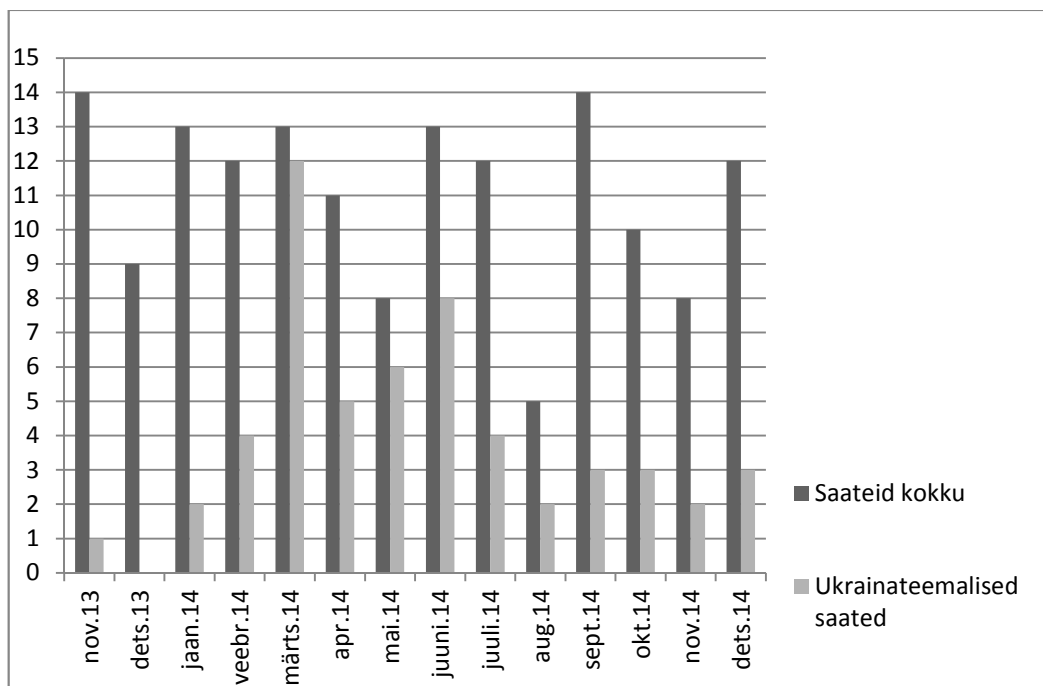
III periood: juuli 2014 – september 2014 (tsiviillennu MH17 allatulistamine Ukraina kohal Venemaa majandussanktsioonid lääneriikide vastu);

IV periood: oktoober 2014 - detsember 2014 (Ukraina parlamendivalimised, mitmesuguste kokkulepete ja ajutiste relvarahu sõlmimine).

Igas perioodis leidis aset mõni kriisi seisukohalt oluline sündmus. Töös käsitletava ajavahemiku jagasin perioodideks kuna see võimaldab paremini jälgida, kuidas Ukrainas aset leidnud sündmused on muutunud kriisi kajastamist saates *CrossTalk* ja analüüsida, mis võis olla nendes perioodides loodud narratiivide poliitiline eesmärk.

2.2 Valim

Magistritöös uurin telekanalit *Russia Today*, kuna see on üks suurematest välismaailmale suunatud Venemaa Föderatsiooni telekanalitest. Valimi moodustavad telekanali *Russia Today* päevakajalised poliitikasaated *CrossTalk*, mis olid eetris ajavahemikul 2013. aasta novembrist kuni 2014. aasta detsembrini ning mis kajastavad ja analüüsivad poliitilisi päevasündmusi ja kirjeldavad maailmas, muuhulgas ka Ukrainas, toimuvat. Uurimisobjektiks valisin saate *CrossTalk* seetõttu, et telekanal ise peab seda oma lipulaevaks ja peaks seetõttu eriti kujukalt kajastama vaateid ja seisukohti, mida Venemaa Föderatsioon soovib maailmale esitada. Uuritaval perioodil oli eetris 154 saadet, millest otseselt Ukraina-teemalisi 53. Lisaks tutvusin, kuidas on kriisi põhjuseid kajastatud *Russia Today* dokumentaalfilmides, kuid need kajastused olid eelkõige kinnitamaks veendumust, et minupoolt uuritavas jutusaates *CrossTalk* kajastatud narratiiv Ukraina kriisi kohta esineb ka teistes saadetes. Miks olen valinud just selle ajavahemiku? 2013. aasta novembris algasid Kiievis protestid, mis viisid presidendi lahkumiseni riigist. 2014. aasta toimus mitmeid kõrgetasemelisi kohtumisi eesmärgiga saavutada Kriisile rahumeelne lahendus. Üheks olulisemaks oli Minski kohtumine, kus osalesid OSCE, separatistide ja Kiievi esindajad.

Joonis 2: Perioodil november 2013-detsember 2014 telekanalis *Russia Today* saate *CrossTalk* osatähtsus kogu saadete hulgast.

3. Ukraina kriisi kajastamine Venemaa Föderatsiooni välismaailmale suunatud propagandas

Magistritöö kolmas peatükk on jagunenud järgnevateks alateemadeks: esiteks tuleb käsitleda Venemaa Föderatsiooni senine välispoliitika ja siseriiklike narratiivide kujutamine. See võimaldab saada informatsiooni, kas siseriiklikuks tarbimiseks mõeldud narratiivid on oma sisult samad, mis välismaailmale suunatud. Teiseks tuleb käsitleda Venemaa Föderatsiooni meediamaastik ja telekanal *Russia Today*. Alateema annab ülevaate, kus positsioneerub telekanal *Russia Today* Venemaa meediamaastikul ja kuidas kanalit rahastatakse. Kolmas alateema käsitleb telesaadet *CrossTalk* ja seal esinevaid eksperte. Neljas alateema annab ülevaate Ukraina kriisist. Viiendas alateemas on välja toodud, kuidas *CrossTalk* on Ukraina kriisi kajastanud minupoolt vaadeldavas perioodis. Võttes aluseks minupoolt koostatud analüüsimudeli, annab algav peatükk vastuse, millised on aset leidnud sündmused, milliseid ajaloolisi sündmusi kasutati, milliseid eksperte kasutati ja milliseid rolle omistati. Viies, viimane alateema analüüsib töö empiirilisele osale tuginedes, kuidas Ukrainas toimunud sündmused muutsid Venemaa Föderatsiooni propaganda poliitilisi eesmärgi telekanalis *Russia Today*.

3.1 Venemaa Föderatsiooni senine välispoliitika kujundamine

Välispoliitikast, mida on viimastel kümnenditel aktiivsemalt tähtsustama hakatud, on saanud oluline riigi sise- ja välispoliitikat kujundav faktor. Mõistmaks paremini, millist kuvandit Venemaa Föderatsioon üritab luua Ukraina sündmustest, tuleks analüüsida milline on olnud riigi senine välispoliitika. Teematika uurimine võimaldab teha üldistusi ja järeldusi, kas siseriiklikuks tarbimiseks mõeldud narratiivid erinevad välismaailmale suunatudest. Esmalt on oluline kindlaks määrata, millise poliitilise režiimiga on tegemist. Ajakirja *The Economist* koostatav Demokraatia indeks paigutab Venemaa Föderatsiooni maailmas 132 kohale ehk autoritaarsete riikide kategooriasse.⁷² „Autoritaarses ühiskonnas on väga selgelt ülevalt alla kujundatud välispoliitika, mis teenib eelkõige juhtiva eliidi huvisid. Demokraatlikus ühiskonnas on see protsess

⁷² The Economist, Democracy Index 2014, <http://www.sudestada.com.uy/Content/Articles/421a313a-d58f-462e-9b24-2504a37f6b56/Democracy-index-2014.pdf> URL kasutatud 20.04.15

*kaasavam ning mälu kujundamine toimib kahesuunaliselt, nii ülevalt alla kui ka alt üles.*⁷³ Teoreetilises osas toodud politoloogi Hannah Arendt'i käsitle kohaselt, kaitseb valitsev autoritaarne režiim oma ideoloogiat võimu säilitamise eesmärkidel. Nende väidete põhjal võib järeldada, et autoritaarses riigis nagu Venemaa Föderatsioon on mälu poliitika kujundamine allutatud riiklikule kontrollile, kuna see võimaldab režiimil püsima jääda.

Autoritaarsetes riikides vaadatakse minevikusündmused üle, kui on toimunud või on toimumas võimuvahetus. Uus juht püüab sellega juurutada oma tõde, mis teenib võimu huve. Nõukogude Liidu ajaloost võib tuua näiteks Nikita Hruštšovi kurikuulsa, 1956. aastal peetud kõne, mis mõistis hukka Stalini kuriteod oma rahva vastu. Selle kõne eesmärgiks oli liikuda uues suunas ja kindlustada oma võim riigijuhina. Hruštšov püüdis luua Stalinist negatiivset kuvandit, kuna see oli tema enda võimu kindlustamiseks oluline. Ka hilisemast perioodist on näiteid, kui on püütud mingit vana tõekspidamist kardinaalselt muuta. Järgnevalt peatun uurimistöö jaoks olulisemal perioodil, kui Jeltsinilt läks võim üle Putinile ja tema poolt tehtud suunamuutustele.

Putini võimuletuleku järel hakati ajaloo uurimise/tõlgendamisega süstemaatilisemalt tegelema. See oli oluline, et kindlustada presidendi võimu ühiskonna liitmisega läbi identiteedikriisi lahendamise. Nõukogude Liidu kokkuvarisemine tekitas Venemaal identiteedikriisi, mis süvenes Jeltsini presidendiks oleku ajal. Igor Torbakov toob oma artiklis välja kaks põhjust, miks Venemaal hakati mälu poliitikaga tegelema: esiteks, klassikaline poliitilise identiteedi küsimus, suur impeerium oli kokku kukkunud ja vaja oli uut suunda. Teiseks, geopoliitilised põhjused: Euroopa Liit laienes ja rivaliteet Venemaa ja Euroopa riikide vahel kasvas.⁷⁴ Putini võimuletulek tõi kaasa aktiivse vene ühiskonna reformimise. Kui Putin valiti 2000. aastal presidendiks, oli vene ühiskond jagunenud kaheks: nõukogude aja ja eriti stalinismi pooldajad ja selle hukkamõistjad. Putin sai aru, et minevikupärandiga tegelemine võib aidata vähendada riigi sise- ja välispingeid.⁷⁵ Seega pidi Venemaa Föderatsiooni president valima millises suunas liikuda, kas nõukogude pärandi hukkamõist või selle taaselustamine. „Putini

⁷³ Heiko Pääbo: Venemaa mälu poliitika okkiline rada, <http://arvamus.postimees.ee/412525/heiko-paabo-venemaa-malupoliitika-okkiline-rada> URL kasutatud 20.04.15

⁷⁴ Torbakov, I. „History, Memory and National Identity,” Demokratizatsiya, 2011, lk. 212.

⁷⁵ Sherlock, T. „Confronting the Stalinist Past: The Politics of Memory in Russia,” Center for Strategic and International Studies, 2011, lk. 94.

*valitsusajal võis näha hoopis tagasipöördumist nõukogudeaegsete mälestamispraktikate juurde.*⁷⁶ Samas ei saa väita, et see oleks toimunud väga järsult. Nõukogude pärandiga tegelemine toimus järk-järgult. Thomas Sherlock, kes on Venemaa Föderatsiooni mälupoliitikat uurinud, kirjeldab Putini võimuletuleku aega ja nõukogude pärandiga tegelemist järgnevalt: kuigi Putin ja teda ümbritsev eliit tahtsid konstrueerida ajaloolistel alustel narratiivi, mis legitimiseeriks nende võimu ja autoritaarse valitsemisviisi, said nad aru, et Stalini valitsemisaja avalik ülistamine võib vene ühiskonnas vanu haavu avada.⁷⁷ Seega tuli nõukogude pärandiga ümberkäimisesse suhtuda ettevaatlikult. Heiko Pääbo on analüüsinud küsimust, kui kiiresti on võimalik kollektiivset mälu ümber defineerida ning kes seda teeb? *“Üldjoontes valitseb arusaam, et iga põlvkond määratleb endale sobiliku kollektiivse mälu raamistiku. Loomulikult on iga uus põlvkond seotud eelmisega ning seetõttu on nad mõjustatud varasemast arusaamast, kuid seoses keskkonna muutumisega on võimalik nihutada rõhuasetusi ja fookuseid.”*⁷⁸ President Putini ajal koostatud ajalooõpikud hoidusid hinnangute andmisest Stalini kuritegudele. Pigem oli sõnum Stalini tegevust õigustav, kuna ta valmistas vene rahvast ette sõjaks Natsi-Saksamaaga ja seega oli repressioonide kasutamine õigustatud.⁷⁹ Keeruliseks tegi nõukogude pärandiga tegelemise Jeltsini valitsemisperioodil välja kujunenud negatiivne suhtumine sellesse. Putini võimuletuleku järel alustati Jeltsini aegse suhtumise muutmist minevikusündmustesse. „... *Kreml, Putini valitsemise all, tegi selgeks, et sundimatud [planeerimata] rünnakud Nõukogude minevikule pole enam aktsepteeritud ja tööd hakati tegema selle nimel, et vähendada Jeltsini aegset diskursust ...*“⁸⁰ Heiko Pääbo on oma Postimehe arvamuses kirjeldanud, milline mälupoliitiline kriis Venemaa ühiskonda iseloomustas:

„Nõukogude režiimi mõju kollektiivsele mälule võib näha kahetisena. Esiteks raius ta oma repressioonidega sideme põlvkondade vahel, kujundades täielikult uue arusaama minevikust, surudes heal juhul eelnevad mälestused üksnes individuaalsesse ruumi. Teisalt toimus reaalsuse räige moonutamine, kus repressioonide all kannatanud

⁷⁶ Heiko Pääbo: Venemaa mälupoliitika okkiline rada, <http://arvamus.postimees.ee/412525/heiko-paabo-venemaa-malupoliitika-okkiline-rada> URL kasutatud 20.04.15

⁷⁷ Sherlock, T. „Confronting the Stalinist Past: The Politics of Memory in Russia,“ lk. 94.

⁷⁸ Heiko Pääbo: Venemaa mälupoliitika okkiline rada, <http://arvamus.postimees.ee/412525/heiko-paabo-venemaa-malupoliitika-okkiline-rada> URL kasutatud 20.04.15

⁷⁹ Sherlock, T. „Confronting the Stalinist Past: The Politics of Memory in Russia,“ lk. 97.

⁸⁰ Samas lk. 95.

*inimesed olid sunnitud oma isiklikud kogemused maha salgama, kuna need ei sobitunud domineerivasse kollektiivsesse mälli. Selline olukord oli inimeste jaoks skisofreeniline, sest pealesurutud nägemus minevikust ning reaalseste sündmuste eitamine olid karjuvas vastuolus inimeste enda kogemustega, mistõttu indiviididel oli võimatu tõlgendada oma minevikku läbi kollektiivse mälu. Selleks et olukorraga hakkama saada, pidid inimesed salgama maha individuaalsed mälestused ning tulemuseks oli kollektiivne amneesia.*⁸¹

Thomas Sherlock märgib, et vajaduse hakata tegelema mälupoliitikaga Venemaal tingis kasvav väline surve. Nafta hinna tõus, NATO laienemine Ida-Euroopas, värvilised revolutsioonid Ukrainas ja Gruusias, kõik need sündmused olid ohuks Venemaa režiimile. Kremli diskursuses hakati läänt kujutama, kui agrssiivset vastast (*other*).⁸² Igor Torbakov kirjeldab väljastpoolt tulevat survet järgnevalt: viimased kaks kümnendit on Venemaa osalenud aktiivselt mälusõdades, milles riik on olnud kaitsvas rollis. Endised Nõukogude Liidu liiduvabariigid on aktiivselt rünnanud nõukogude pärandit.⁸³ Seega mõjutas Venemaa Föderatsiooni mälupoliitika kujundamist 2000. aastate alguses riigis tekkinud identiteedikriis, president Putini soov oma võimu kindlustada ja välismaailma surve. Aktiivsem mälupoliitikaga tegelemine Venemaa Föderatsioonis sai alguse 2007. aastal, kui Kremli heakskiidul valmisid uued ja põhjalikud juhised, kuidas ajalugu tuleb koolides õpetada. Uued õpikud olid autoriteetsed, valminud Kremli ideoloogi Vladislav Surkovi juhendamise all. Surkov oli loonud uue kontseptsiooni suveräänsest demokraatiast, mida võib pidada kaitsvaks rahvusluseks (*defensive nationalism*). Selle eesmärgiks oli hoiatada Lääne demokraatia sissetungi eest. Putin isiklikult kohtus õpetajate ja ametnikega, et rõhutada mineviku käsitlemise olulisust.⁸⁴ Sellega oli astunud esimene suurem samm Venemaa Föderatsiooni identiteedi kujundamisel. Uued õpikud sisaldasid mitmeid murettekitavaid narratiive ja nendest võis leida tugevaid süüdistusi Lääneriikide suunal. Selliste kuvandite tekitamisega hakati konstrueerima vaenlast. Teoreetilises osas käsitletud Carl Schmitti vaenlase kuvandi definitsioon rõhutab, et vaenlase puhul peab olema tegemist kellegi teise, võõra

⁸¹ Heiko Pääbo: Venemaa mälupoliitika okkiline rada, <http://arvamus.postimees.ee/412525/heiko-paabo-venemaa-malupoliitika-okkiline-rada> URL kasutatud 20.04.15

⁸² Sherlock, T. „Confronting the Stalinist Past: The Politics of Memory in Russia,” lk. 96.

⁸³ Torbakov, I. „History, Memory and National Identity,” *Demokratizatsiya*, 2011, lk. 211.

⁸⁴ Sherlock, T. „Confronting the Stalinist Past: The Politics of Memory in Russia,” lk. 96.

ja eksistentsiaalselt erinevaga. Hermann lisab, et potentsiaalset vastast tuleb võrrelda kolme dimensiooni abil: ühtsed eemärgid, riigi tugevus ja kultuur.

Thomas Sherlocki kirjeldab oma artiklis, millisena kujutas Venemaa Föderatsioon oma potentsiaalset vastast ehk vaenlast: ajalooõpikud kujutasid lääneriike ja eriti Ameerika Ühendriike ebausaldusväärseks ning lääneriikide käitumine Venemaa Föderatsiooni suunal on Nõukogude Liidu lagunemise järel olnud silmakirjalik ja vaenulik. Näiteks peetakse silmakirjalikuks väidet, et Jugoslaavia pommitamine 1999. aastal toimus eesmärgiga kaitsta inimõigusi Kosovos. Seda peetakse küüniliseks ekspansionismiks.⁸⁵ Sellistest seisukohtadest saab teha järelduse, et Putini juhitud Venemaa on asunud aktiivselt konstrueerima vaenlase kuvandit, eesmärgiga tekitada vastuseis meie-nemad ehk Venemaa Föderatsioon ja vaenulikud lääneriigid Ameerika Ühendriikide juhtimisel.

Kokkuvõtteks võib väita, et president Jeltsini aegne identiteedikriis Venemaal on asendunud kindlalt juhitud ja kindla suunalise mälupoliitika kujundamisega, milles on defineeritud vaenlased ja ohud riigile.

3.2 Venemaa Föderatsiooni meediamaaistik ja telekanal *Russia Today*

Mistahes riigi meediamaaastiku analüüsimisel on oluline esmalt kindlaks teha, milline on meediavabadus riigis. Inimõigusorganisatsioon *Freedom House* 2013. aasta andmete põhjal kvalifitseerub Venemaa meedia mitte vabaks, pressivabaduse indeks oli sel aastal 81 (0 = parima ja 100 = halvim).⁸⁶ Freedom House andmed 2014. aasta kohta näitavad meediavabaduse olukord Venemaa Föderatsioonis on veelgi halvenenud, indeks on langenud 83 -ni.⁸⁷ Selle indeksi põhjal ei saa küll tõmmata otseseid paralleele välismaailmale suunatud kanalites edastava kohta, kuid meediavabaduse kehv olukord näitab, et Venemaa Föderatsiooni poolt rahastatavate kanalites poolt edastatavasse informatsiooni tuleks suhtuda suure ettevaatusega. Venemaa meediakanalid võib jagada kaheks: riigisiseseks tarbimiseks mõeldud kanalid ja kanalid, mis on rahvusvahelise suunitlusega.

⁸⁵ Sherlock, T. „Confronting the Stalinist Past: The Politics of Memory in Russia,“ lk. 96.

⁸⁶ Freedom of the Press, Russia 2013, <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2013/russia#.VNYOsdWUcms>, URL kasutatud 07.02.15

⁸⁷ Sama

Tabel 3 Venemaa meediamaaastiku üldine ülesehitus

Riigisiseseks tarbimiseks mõeldud meedia	Välismaailmale suunatud meedia
Rossiyskaya Gazeta (ajaleht)	Rossiia Segodnya International Information Agency, Voice of Russia, RIA Novosti
Argumenty i Fakty (ajaleht)	MIR TV
Zveda (telekanal)	Information Telegraph Agency of Russia
Venemaa kesktelevisiooni alla kuuluvad kanalid: Raadio Mayak, Russia 1 (telekanal), Russia 24 (telekanal)	RT (Russia Today)
Teised erakanalid	

Asjaolu, et informatsioon Ukraina kriisi kohta, mis Venemaa elanikkonnani jõuab on kontrollitud, ühesuunaline ja kallutatud näitab kujukalt Venemaa sõltumatu mittetulundusliku uurimisasutuse Levada Keskus poolt 2015. aasta aprillis läbi viidud küsitlus, mis hõlmas 1 600 inimest 46 Venemaa regioonist ning kus muuhulgas küsiti arvamust, miks jätkub sõda Ida-Ukrainas. Pakutud vastusevariantidest tegid küsitletud järgmise valiku:⁸⁸

	% vastanutest
Sõja jätkumine Ida-Ukrainas on vajalik USA ja teiste lääneriikide juhtkonnale, et veeretada vastutus konfliktist eest Venemaale ning sellega vähendada riigi mõju kasvu maailmas ning suruda peale läänelikke väärtusi	56
Sõja jätkumine Ida-Ukrainas on vajalik praegusele Ukraina juhtkonnale, et suunata elanikkonna tähelepanu kõrvale sotsiaalsetelt ja majanduslikelt probleemidelt riigis ning säilitada oma võim	27
Sõda Ida-Ukrainas jätkub, sest Venemaa juhtkond on segatud konfliktist, sest toetab Donetsk ja Luganski rahvavabariike oma sõjaväelaste, relvade ja sõjatehnikaga	6
Ei oska vastata	11

Sarnaseid uuringuid Venemaa välismaale suunatud propaganda mõjust on keeruline leida ja ilmselt on seda ka vähe uuritud. Käesolev töö ei uuri samuti välismaailmale suunatud propaganda mõju vaid selle propaganda poliitilisi eesmärke.

⁸⁸ Украинский кризис, <http://www.levada.ru/05-05-2015/ukrainskii-krizis> URL kasutatud 06.05.2015

Magistritöös on valitud uuritavaks meediumiks telekanali *Russia Today (RT)*. Tegemist on Venemaa poolt kõige suuremas mahus rahastatud välismaailmale suunatud propagandakanaliga. Ennast tutvustavad nad oma kodulehel järgnevalt: *RT* lipulaevaks on inglise keelne 24/7 eetris olev telekanal *RT International*, millel on üle 640 miljoni vaataja üle maailma. Kanal kajastab päevakajalisi siseriiklike ja rahvusvahelisi sündmusi. *RT* oli esimene *Youtube*'s olev uudistekanal, mille saatelõikude vaadatavus ületas miljardi piiri. Samuti on *RT* võimalik jälgida *Facebookis* ja *Twitteris*.⁸⁹ Sõltumatu analüüsikeskus *Pew Research Centre* väidab, et 2012. aastal oli *Russia Today* kõige vaadatavam kanal *Youtubes*, edestades isegi *Fox Newsi*.⁹⁰

Inglisekeelsele auditooriumile mõeldud kanalid jagunevad kaheks: *RT UK* ja *RT America*. „*Russia Today America* positsioneerib ennast kui ööpäevaringset uudistekanalit, mis pakub inglisekeelsele auditooriumile “uut vaatenurka maailmas toimuvatele sündmustele” ja “ vene pilku rahvusvahelisele poliitikale. Lähiaastatel on plaanis *Russia Today* tegevust laiendada ja avada esindused veel mitmes riigis. „ ... telekanal *Russia Today* alustab saksakeelse programmiga ... teine uus keel, milles hakkab rääkima *Russia Today* on prantsuse keel.“⁹¹ Lisks uudistekanalitele kuulub *RT* struktuuri ka dokumentaalfilmikanal *RTDoc*, videoagentuur *RUPTLY* ning venekeelne infokanal *InoTV*.

Alates kanali loomisest 2005. aastal on *Russia Today* rahastamine igal aastal kasvanud. See on võimaldanud luua nii araabia-, kui ka hispaaniakeelse telekanali. Samas on *Russia Today*, rahastamise kohta usaldusväärsete andmete leidmine raskendatud. Seetõttu tugineda magistritöös vaid Venemaa Föderatsiooni enda allikatele, mis sageli on vastukäivad. Näiteks on 2015. aasta jaanuaris sealse Kommunikatsiooni- ja Sideministeeriumi esindaja Jekaterina Larina kommenteerinud telekanali *Russia Today* rahastamist järgnevalt „... 2014. aastal oli *Russia Today* eelarve 445 miljonit dollarit (kursiga 30,5 rubla 1 dollar), 2015. aastal 236 miljonit dollarit (kursiga 65 rubla 1 dollar).“⁹² Märtsis 2015 ärilehes *RBK* toodud informatsiooni kohaselt on aga 2014.

⁸⁹ RT International, <http://rt.com/about-us/structure/> URL kasutatud 22.04.15

⁹⁰ Новости с московским акцентом, <http://q99.it/i6XUebphttp://www.newtimes.ru/articles/detail/87755/> URL kasutatud 12.04.15

⁹¹ Samas

⁹² Russia Today, „Бюджет телеканала RT сокращён на 10%“, <http://russian.rt.com/article/69298> URL kasutatud 22.04.15

aasta detsembris vastu võetud Venemaa Föderatsiooni riigieelarvele tehtavate parandustega suurendatud mõningate riiklike struktuuride rahastamist. Kõigi massikommunikatsioonivahendite hulgas suureneb dotatsioon kõige rohkem (35,5 %), *Russia Today* omanikfirmale, milleks on autonoomne mittetulunduslik organisatsioon *TV Novosti*. Telekanali peatoimetaja Margarita Simonjani sõnul tuli finantseerimise suurendamine talle üllatusena, kuid see võimaldab täita kohustused välispartenrite ees. Tema sõnade kohaselt on *Russia Today* sõlminud valuutalepinguid 250 miljoni dollari väärtuses.⁹³ Kuigi Venemaa Föderatsiooni tabanud majandusraskused oleksid eeldanud kanali eelarve kärpimist, siis viimasena toodud andmetele tuginedes võib teha järeldusi, millised on riigi prioriteedid ebastabiilses majandusolukorras.

Lisaks telekanalile kuvab infot ka *Russia Today* koduleht. Sealt on võimalik uudiseid jälgida viies erinevas keeles: inglise-, araabia-, hispaania-, saksa- ja prantsusekeelsena. Eri keeltes edastatavad uudised ei ole oma rõhuasetuselt ja sisult identsed, sest arvestatud on auditooriumi eripäraga. Inglise keelne *Russia Today* koduleht internetis sisaldab uudislugusid, saateid, dokumentaalfilme ja jutusaateid. Eraldi uudistesektsioonid on Suurbritannia, Ameerika Ühendriikide ja Venemaa kohta. See näitab, et püütakse jõuda võimalikult laia auditooriumini. Ukrainas toimuva kohta võib leida nii uudislugusid, dokumentaalfilme kui ka jutusaateid. Kõige suurema sagedusega ja põhjalikkusega kajastab Ukrainas toimuvat arutelusaade *CrossTalk*, mis on selletõttu magistritöö analüüsi peamiseks aluseks. Järgnev alateema annab ülevaate saate *CrossTalk* formaadist ja esinejatest.

3.3 Telesaade *CrossTalk* formaat ja saatekülalised

Järgnev telesaate formaadi kirjeldus tugineb *Russia Today* kodulehe andmetele: Saatejuht Peter Lavelle esitab oma külalistele otsekoheseid küsimusi ja nõuab ka otsekoheseid vastuseid. Peteri külalised on poliitikud, ajakirjanikud, teadlased ja teised otsustajad eri valdkondadest – kõik kes suudavad mõjutada otsuseid, mis avaldavad mõju meie maailmale või kellel on tähtis ühiskondlik roll. Saatejuhi näol on tegemist Ameerika Ühendriikides sündinud mehega, kellel on suured kogemused akadeemilises-

⁹³ Опалев, С., Сурганова, Е. „Бенефициары кризиса“, <http://www.rbcdaily.ru/economy/562949994486359> URL kasutatud 22.04.15

ja ärimaailmas. Doktorikraadi kaitses ta California Ülikoolis vene õpingute erialal. Ta on elanud Ida-Euroopas ja Venemaal 25 aastat. Selle aja jooksul on ta pidanud loenguid ülikoolides ja nõustanud panku. Hetkel elab ta Moskvast.⁹⁴ Vastukaaluks *Russia Today* andmetele toon välja lääne meedia tutvustuse Peter Lavelle kohta. Ameerika Ühendriikide ja Suurbritannia meedia kajastab Peter Lavellet, kui vandenõuteoreetikut, kelle väiteid pole võimalik tõestada. Ühes *Cross Talk* saates väitis Peter Lavelle, et 2001. aasta 11. septembri terrorirünnakud polnud fundamentalistide korraldatud ehk tegemist võib olla Ameerika enda vandenõuga.⁹⁵ Selliste väidete esitamine seab kahtluse alla saatejuhi erapooletuse ja faktidel tugeva argumenteerituse. Vaadatud 53 saate põhjal saab välja tuua saatele iseloomulikud jooned: saates ei kasutata illustreerivat materjali, saatekülalised on eetris eri riikide stuudiost ja neid tutvustatakse sageli kui akadeemilise taustaga eksperte, saate tempo on hoogne, vaatajal pole aega püstitatud küsimuste üle pikemalt järele mõelda, otsused (hea-halb, vale-õige) tehakse osalejate poolt vaatajate eest ära, esinejate sõnakasutus on emotsionaalne ja kujundlik.

Järgnevas tabelis on toodud isikud, kes esinesid saates vähemalt kahel korral.

Tabel 4 Saate *CrossTalk* ukrainateemalistes debattides osalenud külalised

Cross Talk saate külaline	Saates osalemiste arv
Mark Sleboda	12
Alexander Mercouris	9
Dmitry Babich	6
Nebojša Malić	5
Eric Draitser	5
Marcus Papadopoulos	4
John Laughland	4
Eric Kraus	4
Alexander Nekrassov	4
Scott Rickard	3
Richard Weitz	3

⁹⁴ Peter Lavelle, <http://rt.com/op-edge/authors/peter-lavelle/> URL kasutatud 20.04.15

⁹⁵ Russia Today courts viewers with controversy, rbth.co.uk/articles/2010/03/23/230310_rt.html, URL kasutatud 20.04.15

Martin McCauley	3
Manuel Ochsenreiter	3
Jonathan Steele	3
Ben Aris	3
Vladimir Suchan	2
Patrick Smith	2
Neil Clark	2
Michael Hughes	2
John Robles	2
Jacques Cheminade	2
Gilbert Doctorow	2
Dmitry Linnik	2
David Speedie	2
Daniel Welch	2
Daniel Faraci	2
Brian Becker	2
Alexander Clackson	2

Täpsema ülevaate annan nende esinejate taustast, kes osalesid saates *CrossTalk* vähemalt viiel korral. Seega oli nende panus kuvandi loomisel Ukraina sündmustest kõige suurem. Iga eksperdi puhul märgin ära milline oli tema roll või milliste temaatikate puhul konkreetset isikut kaasati.

Enim saadetes esinenud eksperdiks on Mark Sleboda, kes töötab hetkel Moskva Riikliku Ülikooli vanemteadurina ning tema uurimisobjektideks on julgeolekuteemad ja rahvusvahelised suhted. Ta on sündinud Ameerika Ühendriikides ja on teeninud USA mereväes. Oma hariduse on Mark Sleboda omandanud London School of Economics.⁹⁶ Tema seisukohad on tihti Ameerika Ühendriikide tegevust kritiseerivad. Näiteks on ta teravalt kritiseerinud plaani rajada Ida-Euroopasse raketikilp. See kahjustaks USA ja Venemaa suhteid.⁹⁷ Tema puhul saab välja tuua natsismi rõhutamise aspekti. Saadetes millest Mark Sleboda osa võttis rõhutas ta natsismi ohtu ja tegi seda väga teravalt ja otsekoheselt aga konkreetseid näiteid esitamata.

⁹⁶Mark Sleboda, <http://www.zoominfo.com/p/Mark-Sleboda/813381380>, URL kasutatud 20.04.15.

⁹⁷ Mark Sleboda, „Russia’s and China’s increasing security concerns over American plans to build global missile defense system are very real and justified“, Read http://sputniknews.com/voiceofrussia/2013_03_25/Russia-s-and-China-s-increasing-security-concerns-over-American-plans-to-build-global-missile-defense-system-are-very-real-and-justified/, URL kasutatud 20.04.15.

Alexander Mercouris't tutvustab veebileht *Russia Insider* järgnevalt: uurib rahvusvahelisi suhteid, erilist huvi pakuvad Venemaa Föderatsiooniga seotud teemad ja rahvusvaheline õigus. Ta on avaldanud mitmeid artikleid NSA (*National Security Agency*) ebaseadusliku jälgimistegevuse kohta ja Ukrainas toimuvate inimõiguste rikkumise kohta. Alexander Mercouris on 12 aastat töötanud Londonis juristina, spetsialiseerudes inimõigustele. Tema perekond on osalenud Kreeka poliitikas mitmete põlvkondade vältel. Alexander on tihe külaline erinevates telesaadetes ja esineb mitmesugustel konverentsidel. Hetkel resideerib ta Londonis.⁹⁸ Alexander Mercouris saab välja tuua süüdistused Ameerika Ühendriikide suunal, samuti toetab ta tihti natsismi väiteid.

Dmitry Babich on Venemaal tuntud ajakirjanik, kellel on pikk töökogemus erinevates meediavaldkondades. Veebileht *European Leadership Network* tutvustab teda järgnevalt: Dimitry Babich on sündinud Moskvas ja on ajakirjanikuna töötanud 25 aastat, oma töös keskendub ta põhiliselt Venemaa poliitikale. Hariduse on omandanud Moskva Riiklikus Ülikoolis ja tema seinist karjääri võib pidada küllaltki edukaks. Tema tööandjateks on olnud *Komsomolskaya Pravda*, *RIA Novosti*, ja ajakiri *Russia Profile*. Praegu töötab väljaande *The Voice of Russia* poliitilise analüütikuna.⁹⁹ Tegemist on Venemaa Föderatsiooni kohaliku poliitikat tundva ja analüüsiva eksperdiga, kes annab ülevaate, miks Venemaa just nii mingis situatsioonis käitub. Üks väheseid saates esinenud eksperte, kes elab Venemaal.

Veebileht *Serbica Americana* tutvustab Nebojša Malićit, kui Serbias sündinud tõlki, välispoliitika eksperti ja kolumnisti. Kõrghariduse on ta omandanud ajaloo ja rahvusvaheliste suhete alal. Aastast 2000 on Nebojša Malić tegutsenud kolumnistina portaali *Antiwar.com* palgal. Ta on spetsialiseerunud Jugoslaavia, Euroopa ja Venemaaga seotud teemadele. Samuti on ta tihe külaline telekanalis *Russia Today*. Tema praeguseks elukohaks on Ameerika Ühendriigid.¹⁰⁰ Oma tausta tõttu tunneb hästi Jugoslaavia sündmusi ja viitab neile tihti, näiteks Krimmi kajastavate saadete puhul.

⁹⁸ Alexander Mercouris, http://russia-insider.com/en/users/alexander_mercouris, URL kasutatud 20.04.15

⁹⁹ Dmitry Babich, Political Analyst at The Voice of Russia, http://www.europeanleadershipnetwork.org/dmitry-babich_1610.html URL kasutatud 20.04.15

¹⁰⁰ Nebojša Malić, <http://eserbia.org/people/journalism/956-nebojsa-malic>, URL kasutatud 20.04.15

Russia Today koduleht tutvustab Eric Draitserit, kui sõltumatut geopoliitika eksperti, kes resideerub Ameerika Ühendriikides ja on veebilehe *StopImperialism.com* (tegemist on Ameerika Ühendriikide ja NATO vastu suunatud veebilehega) kaasautor. Eric Draitserit võtab osa mitmetest *Russia Today* saadetest.¹⁰¹ Tema sõnavõtted ja käsitlused on tihti Ameerika Ühendriikide tegevust kritiseerivad.

Kõiki käesolevas peatükis välja toodud saate külalisi iseloomustab väga hea inglise keele oskus ja tihti ka läänes saadud haridus. Suurem osa saate külalistest ei ole etnilise vene taustaga ega ela püsivalt Venemaal. Samas olid kõik, välja arvatud paari erandit, läänevastased ehk Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide käitumist kritiseeriti teravalt kõikvõimalikes erinevates kontekstides, samas kui Venemaa Föderatsiooni välispoliitikale etteheiteid ei tehtud. Asjaolu, et tegemist ei ole etniliste venelastega, kes kiidavad Venemaa Föderatsiooni tegevust, võib lisada vaatajates tekitada rohkem usaldust. Seega saab väita, et *Russia Today* saatel *CrossTalk* on küllaltki edukalt kaasanud lääne eksperte oma vaatenurga kajastamiseks ja sellega täitunud ühe olulise eduka propaganda punkti.

3.4 Ukraina kriisi kronoloogia

Käesolev alateema annab ülevaate töös uuritaval perioodil (november 2013 - detsember 2014) Ukrainas aset leidnud tähtsamatest poliitilistest ja sõjalistest sündmustest. Ülevaate eesmärk on luua tegelikkusel põhinev taustafoon minu poolt analüüsitavate saadete temaatikale mis võimaldab analüüsida, kas ja kuivõrd on *Russia Today* poolt loodud narratiivid toimunud sündmuste tõttu ajas muutunud. Kronoloogia koostamisel olen tuginenud peamiselt Eesti Rahvusringhäälingu kajastusele toimunud sündmustest ja eesmärgiks on kirjeldada sündmusi võimalikult neutraalselt ja erapooletult.

I periood¹⁰²

Ukrainas alanud pöördeliste sündmuste aluseks peetakse 21. novembrit 2013, mil Ukraina valitsus otsustab peatada Euroopa Liiduga assotsieerumislepingu

¹⁰¹ Eric Draitser, <http://rt.com/op-edge/authors/eric-draitser/> URL kasutatud 20.04.15

¹⁰² ERR uudised, Ukraina sündmuste kronoloogia, <http://www.tiki-toki.com/timeline/entry/350136/Ukraina-kriisi-kronoloogia/> URL kasutatud 05.05.2015

allkirjastamise ettevalmistamise protsessi. President Viktor Janukovitš asub Venemaaga majandusteemalisi läbirääkimisi pidama. Seda otsust avalikkusele ei põhjendata ja see tekitab inimestes pahameelt. Maidanile hakkavad kogunema esimesed protestijad ning seda võrreldakse meedias 2004. aasta Oranži revolutsiooniga. Tuleb rõhutada, et president oma sõnavõttudes ei maininud, et Euroopa Liidust tuleks kaugeneda, vaid tema sõnul oli tegemist ajutise aja mahavõtmisega. Novembri lõpuks on protestid Maidanil hoogustunud ja neis osaleb hinnanguliselt 100 000 meeleavaldajat. Ukraina opositsioon kutsub inimesi meelt avaldama ja protestijaega liituma. Esimesi meeleavaldajaid hakatakse vahistama. Samal ajal, kui protestid jätkuvad, uuendavad Venemaa Föderatsioon ja Ukraina oma gaasilepingut, mille järgi Venemaa langetab gaasitarnete hinda Ukrainale 291 eurolt 195 euronile 1000 m³ eest. Selline tehing Venemaa Föderatsiooniga suurendas viha valitseva režiimi suhtes. Detsembri keskpaigaks on Maidanil loodud kõrged barrikaadid, mis takistavad miilitsautode liikumist ja toimib iseseisev kommuun. Protestide tipphetkel hinnatakse meeleavaldajate arvuks pool miljonit inimest. Jaanuaris asub Ukraina parlament vastu võtma seadusi, mis keelaksid protestid, selle tulemusena paisuvad meeleavaldused veelgi ja tekivad ägedad kokkupõrked võimuesindajate ja meeleavaldajate vahel. Tulemuseks on sadu vigastatuid ja esimesed hukkunud. Protestijate viha on koondunud president Janukovitši vastu. Jaanuari lõpus ilmuvad esimesed uudised Venemaa Föderatsiooni rollist Ukraina sündmustes. „Euroopa Ülemkogu president Herman Van Rompuy toonitas Euroopa Liidu ja Venemaa tippkohtumisel Brüsselis, et idapartnerluspoliitika ei kahjusta kuidagi Venemaa huve. President Vladimir Putin kinnitas, et Venemaa ei kavatse Ukraina siseasjadesse sekkuda.“¹⁰³ Veebruari keskel hakkab Maidani kriis eskaleeruma, ühe ööpäeva jooksul saab surma 88 inimest. Tundmatud snaibrid tapavad Maidanil protestijaid. 22. veebruaril vabaneb vanglast tuntud opositsiooniliider Julia Tšomošenko ja president Janukovitš on teadmata kadunud. See tekitab riigis segase poliitilise olukorra, kus Ukraina Ülemraada poolt vastu võetud seadusi ei saa jõustada. Mõned päevad hiljem tuleb Janukovitš avalikkuse ette Venemaal.

¹⁰³ ERR uudised, Putin: Venemaa ei kavatse Ukraina siseasjadesse sekkuda, URL kasutatud 03.05.2015 <http://uudised.err.ee/v/v%C3%A4lismaa/2d38dd23-5bfd-43ce-9ce2-f2ce7144d41b>

II periood

Veebruari viimastel päevadel ja märtsi alguses ilmuvad välja tundmatud väed, kes hakkavad Krimmi pealinnas erinevaid valitsushooneid hõivama. Venemaa Föderatsioon eitab tegevust Krimmis. Krimmi poolsaarel baseeruvad Ukraina väed tundmatutele sõduritele vastupanu ei osuta. 1. märtsil kiidab Venemaa Föderatsiooni parlament heaks seaduse, mis lubab kasutada jõudu Ukraina vastu eesmärgil kaitsta Venemaa huve, ja reaktsioonina sellele viiakse Ukraina armee täielikku lahinguvalmidusse. 16. märtsil korraldatakse Krimmis referendum, mille tulemus otsustab poolsaare edasise saatuse. Referendumi tulemustest selgub, et 95% osalenutest toetab Venemaaga ühinemist ning selle tulemusena kuulutatakse poolsaar sõltumatuks ja suveräänseks riigiks. Lääneriigid ei tunnista referendumi õiguspärasust, kuna see toimus olukorras, kus Vene väed olid Krimmis (rikkunud Ukrainaga sõlmitud baaside lepingut) ning see oli Ukraina põhiseadusega vastuolus. 18. märtsil liidetakse Krimm Venemaa Föderatsiooni koosseisu. Krimmi annekteerimine Venemaa poolt toob kaasa esimesed sanktsioonid riigi vastu. Sanktsioonid hõlmavad peamiselt isikute liikumise piiranguid ja varade külmutamist. Sanktsioone kehtestasid nii Euroopa Liit, kui Ameerika Ühendriigid. Märtsi lõpus on märgata Venemaa Föderatsiooni relvajõudude koondumist Ukraina piiri äärde. Uudistes on välja toodud, et Rostovi, Kurski ja Belgorodi piirkonda on koondatud enam kui 30 000 meheline Vene väeagruppeering. Aprilli alguses asuvad Ida-Ukrainas tegutsema venemeelsed separatistid, kes korraldavad Harkivi, Donetskis ja Luganskis meeleavaldusi ja püüavad vallutada erinevaid valitsushooneid. Kuulutatakse välja ka Donetskis ja Harkivi vabariigid. Nende sündmuste tulemusena algab aprilli alguses Ida-Ukrainas valitsuse poolt juhitud terrorismivastane operatsioon, mille käigus püütakse vabastada separatistide poolt hõivatud valitsushooneid. Operatsiooni juhib Ukraina presidendi kohusetäitja ja vägede ülemjuhataja Oleksander Turtšõnov. Aprilli lõpuks on olukord pealinnas rahunenud, aga kokkupõrked valitsusvägede ja separatistide vahel kasvavad. Mai alguses satuvad erilise meedia tähelepanu alla sündmused Odessas, kus kokkupõrgete tulemusena hukub kümneid inimesi. Venemaa ja Ukraina süüdistavad vastastikku teineteist olukorra halvenemises. 25. mail toimuvad Ukrainas presidendivalimised, kuid riigi idaosas toimub jätkuvalt vaenutegevus ja seetõttu on seal valimiste korraldamine raskendatud. Valimised võidab, suurtööstur Petro Porošenkot, kes teatab, et tema esmaseks prioriteediks on sõita riigi idaosas sõda

ja kaost lõpetama. Mai lõpus on Ida-Ukraina separatistid suutnud oma relvastusse saada õhutõrjerelvi mille abil õnnestub neil alla tulistada Ukraina õhuväe lennukeid. See halvendab oluliselt Ukraina sõjaväe võimekust separatistidega võidelda. 6. juunil leiab aste esimene Putini ja Porošenko kohtumine, mille käigus arutatakse, kuidas võimalikult kiirelt verevalamine lõpetada. 27. juunil allkirjastavad Ukraina, Gruusia ja Moldova Brüsselis aset leidnud tippkohtumisel Euroopa Liiduga assotsieerumis- ja vabakaubandusleppe.

III periood

*17. juuli 2014 . "Ukraina-Vene piiri lähedal kukkus neljapäeva õhtul alla Malaisia lennufirma reisilennuk 298 inimesega pardal. Kahtlustuste kohaselt tulistati lennuk alla, kuid nii Ukraina võimud kui separatistid on oma seotust eitanud. Amsterdamist Kuala Lumpurisse teel olnud Boeing 777 kukkus alla separatistide kontrolli all oleva Hrabavo küla lähedal, vahendas BBC. Ukraina president Petro Porošenko nimetas toimunut terroriaktiks. "Ma soovin juhtida teie tähelepanud sellele, et me ei nimeta seda õnnetuseks või katastroofiks, vaid terroriaktiks," toonitas ta."*¹⁰⁴

Tegemist on väga olulise sündmusega, mis mõjutas kriisi edasist käiku ja sai tugeva rahvusvahelise hukkamõistu osaliseks. 24. juulil kehtestatakse Venemaa Föderatsiooni vastu juba uued täiendavad sanktsioonid, mis hõlmavad finantssektorit, kaitsetööstust, tsiviilkaupu ja tundlikke tehnoloogiaid. 6. augustil allkirjastab Venemaa president Vladimir Putin vastukäiguna käsu, millega keelatakse või piiratakse põllumajandussaaduste sissevedu riikidest, mis on kehtestanud Venemaa vastu Ukraina kriisi tõttu sanktsioonid. Augusti esimesel poolel siseneb Ukraina territooriumile esimene Venemaalt saadetud humanitaarkonvoi. Ukraina valitsus ei ole sellele sisenemisele heakskiitu andnud. Septembris kehtestatakse järjekordne relvarahu separatistide ja Ukraina vägede vahel. Kuigi lahingutegevust jääb vähemaks, esineb jätkuvalt mitmeid kokkupõrkeid, mille algatamises osapooled teineteist süüdistavad. Septembri lõpus hakatakse järjest enam rääkima Ida-Ukrainas levivast humanitaarkriisist. Tuleb rõhutada, et Venemaa Föderatsioon ja Ukraina esitavad põgenike kohta väga erinevaid andmeid.

¹⁰⁴ ERR, Ukrainas kukkus alla Malaisia reisilennuk 298 inimesega, Porošenko sõnul on tegu terroriaktiga, URL kasutatud 03.05.15, <http://uudised.err.ee/v/v%C3%A4lismaa/da41522a-b2d0-4cc5-9e80-dd0300531789>

IV periood

Oktoobris toimuvad parlamendivalimised nii Ukrainas, kui valimised separatistide kontrolli all olevas Donbassis, jätkub Venemaa Föderatsiooni humanitaarabi saatmine riiki ja toimuvad mitmed kõrgetasemelised kohtumised lääneriikide juhtide ja Venemaa presidendi vahel. Kuna Ida-Ukrainas tegutsevad separatistid ei tunnista Kiievi poolt korraldatud valimisi, siis korraldavad nad novembris Ida-Ukrainas uued parlamendivalimised. NATO raporteerib Venemaa Föderatsiooni vägede aktiivsusest. 31. oktoobril sõlmivad Venemaa ja Ukraina gaasilepingu. Novembris annab Ukraina president korralduse kehtestada relvarahu, kuid see jääb ühepoolseks, kuna separatistid jätkavad rünnakuid. Ukraina väidab, et Venemaa saadab üle piiri tanke ja muud sõjatehnikat, samuti väidetakse, et üle 7 500 vene sõduri on Ukraina territooriumil. Detsembris püütakse jällegi kehtestada relvarahu, kuid püsivat lahendust ei saavutata. Toimuvad uued Minski kõnelused, kuid mingite konkreetset tulemusteni ei jõuta. Kui suvel saavutasid Ukraina väed separatistide vastu edu, siis talve alguseks oli võidetud alad tagasi separatistidele loovutatud.

Ukraina sündmuste ülevaade võimaldab saates konstrueeritud narratiive siduda neid aset leidnud sündmustega ja seeläbi sõnastada eesmärgid, mida kriisi käsitleusega saavutada püüti.

3.5 *Russia Today* poolt Ukraina sündmustest kujutatud narratiiv

Käesolevas alateemas toimub magistritöö empiiriliste andmete analüüs. Vaatluse all on uuritavas ajavahemikus toimunud Ukrainas olulisemad sündmused ja see kuidas neile tuginedes ja neid tõlgendades narratiivi luuakse. Vaatlen järgnevaid aspekte:

- 1) milliseid ajaloolisi sündmusi kasutatakse;
- 2) milliseid eksperte saatesse kaasatakse;
- 3) millised rolle erinevatele konfliktide osapooltele omistatakse.

Iga perioodi lõpus teen järeldused, millised võiksid olla loodud narratiivide eesmärgid.

Minu poolt vaadatud 53 ukrainateemalist *CrossTalk*-i saadet on jaotatud ajaliselt nelja perioodi. Uurin iga perioodi eraldi, et võrrelda kas ja milliseid muutusi edastatavates sõnumites on toimunud.

I Periood

Ajavahemik: november 2013 - veebruar 2014. Eetris oli seitse saadet. Sellel perioodil **saavad alguse protestid Kiievis, kuna Ukraina president Viktor Janukovitš teeb otsuse Ukraina ja Euroopa Liidu assotsiatsioonilepingu allakirjutamine edasi lükata**. Detsembris protestijate hulk kasvab ja Janukovitš sõlmib majandustehinguid Venemaa Föderatsiooniga. Aasta alguses hukuvad Maidani väljakul esimesed protestijad **ja olukorra teravnedes lahkub veebruaris Ukrainast president Janukovitš**.

Viited ajalooga seotud sündmustele, mõistetele

Teoreetilises osas kajastatud propagandataktikate kohaselt on üheks võtteks, mida sageli kasutatakse minevikust sobivate sündmuste leidmine ja paralleelide tõmbamine hetkel toimuvaga. Saates *CrossTalk* on läbivalt kogu minu uuritava ajavahemiku jooksul Ukrainas toimuvate sündmuste kirjeldamisel kasutuses mõisted natsism ja fašism, millel on inimeste teadvuses negatiivne kuvand. Mõisted on seotud eelkõige Teise maailmasõjaga ja sellele eelnenuga. Tugev sõnum, mis esimese perioodi saadetest esile kerkis oligi seotud äärmusluse aktiviseerumisega. Vaadeldava perioodi esimeses pooles oli Ukrainas aset leidnud mitmed olulised sündmused. Kiievi Maidani väljak on täitunud valitsusevastaste meeleavaldajatega. Esimestes saadetes keskendutakse Maidani sündmustele. Saatejuht Peter Lavelle toob saadetes sisse äärmuslustemaatika. Maidanil olevaid meeleavaldajaid hakatakse süüdistama paremäärmusluses. Rõhutatakse, et meeleavaldajad on väga vägivaldsed. Samuti kritiseeritakse protestijaid, kuna nad ei olnud nõus Ukraina presidendi poolt pakutud kompromissidega. „...*mõned inimesed ütlevad, et meeleavaldajaid võib nimetada natsionalistideks tõenäoliselt võib neid isegi ultranatsionalistideks nimetada või koguni neonatsideks ...*“ (Lisa 1, saade 2). Süüdistused äärmusluses ja natsismis süvenevad sündmuste arenedes veelgi.

„Lääne meedia ei taha rääkida teatud gruppidest ja nende taustast, kes Maidanil tegutsevad, need on paremäärmuslikud, fašistlikud grupid. Need inimesed on relvastatud

ja on seotud opositsiooniga. Mul on palju sõpru kellel on perekonnad Ida-Ukrainas ja nad kardavad praegu arvestades millised inimesed on Kiievis praegu võimul, nad on neonatsid ja inimesed idas on selle tõttu hirmul.“(Lisa 1, saade 7)

Dmitry Babich kritiseeris Ukrainat, et nad ei ole kahetsenud koostööd natsidega: *“Stepan Bandera hakkas tegema koostööd natsliku Saksamaaga 1939. aastal, kõigepealt Poola vastu, siis Nõukogude Liidu vastu, nad sõlmisid liidu saatanaga ja probleem on selles, et nad on ainuke rahvas Euroopas, kes pole seda kahetsenud”* (Lisa 1, saade 3). Babichev võrdleb järgnevates saadetes Ukraina revolutsioonilist olukorda natside võimuletulekuga Saksamaal. Sellest võib järeldada, et Ukraina opositsiooni võimuletulekut püütakse saadetes esinejate poolt samastada natside võimuletulekuga Saksamaal.

Eksperdid

Esimest perioodi iseloomustab väga paljude erinevate ekspertide osalemine debattides. Rohkem kui ühes saates osalesid Mark Sleboda ja Dmitry Babich, kes mõlemad rõhutasid natsismi temaatikat. Johnn Laughland ja Steven Cohen keskendusid rohkem kriitikale Euroopa Liidu ja USA suunal. Eriliste vandenõuteooriatega torkab silma Jacques Cheminade, kes käib välja eriti ulmelise teooria, mille kohaselt annavad Ameerika Ühendriigid ja Suurbritannia Ukrainas tegutsevatele banderalaste grupeeringutele rahalist abi, et nad olukorda riigis destabiliseeriks. Tema sõnade kohaselt on Ukraina destabiliseerimine vajalik selleks, juhtida tähelepanu kõrvale asjaolult, et USA poolt juhitud maailma finantssüsteem on kokku kukkumas.

Rollid

Vaadeldavas perioodis eristusid kaks rolli. Esiteks jagavad kriisi süüdlase rolli Ameerika Ühendriigid ja Euroopa Liit, teiseks nähakse Ukraina ilma tagamõteteta abistaja rollis Venemaa Föderatsiooni.

Järgnevalt mõned näited sellest, milliseid argumente osapooltele omistati. Novembris eetris olnud saates keskenduti Ukraina ja Euroopa Liidu assotsieerumislepinguga seotud temaatikale. Saate külaline John Laughland väidab saate alguses:

„ ...Ukraina tõeliste huvidega ei arvestata, ma olen juba mitmes varasemas intervjuus vastanud küsimusele, kas Ukrainal on huvi Euroopa Liiduga liitumiseks? Ja minu

vastus on alati olnud, et Euroopa Liidu huvi Ukraina vastu on geopoliitiline ja seotud Venemaaga ehk teiste sõnadega, Euroopa Liitu ei huvita Ukraina käekäik. Tegemist on ideoloogilise ja geopoliitilise programmiga, mis teenib liidu enda huve. Eesmärgiks on tungida sügavale ajaloolisele Venemaa alale.“ (Lisa 1, saade 1).

Novembri saates vaatajatele edastatav sõnum püüab veenda, et Ukraina on keerulises majanduslikus olukorras ja ainult Venemaa Föderatsioon tahab riiki tõeliselt aidata, Euroopa Liidul on ainult geopoliitilised huvid. Jaanuaris tullakse avalikkuse ette uute süüdistustega: Euroopa Liitu süüdistatakse vägivalda toetamises ja nenditakse, et kui Ukraina oleks assotsieerumislepingule allkirjastanud jagunenuks riik kaheks. Sellel teemal võtab sõna Steven Cohen, kes on kriitiline Euroopa Liidu suhtes ja väidab:

“Kõik teavad, et Ukrainas on vähemalt kaks eraldi riiki, üks seotud läänega - Poola ja Leeduga, ning teine on seotud Venemaaga. See olukord on olnud nagu viitsüতিকuga miin aastakümneid. Küsimus on, kes provotseeris praeguse kodusõja Ukrainas? Lääs süüdistab Ukraina ja Venemaa presidenti. Tegelikult käivitas kriisi Euroopa Liit, sundides Ukraina demokraatlikult valitud presidenti valima Venemaa ja lääne vahel. Ukraina ei peaks valima, toimida võiksid normaalsed kolmepoolsed suhted.” (Lisa 1, saade 4).

Esimese perioodi lõpuks hakatakse Euroopa Liidu kõrval negatiivset kuvandit looma ka Ameerika Ühendriikidest. Selle esimeseks ajendiks on Ameerika Ühendriikide Euroopa ja Euraasia asjade abiriigisekretär Victoria Jane Nuland telefonikõne USA suursaadikule Ukrainas, mis on lekkinud avalikkusele ja milles Nuland kritiseerib Euroopa Liitu Ukraina olukorraga mittetoimetulemises. Saatekülaliste arvates peaks see lekkinud kõne tõestama, et kogu riigipöörde katse taga olid Ameerika Ühendriigid. Saatekülaliste poolt väljaöeldut arvesse võttes joonistub välja selge rollide jaotus. Euroopa Liit ja USA negatiivne roll kriisis, kuna peetakse kriisi algatajaks ja mahitajaks. Venemaa Föderatsiooni rolli nähakse kõrvalseisjana ja võimaliku abistajana.

Narratiivide loomisega seotud eesmärgid esimesel perioodil:

CrossTalk-i poolt loodud narratiivide sõnumiks esimesel perioodil oli näidata, et Ukraina on ajalooliselt seotud Venemaaga. Rõhutati, et Euroopa Liit Ameerika

Ühendriikide suruvad Ukrainale peale assotsiatsioonilepingut, et teda Venemaa mõjusfäärist välja viia. Lääneriike süüdistati geopoliitiliste huvide järgi käitumises. **Sellel sõnumil on geopoliitiline eesmärk.** Venemaa jaoks käib võitlus mõjusfääride üle. Nagu eelpooltoodud narratiivid näitasid, peab Venemaa Föderatsioon Ukrainat enda mõjusfääri kuuluvaks ja ei soovi lääneriikide mõju laienemist Ukrainasse.

Maidani protestide kasvades muutus ka propaganda fookus. Saates osalejad hakkasid rohkem keskenduma Ukraina opositsiooni mustamisele. Ilmusid süüdistused paremäärmusluses ja lääneriikide diktaadile allumises. **Selle sõnumi eesmärgiks oli devalveerida Ukraina opositsiooni ja õigustada valitseva presidendi otsuseid.** Opositsiooni suund koostööle lääneriikidega, võib viia Ukraina Venemaa mõjusfäärist välja. Peale Janukovitš lahkumist muutus veelgi olulisemaks kriitika opositsiooni aadressil, kuna oli tekkinud võimuvaakum ja oht, et võimule saavad Venemaa Föderatsiooni jaoks ebasobivad jõud oli suur.

II Periood

Ajavahemik: märts 2014 - juuni 2014. Sel ajavahemikul oli eetris 30 saadet ehk tegemist on kõige mahukama ja sündmusterohkema perioodiga uuritavas töös. Ainuüksi märtsis oli eetris 11 saadet, mis väärivad erilist tähelepanu, kuna toimusid väga pöördelised sündmused. Sellel perioodil **liideti Krimm Venemaa Föderatsiooniga, algas Ukraina terrorismivastane operatsioon ja toimusid presidendivalimised.**

Viited ajalooga seotud sündmustele, mõistetele

Teisel perioodil jätkub ja tugevneb natsismi temaatika ja uue paralleelina ajaloost tuuakse debattidesse Jugoslaavias 1990-ndatel aastatel aset leidnud sündmused.

Perioodi alguses jätkuvad süüdistused paremäärmusluses, fašismis ja natsismis, seda eelkõige seoses Krimmis toimuvaga. Natsismiteema seoses Krimmiga toob esimest korda sisse saatekülaline Mark Sleboda: „*Ukraina president Viktor Janukovitš on koos Krimmi peaministriga palunud Venemaalt abi, et nad aitaksid Krimmi kaitsta paremäärmuslaste ja marurahvuslaste rünnakute eest, keda juhib Kiievi režiim*“ (Lisa 1, saade 8). Krimmi referendumi lähenedes hakatakse ajaloost ja fašismiohust saadetes rohkem rääkima. Tuntud Briti poliitik George Galloway käsitleb saates Krimmi olukorda järgnevalt:

„ ... Kiievis toimus riigipööre, Ukraina põhiseadusega ei arvestatud, see põrmustati, president aeti riigist välja, tapeti palju politseinikke, fašistid tulid tänavatele vägivallatsema ja esimene asi, mis riigis ette võeti oli vene keele staatuse tühistamine, kuigi Krimmi oli kaks sajandit olnud Venemaa osa loovutas Hruštšov territooriumi emotsiooni ajal, ilma Krimmi elanike arvamust küsimata. Krimmi elanikest 97% räägib vene keelt ja nad muutusid selle tõttu [ärakinkimine Ukrainale] ärevaks. Ei saa öelda, et iseseisvusreferendum oleks praeguse Ukraina põhiseadusega keelatud, kuna Ukraina see ei kehti“ (Lisa 1, saade 13).

Balkanimaade ekspert Nebojsa Malic, argumenteerib Krimmi temaatikat lahates:

“Praegune olukord meenutab aastaid 1992 ja 1999, kõike seda, mis praegu toimub olen ma juba näinud Jugoslaavias neil aastatel. ... ka seal võtsid separatistid osa riigi territooriumist üle ja Ameerika Ühendriigid toetasid neid, selle asemel, et territoriaalset terviklikkust austada. See oli totaalne katastroof, millest regioon ei ole siiani taastunud. Nüüd ma näen seda sama juhtumas Ukrainas aga lääne meedia ei mäleta neid varsemaid sündmusi” (Lisa 1, saade 8).

Peale seda, kui Krimmis on toimunud referendum, mis toetas Krimmi Venemaaga ühinemist kirjeldab oma isiklikku ja seega usaldusväärset mõjuvat sidet Krimmis toimunud referendumiga Mark Sleboda:

“Minu naine on pärit Krimmist, täpsemalt Simferopolist ja nagu paljud Krimmist väljapool elavad [aga sealt pärit] inimesed, läks ta koju tagasi, et hääletada koos oma perekonnaga ja muidugi hääletas Krimmi Venemaaga Föderatsiooniga liitmise poolt. Inimesed olid tulemusest ekstaasis ja avasid tänaval vahuveini pudeleid ja samal ajal toimus ilutulestik. Mu ämm ütles, et ta ei uskunud, et tema silmad seda päeva näevad. Nii, et see on Krimmi elanike jaoks koju pöördumine“ (Lisa 1, saade 14).

Selle kirjeldusega maalitakse kujundlik pilt sellest, kuidas Krimmi elanikud suhtusid referendumisse ja Venemaaga liitumisse, ehk ajaloolise sideme taastamisse.

Veel üks väide, mis seoses Krimmiga saates kõlas seisnes selles, et need tatarlased, kes olid Krimmi ühendamise vastu, olid lääneriikide poolt kinni makstud. Krimmi liitmist Venemaa Föderatsiooniga põhjendatakse veel asjaoluga, et Ameerika Ühendriikide

käitumine Jugoslaavias muutis arusaamu rahvusvahelistes suhetes ehk, kui riigis elav vähemus vajab abi siis võib väljastpoolt sekkuda. Väideti ka, et Krimmi liitmine Venemaaga toimus ainult selle tõttu, et Kiievis said võimule fašistid. Krimmi elanikud oleksid ka edaspidi olnud nõus elama Ukraina koosseisus, aga äärmusluse esiletõus muutis seda soovi.

Fašismisüüdistustega opositsiooni aadressil minnakse saadetes koguni niikaugele, et võrdlusi tehakse Natsi-Saksamaaga. Brian Becker väidab: *“Lääne meedia ei kajasta arutelu, et fašistid kasutasid snaiperid Maidanil, provokatsioonide tekitamiseks. Me mäletame, et fašistid kasutasid Reichstagi süütamist samuti putši provotseerimiseks tollaegsel Saksamaal, et vältida kommunistide võimuletulekut, kuna sotsialistid olid tollaegses ühiskonnas domineerival positsioonil. Me teame, et USA kasutas samu meetodeid, näiteks Vietnamiis”* (Lisa 1, saade 10). Väljatoodud sõnavõttudest on näha, et vaatajatele püütakse üha uuesti ja uuesti kuvada paralleele hetkel Ukrainas ja 1930-ndatel aastael Saksamaal toimunuga.

Eksperdid

Kõige sagedamini selle perioodi saadetes esinenud külaline oli Mark Sleboda, kes talle omaselt rõhutas natsismitemaatikat. Teine debattides figureerinud ekspert oli Nebojsa Malic, keda ilmselt kaasati, kuna ta on Balkani taustaga ja on sealse temaatikaga palju tegelenud ning see asjaolu peaks info adressaatides rohkem usaldust äratama. Kõige värvikamaks ja Eestis tuntud külaliseks oli Helsingi Ülikooli professor Johan Bäckman, kes kais Krimmi referendumi vaatlemas ja väitis järgnevat: *“Valimised olid vabad ja ma arvan, et Ameerika Ühendriigid ja Venemaa peavad nõustuma, et enamus Krimmi elanikest tahab Venemaaga liituda. USA, Euroopa Liit ja NATO olid Krimmi referendum vastu, kuid nüüd on Krimm vabastatud ja on nüüd Venemaa osa. Ja seda ei saa muuta”* (Lisa 1, saade 17). Bäckmaniga samas saates esines ka läänemeelsete vaadetega Andy Martin, kes väitis, et valimised ei olnud vabad kuna toimusid vene vägede kontrolli all mille peale Bäckman väitis, et Martin on ameerika propaganda ohver ja sellega nõustusi ka teised saates osalenud.

Rollid

Lääneriikide, eelkõige Ameerika Ühendriikide süüdistamine algab kohe teise perioodi esimestes saadetes, kui arutletakse võimalike lääneriikidepoolsete sanktsioonide üle. Sel perioodil ei peetud sanktsioone eriti tõenäoliseks, riikide kehva majandusliku olukorra tõttu:

„Ma ei usu, et sanktsioonid töötavad, kuna enamik riike ei julge neid kehtestada, näiteks Suurbritannia eksisteerib ainult tänu Venemaa ja Hiina oligarhide rahale. Britannia on pankrotis, riigil on viie triljoni eest laene, mida ei suudeta tagasi maksta. Ameerika on pankrotis, võlgu 17 triljonit, need tüübid ei saa endale sanktsioone lubada. Ja need, niiõelda targad sanktsioonid on ainult ilus jutt, see on mõeldud kodusele publikule, et näidata, kui tugevad ollakse, nagu kauboi filmides“ (Lisa 1, saade 10).

Ameerika Ühendriike süüdistatakse üha enam Kiievis võimul olevate fašistide toetamises. Debatis osaleja Michael Hughes, kes resideerub USA-s, kritiseerib riigi tegevust järgnevalt: *„Faktid on, et fašistid ja ultranatsionalistid on Kiievis kõrgetel ametikohtadel ja irooniline on see, et Euroopa ja Ameerika Ühendriigid on mõnda aeg tagasi öelnud, et need [äärmuslikud] parteid ei peegelda lääne väärtusi aga nüüd on OK ... USA muudab oma positsioone vastavalt sellele, kust tuul puhub“ (Lisa 1, saade 13).* Seotakse kaks negatiivset kuvandit Ameerika Ühendriigid ja fašistid. Väidetakse, et Euroopa Liit ja Ameerika Ühendriigid peavad referendum tulemust aktsepteerima, sest vaevalt, et nad Krimmi pärast sõtta läheksid ja majandussanktsioone ei ole nad võimalised kehtestama.

Ameerika Ühendriikidega seoses puhul jätkub pidevalt ka Victoria Nulandi telefonikõne esiletoomine. Seda tehakse peaaegu igas saates. Järgnevalt üks näide Victoria Nulandi kõne kajastamise kohta, mille kohta avaldab arvamust George Galloway:

“Ta [Nuland] esindab John McCaini vaateid ... selline suhtumine maailma asjadesse on saanud alguse Bushi ajast, me teame ka seda, et tal [Nuland] on ropp sõnakasutus, eriti arvestades seda, mis ta Euroopa Liidu kohta ütles, me teame veel, et ta andis Kiievi pättidele 50 dollarit päevas, et need hävitaksid Ukraina põhiseaduse seega Obama admisistratsioon on vastutav“ (Lisa 1, saade 13).

Sellest sõnavõtust on näha, kuidas faktid segunevad pooltõdede ja vandenõuteooriatega. Kui saatejuht esitab Nebojsa Malicile küsimuse, kes on kriisis süüdi, saab ta järgneva vastuse:

“Ameerika Ühendriigid ja Euroopa Liit korraldasid Kiievis riigipöörde ja seega on nad kriisi põhjustamises süüdi. President Viktor Janukovitš püüdis protestijaid kolm kuud maha rahustada ja tegi isegi järeleandmisi, aga vägivald ei lõppenud ... ega sellises olukorras Venemaal muud üle ei jäänudki, kui kuidagi reageerida, sest sündmused olid tõsiseks ohuks Venemaa julgeolekule...” (Lisa 1, saade 15).

Selles saates on ka läänemeelsete vaadetega külaline, kuid tal ei lasta oma mõtteid lõpetada, isegi saatejuht segab tema jutule vahele. Selle põhjuseks on ilmselt asjaolu, et Sir Michael Arthur kujutab oma sõnavõttus Venemaa Föderatsiooni agressorina, mis aga ei sobi saate poolt kujundatavasse narratiivi sündmustest. Rohkem seda külalist minupoolt uuritud ukrainateemalistesse saadetes kutsutud polnud.

Järjest enam arutletakse teise perioodi saadetes, milline on Venemaa Föderatsiooni roll kriisis ja milliseid valesid lääne meedia toodab. Alexander Mercouris väidab Venemaa kohta järgmist: *“Venemaa ei ole Ukraina territooriumile tunginud, Venemaa parlament võttis lihtsalt vastu seaduse, mis lubab Putinil saata Ukrainasse vägesid, et olukorda stabiliseerida, kui on oht vene kodanikele ja vene huvidele ... Ukrainat hoiabki koos asjaolu, et Venemaa tunnistab Ukraina piire, kui ei tunnistaks, siis riik laguneks laiali”* (Lisa 1, saade 8). Põhiline rõhuasetus on asjaolul, et lääs peab tunnistama Venemaa õigus oma kodanikke vajadusel kaitsta. Hilisemates saadetes väidetakse samuti, et Venemaa Föderatsioonil on õigus sekkuda Ukraina konflikti, kuna legitiimne riigijuht Janukovitš on palunud abi. Seda võrreldakse Prantsuse sõjalise abiga Malile. Vahetult enne Krimmi referendumi toimumist kirjeldab Dmitry Babich Venemaa Föderatsiooni rolli järgnevalt:

“Kui vaadata sündmusi Venemaa perspektiivist lähtuvalt, siis näivad kõik senised sündmused loomulikud, kuna Venemaa on aastast 1988 teinud järeleandmisi [läänele], taanduti Euroopast, lubati NATO laieneda endistesse Nõukogud Liidu vabariikidesse [näiteks] Baltimaadesse. Ukraina oli viimane piisk karikasse. Midagi tuli teha, et näidata läänele, et see ei saa lõputult ja riskivabalt oma sõjaväge Venemaale lähemale

tuua. Sevastopol NATO baasina oleks absurdne. Kõik kes ajalugu tunnevad teavad, et Venemaa ei andnud Sevastopolit isegi 1855. aastal ära ...“ (Lisa 1, saade 13).

Rõhutatakse ka asjaolu, et Krimmi elanikud tahavad Venemaaga liituda. Kui Krimm oli Venemaaga liidetud, hakati saadetes arutlema, miks liitmine toimus. Marcus Papadopoulos avab Venemaa käitumise põhjuseid: *“ ... president Putin tegi täiesti selgeks, et praegu on aasta 2014, mitte 1990-ndad, kui Venemaa oli põlvedel, nõrk ja Ameerika Ühendriigid soovisid maailmas domineerida. Aastal 2014 on Venemaal kindel koht rahvusvahelisel areenil ja riik kaitseb oma rahvuslikke huve nagu igal iseseisval riigil on õigus teha*” (Lisa 1, saade 14).

Aprilli alguses, kui Ukraina keskvalitsus alustas terroritõrje operatsiooni Ida-Ukrainas hakati koheselt sellel negatiivset ja ebaõnnestunud rolli omistama. Andrew Korybko kirjeldab operatsiooni järgnevalt:

“Situatsioon on väga ebastabiilne ja asjaolu, et keskvalitsus püüdis seda operatsiooni kujutada terrorismivastasena on solvav nende inimeste suunal, kes päriselt terroristide vastu võitlevad, näiteks Süürias. Ma arvan, et tegemist on tsiviilelanikega, kes kaitsevad oma õigusi ja seda millesse nad usuvad. Suurem osa riigi idaosas elavaid inimesi ei tunnista Kiievi huntat. Sõjalise jõu kasutamine nende inimeste vastu on põlastusväärne, see on inimõiguste rikkumine” (Lisa 1, saade 21).

Veel lisatakse samal teemal, et operatsiooni aitab juhtida CIA, kuna Ukraina sõjaväge peetakse lahinguvõimeks ja, et Ukraina armees on palju sõdureid, kes keelduvad oma kaasmaalasi tapmast ehk ei taha osaleda terroritõrjeoperatsioonis.

Negatiivses valguses kajastati algusest peale mais valitud Ukraina uut presidenti Poroshenkot, seda mitmetel põhjustel. Näiteks väitis Nebojsa Malic valimiste kohta järgmist: *“Ma arvan, et see on farss, nende valimiste eesmärk on legitimeerida seda režiimi, mis tuli veebruari lõpus võimule, pool riiki ei osalenud hääletusel ja need, kes osalevad saavad hääletada ainult USA poolt määratud kandidaatide poolt, kes on valitseva režiimiga seotud. Ma ei nimetaks seda demokraatiaks, vaid farsiks*” (Lisa 1, saade 27). Seda seisukohta toetasid ka teised saates olnud eksperdid ja sarnase sisuga väiteid avaldati mitmetes saadetes.

Narratiivide loomisega seotud eesmärgid teisel perioodil:

CrossTalk-i poolt loodud narratiivide eesmärgiks teisel perioodil oli **Krimmi Venemaa Föderatsiooniga liitmise legitimiseerimine**, läbi asjaolu, et Venemaad nähti krimmi elanike päästjana fašistide käest. Teiseks eesmärgiks oli terroritõrjeoperatsiooni kujutamine inimõiguste rikkumisena ja oma rahva vastu suunatud vägivallana. See võimaldaks süütu elanikkonna kaitsmise eesmärgil Venemaal sekkuda Ukraina kriisi, et kaitseda Ida-Ukrainas elavaid vene kodanikke kaitseks. Kolmandaks eesmärgiks oli panna kahtluse alla Ukraina presidendivalimiste legitiimsus ja kajastada seda, kui USA poolt organiseeritud ja ainult nende poolt heaks kiidetud kandidaatidega üritust. Valimised võitis Venemaa jaoks sobimatu kandidaat ja selle tulemusena väheneb Venemaa mõju Ukraina üle.

Teises perioodis räägiti esmakordselt, milline võiks olla konflikti lahendus. Pakutakse välja, et Ukraina peaks föderaliseeruma. Selle eesmärgiks võib olla säilitada kontroll vähemalt osade Ukraina alade üle ja lõppkokkuvõttes lõhestada riik. **Lõhestunud Ukraina destabiliseeriks Euroopat ja paneks proovile riikide ühtsuse, mis samuti võib olla Venemaa eesmärgiks.**

III Periood

Ajavahemik: juuli 2014 - oktoober 2014. Eelmainitud ajavahemikul oli eetris üheks saadet. Erilist tähelepanu tuleb pöörata juuli sündmustele ja saadetele. **Juulis tulistati Ukraina kohal alla reisilennuk, mis tekitas palju kõneainet ja muutis mitmete riikide suhtumist Ukraina kriisi.** Samuti oli perioodi keskne teema **Ida-Ukraina tsiviilelanikkonna olukord ja võimalikud arengud territooriumi staatuse osas.**

Viietud ajaloo seotud sündmustele, mõistetele

Jätkub natsismiteemaline retoorika. Saatejuht Peter Lavelle esitab ka ise saates mitmeid väiteid, eriti tihedalt süüdistab ta mingeid inimesi või gruppe natsismis. Ukraina sõjaväe kohta väidab ta järgnevat: „... mõned neist on paremäärmuslased, neonatsid, ärme seda unusta, tegemist ei ole lihtsalt Ukraina armeega nagu lääne meedia seda näidata püüab, nendele inimestele [Ukraina sõjaväelased] meeldib tappa“ (Lisa 1, saade 38). Läbivalt esitatakse süüdistusi, et lääne meedia ei kajasta Ukrainas aset leidvaid

kuritegusid, mida panevad toime natsid ja fašistid. Näiteks väidab Joshua Tartakovsky järgnevat:

“... aga nad [lääne media] ei kajasta sündmusi mis aset leiavad, näiteks Azovi pataljon, mis koosneb neonatsidest, kes on kokku tulnud kogu Euroopast ja keda sponsoreerivad oligarhid, oleks ju oodatav, et New York Times seda mingil momendil mainib, aga seda ei ole tehtud. Nii, et ei ole üldse räägitud sõjaväeüksustest, mis pommitavad tsiviilelanikke“ (Lisa 1, saade 42).

Eksperdid

Saatesse ei kutsutud ka ühtegi läänemeelsete vaadetega kodanikku. Saatekülalised keskendusid lääne ja Ameerika Ühendriikide kritiseerimisele. Erilise kriitika ja vandenõuteooriaga jäi silma Eric Draitser, kes väitis, et kuna Ameerika Ühendriikidel ei õnnestunud võimuvahetus Ukrainas nii nagu oli planeeritud, siis valmistatakse USA-s ette seadusandliku baasi Venemaaga sõtta astumiseks. Näiteks soovib USA luua alalisi sõjaväebaase Venemaa piiride äärde. Ta väidab veel, et USA poolt *“antakse poliitilist ja majanduslikku toetust kõigile, kes on valmis Venemaaga konflikti astuma”* (Lisa 1, saade 40)

Rollid

Kolmanda perioodi alguses on tajutav mõningane muutus suhtumises Euroopa Liidu rolli kriisis. Alexander Nekrassov kirjeldab seda järgnevalt:

“Ma arvan, et kogu kriis on demonstreerinud, et Ameerika Ühendriikidel on erinev agenda Euroopast, [Ameerika] ta püüab luua lõhet Euroopa ja Venemaa vahele, kuid tal [Ameerikal] ei õnnestu see, kuna mitmed sõnumid, mis Euroopast tulevad Euroopa liidrid ei ole huvitatud Venemaaga suhete rikkumisest, näiteks firmad BP ja Shell avaldavad oma valitsustele survet väidetega, et neil on mitmemiljardilised lepingud Venemaaga ja teie [valitsused] räägite drastilistest sanktsioonidest” (Lisa 1, saade 37)

Petro Porošenko kohta lisab ta näiteks, et uue presidendi ainukeseks ülesandeks oli assotsiatsioonilepingule allakirjutamine. Nende seisukohtadega olid nõus ka teised

saates olnud külalised/ekspertid. Euroopa Liidu ja Ameerika Ühendriikide huvide erinevusi kirjeldades väidetakse veel, et Venemaa Föderatsioon ja Euroopa Liit otsivad kriisile rahumeelseid lahendusi, aga Ameerika Ühendriigid on sellele vastu. Venemaa toetab Ukraina territoriaalset terviklikkust, aga tsiviilelanike tapmine on murettekitav.

Saatejuht väidab, et Porošenko ei saa vabalt presidendina tegutseda: „*Meil on see president [Porošenko], kes pole täielikult legitiimne, kuna paljud inimesed ei osalenud presidendivalimistel 25. mail ... inimesed, kes teda ümbritsevad, ei luba tal kompromisse teha, nad tahavad konflikti ja paljud neist usuvad etnilise puhastuse edukusse, seega ei saa kompromisse saavutada. See ongi põhiline probleem*“ (Lisa 1, saade 41). Väidetavalt on Ukrainast Venemaale põgenenud üle 500 000 inimese. Jõutakse järeldusele, et Venemaa Föderatsioon peaks Ida-Ukrainat toetama, kasvõi majanduslikult, see annaks kohalikele võimaluse ennast kaitsta.

John Robles, kes on ekspert Moskvast kirjeldab separatistide rolli järgnevalt:

“*Ma tahaksin protestida termini separatistid vastu. Ma tahan rõhutada fakti, et inimesi pommitatakse, nad lihtsalt ei olnud nõus sellega, et nende üle valitsevad natside ja fašistide hunta, kes haarasid illegaalselt võimu. Neid [inimesi idas] karistatakse, et nad ei aktsepteeri seda võimuhaaramist. Asja parandaks rahvusvaheline rahuvalvemissioon, kus võiks ka Venemaal mingi roll olla, kuigi nad on agressoriks tembeldatud. Tsiviilelanikke tuleb kaitsta*” (Lisa 1, saade 37).

Sama teema kohta väidetakse veel, et kuna Ameerika Ühendriigid pole relvarahust huvitatud, siis ilmselt seda ka ei tule. USA firmadel on sõjaga seoses majanduslikud huvid.

Lennu MH17 allatulistamise järel pühendati sellele eraldi *CrossTalk*-i saade, see oli ka kõige suurema vaatajaskonnaga saade *YouTube* andmetele tuginedes minu uuritaval perioodil. Saates naeruvääristati väidetavaid Ameerika Ühendriikide tõendeid, mis peaksid kinnitama Venemaa rolli selles traagilises sündmuses. Saatejuht Peter Lavelle väidab järgnevat: “*Kuulates USA Riigidepartemangu väiteid, võib järeldada nagu kasutaksid nad sotsiaalmeediat peamise tõendina, pole pilte, pole mingeid luureandmeid, füüsilisi tõendeid, nad pole avalikkusele midagi näidanud, aga nad püüavad juba väita, et neil kõik selge aga kas me tõesti hakkame Twitteri andmetega*

midagi järel dama?” (Lisa 1, saade 40) Saatejuht ütles, et kui asja terve mõistusega analüüsida, siis tundub, et ukrainlased ise lasid lennuki alla. Saatekülalised väidavad, et sotsiaalmeediat ei tohi uskuda, kuna see on Ameerika Ühendriikide kontrolli all. Üldine arvamus on see, et USA teab, mis tegelikult juhtus, aga kuna neile ei sobi see tõde, siis nad ei näita oma tõendeid, vaid süüdistavad Venemaad. Tuuakse näide, et USA süüdistas kunagi Iraaki massihävitusrelvade omamises, aga tegelikult midagi ei leitud.

Narratiivide loomisega seotud eesmärgid kolmandal perioodil:

Kolmandas perioodis arutletakse saadetes väga palju rollide üle, eriti võrreldes varasemate perioodidega. Selle üheks põhjuseks on kindlasti reisilennuki allatulistamine Ukraina kohal. Selletõttu oli vaja näidata, kes selles süüdi on. Eesmärgiks oli näidata, et **Venemaa Föderatsioon ei ole kuidagi kogu konfliktiga, sealhulgas lennuki allatulistamisega seotud** ja sellega soovitakse ümber lükata lääne meedias levinud Venemaa agressiivset kuvandit.

Rollide üle arutlemise kasvu teise üldisema eesmärgina saab välja tuua asjaolu, et kriis on paisunud väga suureks ja rahvusvahelise huvi suurenemise tõttu on oluline **kuvada välismaailmale oma (Venemaa) vaatenurk, sellest, kes mingit osa Ida-Ukrainas eskaleerinud konfliktis mängib**. Kuigi esineb viiteid Teisele maailmasõjale ja äärmuslusele on seda vähem võrreldes teise perioodiga. Kui teises perioodis pakuti välja, et kriisi võiks lahendada Ukraina föderaliseerumine, siis nüüd peetakse lahenduseks riigi ida poolsete alade iseseisvumist, sest Venemaa soov need alad täielikult enda kontrolli alla saada on tugevnenud.

IV Periood

Ajavahemik: oktoober 2014 - detsember 2014. Eelmainitud ajavahemikul oli eetris kaheksa saadet. Perioodi iseloomustavad **valimised nii Kiievis, kui Ida-Ukrainas ja mitmed lühiajalised relvarahu kokkulepped**. Samuti toimus mitmeid kõrgetasemelisi rahvusvahelisi kohtumisi kriisi lahendamiseks.

Viited ajalooga seotud sündmustele, mõistetele

Ukraina uut parlamenti iseloomustab Dmitry Babich järgnevalt: *“Pole tõsi, et uues parlamendis pole natse, paljud natsid said võimule isikumandaadiga, näiteks paremsektori liider Dmõtro Jaroš ja veel palju teisi natse pääses Ukraina Raadasse*

läbi teiste parempoolsete parteide, näiteks People's Front, mida kutsutakse sõjaparteiks ja seega on täiesti vale väita, et natsid ei pääsenud parlamenti“ (Lisa 1, saade 48). Mainitakse veel, et Ukrainas panevad sõjakuritegusid toime natsid (Lisa 1, saade 46). Tuuakse sisse omapärane ja uus natsismitermin, mille esitab Dmitry Babich: *“Ukrainas saab olla korraga nii nats, kui oligarh ja selle väga heaks näiteks on härra Kolomoyskyi ... tema jaoks olid valimised edukad, kuna sai 10% häältest”* (Lisa 1, saade 48). Nebojsa Malic võrdleb lääneriikide toetust Ukrainale 1930-ndate aastatega, kui teatud lääne jõud toetasid natse:

“... mõned jõud läänes toetasid natse Saksamaal, sest nad arvasid, et see on hea relv kommunismi vastu aga no vaadake, kuidas see välja kukkus. Natsid ei ole sellised inimesed, kes võtavad raha, on vait ja lähevad ära mõne aja pärast. Neil on oma ideed ja agenda. Natside sponsoreerimine on tulega mängimine” (Lisa 1, saade 48).

Dmitry Linnik toob paralleele 1999. aasta Kosovo sündmustega ja praeguse olukorraga Ida-Ukrainas: *“Peaksime minema ajas natukene tagasi, aastasse 1999, kui lääs toetas kosovo rahva soovi, kuigi Belgrad [keskvõim] oli selle vastu. Lääs alustas militaaroperatsiooni Belgradi vastu, et kindlustada Kosovo rahva õigus hääletada iseseisvuse kasuks“* (Lisa 1, saade 49).

Ekspertid

Viimases perioodis esines saadetes kõige rohkem Alexander Mercouris, kes paistis silma oma kriitikaga Ameerika Ühendriikide suunal. Samuti võib tuua välja Mark Sleboda ja Dimitry Babichi, kes mõlemad rõhutasid natsismitemaatikat Ukrainas. Alexander Nekrassov tõi välja huvitava mõtte Ukraina valimisi puudutavas küsimuses. Ta kiitis Putinit Ukraina parlamendivalimiste tunnustamise eest, see samm ei vastanud lääne ootustele, oodati pigem hukkamõistu aga see oli kaval käik *“... nüüd peab Poroshenko ise selle segaduse, mis ta on loonud ära klaarima. Venemaa sellesse sekkuda ei taha...”* (Lisa 1, saade 47).

Rollid

Räägitakse jätkuvalt Ukraina relvarahust separatistidega ja lähenevatest valimistest. Väidetakse, et Ukrainas on jätkuvalt võimul oligarhid ja et Ukraina peaks säilitama

neutraliteedi nii ida kui lääne suhtes. Ainult Venemaa Föderatsioonil on huvi riiki aidata, teised riigid ei hooli (Lisa 1, saade 46). Näiteks väitis saatejuht Peter Lavelle järgnevat: „... üks asi, mis on selle kriisi narratiividest ja diskursusest puudu on asjaolu, et Ukrainal on vaja Venemaa abi, et sellest perioodist välja tulla. See riik on katki väga mitmes mõttes, aga ma usun, et me kõik oleme nõus, et sellest ei peaks saama külmutatud konflikt“ (Lisa 1, saade 50)

Põhjalikult käsitletakse NATO rolli ja suhteid Ukrainaga: Väidetakse, et liitumine NATO-ga on president Porošenko suur eesmärk, mida toetavad lääneriigid. Kuigi mitmed lääneriigid eitavad Ukraina võtmist NATO-sse, siis on see kindlalt tegelikult kindlalt plaanis. Samas lisatakse, et NATO temaatika on üles puhutud selleks, et juhtida tähelepanu kõrvale tõsistel probleemidelt, näiteks raske majandusolukord. Ukrainat ei saaks NATO-sse võtta, kuna riik ei vasta nõuetele, seega on raske aru saada, miks sellest üldse räägitakse. Lääs on vastutustundetu. Ameerika Ühendriikides on jõude, kes sooviksid Venemaaga konflikti. Väidetakse kogune, et lääts lausa vajab Venemaaga konflikti ja seda kahel põhjusel: Euroopa Liit on kokku kukkumise äärel ja Ameerika Ühendriikidel on vaja sidet Euroopaga suurendada ehk ühist vaenlast (Lisa 1, saade 51). Relvarahu ja läbirääkimiste kohta avaldas arvamust Ben Aris:”... hea on see, et konflikti kuum faas on läbi saanud ja relvarahu püsib. On positiivne, et mõlemad pooled peavad sellest kinni ja inimesed ei hukku, kuid me oleme sisenemas külma faasi. ... palju probleeme on Ukrainal veel Venemaaga läbirääkimata, näiteks gaasileping on sõlmimata” (Lisa 1, saade 46).

Kokkuvõttev saade

Viimasest saates, mis oli eetris 29.12.2014, tehti kokkuvõtteid kogu aasta sündmustest Toon välja tähtsamad teesid, mis saatest kogu kriisi kohta välja joonistused: süüdistatakse lääneriike kahepalgelisuses, et alguses oldi Viktor Janukovitš sõbrad ja hiljem hakati temale vastu töötama. Väidetakse, et V. Nulandi algne plaan oli Ameerika Ühendriikide mõju alla saada kogu Ukraina, koos Krimmiga, aga see ei õnnestunud. Lääs on ise oma standardeid rikkunud, aga ikkagi süüdistatakse Venemaa Föderatsiooni kõiges halvas. Ukraina aitamine läheb majanduslikult väga kalliks. 2014. on aasta, kui Euroopa Liit kaotas enda jaoks Venemaa ning Venemaa on hakanud panustama suhetele

Hiinaga. Väidetakse ka, et fašism on kogu Euroopas tõsine probleem (Tabel 2 saade 53).

Narratiivide loomisega seotud eesmärgid neljandal perioodil:

Üheks peamiseks eesmärgiks sellel perioodil oli kindlasti **hankida tunnustus tunnustus Ida-Ukrainas toimunud valimistele**. Selleks kasutati tihti paralleele Kosovo sündmustega. Samuti püüti naeruvääristada ideed, et Ukraina võiks NATO-sse kuuluda ja **rõhutati, et Ukraina kriis ei lahene ilma Venemaa Föderatsiooni abita**. Sellega tahab Venemaa näidata, et tegemist on suurriigiga, kelle arvamusega peab arvestama konflikte lahendades. Samuti on siin näha Venemaa geopoliitilisi ambitsioone.

3.6 Järeldused empiiriliste andmete põhjal

Käesolev alateema võtab kokku ja analüüsib, millised oli narratiivid, mida *Russia Today* telesaade *CrossTalk* propageeris ja mis võisid olla nende narratiivide loomisega seotud eesmärgid ja kuidas need ajas muutusid.

Narratiivide konstrueerimisel kasutatud ajaloosündmuste muutumise kohta võib teha järgmised järeldused:

1. Kogu perioodi kajastust ilmestasid süüdistused natsismis, muutus ainult referent objekt. Natsismis süüdistati nii Maidani protestijaid, Ukraina ajutist valitsust, kui Ukraina sõjaväge. Narratiivi kasutamiseiga taheti esile kutsuda laiemale üldsusele tuntud Teise maailmasõjaga seotud negatiivseid emotsioone. **Sellega loodi Venemaale kasulikke argumente, mille abil on võimalik oma käitumist põhjendada, legitimeerida**. Selle ehadaks näiteks on Krimmi okupeerimine väitega, et Kiievist saadetud fašistid kasutavad kohalike suhtes vägivalda ja nad tuleb päästa. Ajaloosündmuste kasutamine ei ole kindlasti Venemaa juhuslik poliitika, kuna seda on siseriiklikult juba üle kümne aasta praktiseeritud.
2. Terroritõrjeoperatsiooni algusega Ukrainas hakkasid tugevnema meelevaldsed paralleelide tõmbamised Ukraina sündmuste ja Kosovos 1999. aastal toimunu vahel. Selle eesmärgiks oli näidata, miks on Venemaa Föderatsioonil õigus sekkuda Ukraina

sündmustesse, et sarnaselt NATO tegutsemisele Kosovos aidata iseseisvuda soovivat vähemust. **Tegelikult on selle taga Venemaa geopoliitilised huvid ja selliste võrdluste tegemine aitab leida ettekäandeid sõjaliseks sekkumiseks.** Venemaa jaoks käib võitlus territooriumite kontrolli üle. Venemaa Föderatsioon peab Ukrainat enda mõjusfääri kuuluvaks ja ei soovi lääneriikide mõju laienemist Ukrainasse.

3. Saadetest tuli esile rollide omistamine erinevatele osapooltele. Kuna Venemaa Föderatsioon saadetes väidetu põhjal konflikti vahetu osapool ei olnud, siis omistati talle abistaja roll, mille kohaselt ilma Venemaa abita pole võimalik kriisi lahendada. Ameerika Ühendriikide roll oli negatiivne ehk riiki peeti kriisi initsieerijaks. Tähelepanuväärne on asjaolu, kuidas Euroopa Liitu konflikti kontekstis kuvati. Kord liitlase, koostööpartnerina ja mõnes teises situatsioonis ohuna Venemaale ja Ameerika Ühendriikide marionetina. Sellest võib järeldada, et Euroopa Liiduga koostöö tegemine ei ole välistatud ja suhteid on võimalik kiirelt parandada. Sellise rollide jaotuse eesmärgiks **on tasakaalustada lääne meedia kriitilist suhtumist Venemaa käitumisse ja näidata Venemaad kui maailma asjades olulist kaasaraajajat.**

Venemaa huvid Ukraina kriisiga seonduvalt on kahetised ja vastuolulised. Ühelt poolt püütakse jätta mulje, et Venemaa ei ole konflikti osapool ja eitatakse kõiki sellega seotud süüdistusi. Teiselt poolt on oluline, et Ukraina jääks Venemaa mõjusfääri. Propaganda on üks vahend, mille abil neid poliitilisi eesmärke saavutada. Venemaa on loonud universaalse narratiivide kogumi, mis on rakendatav poliitilistel eesmärkidel ka teiste võimalike konfliktide puhul. Süüdlased ja süüdistused on laiemas mõttes üldised (natsid ja lääneriigid), on vaja ainult konflikti, kus need jälle käiku lasta.

Kokkuvõte

Käesoleva magistritöö eesmärk oli uurida, millisena on Venemaa läbi välismaailmale tarbimiseks suunatud ja riigi poolt rahastatud telekanali *Russia Today* kujutanud Ukraina kriisi, käsitletud selle põhjusi ja süüdlasi. Töös on analüüsitud, kuidas telekanal on kajastanud Ukraina sündmusi läbi arutelusaate *CrossTalk*, perioodil november 2013 kuni detsember 2014. Vaatluse all oli 53 ukrainateemalist saadet. Uuritava ajavahemik on jagatud nelja perioodi ning analüüsitud on saadetes kõlanud väiteid, selleks loodud mudeli alusel. Töös on vaadeldud, kuidas muutub ajalooliste sündmuste käsitlemine Ukraina kriisi põhjuste esiletoomisel, milliseid eksperte saatesse kaasati ja milliseid rolle omistati konfliktiga seotud riikidele.

Käesolev töö uuris süvitsi Ukraina kriisi kajastamist riiklikult rahastatud propagandakanali *Russia Today* poolt. Kitsamalt oli vaatluse all arutelusaade *CrossTalk*. Kanal ise, peab seda saadet oma teleprogrammi lipulaevaks, seega peaks saade esindama mõjuvaimat propagandat, mis välismaailmale pakkuda on. Arvestades, kui palju raha suunatakse Venemaa keskvõimu poolt propaganda tegemiseks, saab väita, et infotööstust peetakse rahvusvaheliste suhete oluliseks osaks. Võimalus luua rahvusvahelisele areenile oma narratiive on ülimalt oluline ja selle efektiivne kasutamine võimaldab lihtsustada välispoliitiliste eesmärkide saavutamist.

Uurimisteema valiku põhjuseks oli selle aktuaalsus, kuna uuritavale teemale aluse andnud konflikt Ukrainas pole töö valmimise hetkeks lahendust saanud.

Ukraina konflikt sai alguse 2013. aasta novembri lõpust, kui tollane president ei allkirjastanud Euroopa Liiduga assotsiatsioonilepingut. 2014. aasta jooksul kriis laienes ja süvenes. Selle käigus annekteeris Venemaa Föderatsioon Krimmi ja puhkes verine konflikt Ida-Ukrainas. Riigis toimusid presidendi- ja parlamendivalimised ning eraldiseisvalt toimusid veel kohalikud valimised separatistide kontrolli all olevas Donbassis. 2014. aasta lõppu iseloomustasid mitmepoolsed läbirääkimised relvarahu sõlmimiseks ja kriisi lahendamiseks. Püsivaid tulemusi neil läbirääkimistel ei saavutatud.

Käesolevas töös on propaganda abil loodud narratiivide analüüsimiseks kasutatud mudelit, mis tugineb Laswelli kommunikatsiooniahelale ja strateegilise narratiivi mudelile. Uuritav ajavahemik on jagatud nelja perioodi ning on vaadeldud, kuidas muutub ajalooliste sündmuste käsitlemine Ukraina kriisi põhjuste esiletoomisel, millised eksperdid olid saatesse kaasatud ja milliseid rolle omistati konfliktiga seotud riikidele. Töös on välja toodud saadetes kõlanud tähelepanuväärsemaid ja iseloomulikumaid tsitaate Ukraina kriisi põhjuste kohta.

Läbi viidud analüüsist selgus, et Venemaa on loonud universaalse narratiivide kogumi, mis on rakendatav poliitilistel eesmärkidel ka teiste võimalike konfliktide puhul. Süüdlased ja süüdistused on laiemas mõttes üldised (natsid ja lääneriigid), on vaja ainult konflikti, kus need jälle käiku lasta. Saab ka väita, et selle konkreetse kriisi kajastamisel täiesti uusi kontseptsioone või narratiive ei loodud. Lääne kritiseerimine ja natsismiohu rõhutamine eksisteerisid juba varasemas Venemaa diskursuses. Seega võib propaganda kasutamist Venemaa Föderatsiooni poolt pidada küllaltki edukaks.

Käesoleva töö maht ei võimalda hõlmata kogu Venemaa Föderatsiooni poolt välismaailmale suunatud propagandat ja selle kõiki aspekte. Seetõttu töötasin uurimustöö esimeses etapis läbi empiirilised andmed ja tegin saadud tulemuste põhjal valiku, millist analüüsimeetodit kasutades tulemuseni jõuda.

Antud uurimustöö on heaks lähtepunktiks Ukraina kriisiga seotud propaganda edasiseks uurimiseks, kuna kriis ei ole veel lõppenud. Samuti võib uurida, kas ja millistel eesmärkidel kasutab Venemaa Föderatsioon minu töös väljatoodud põhilisi narratiive teistes konfliktides.

Kasutatud materjalid

Akadeemilised allikad

1. Bryant, D. C. „Rhetoric: Its Functions and Its Scope,“ *Quarterly Journal of Speech*, 1953, nr. 39;
2. Burke, P. "Contemporary Social Psychological Theories,“ *Stanford University Press*, 2006;
3. Carr, D. „Narrative and the Real World: An Argument for Continuity,“ *History and Theory*, 1986, vol. 25, no. 2;
4. Eicher, V, Pratto, F, Wilhelm, P. „Value Differentiation Between Enemies and Allies: Value Projection in National Images,“ *Political Psychology*, 2013, vol. 34, no. 1;
5. Frunkenstein, Amos, „Collective Memory and Historical Consciousness,“ *History and Memory*, vol. 1, 1989;
6. Jedlowski, P. „Memory and Sociology: Themes and Issues,“ *Time & Society* 2001;
7. Lebow, R. „Constructing Cause in International Relations,“ *Cambridge Press*, 2014;
8. Lippmann, W. "Public Opinion. Free Press Paperbacks," Originally published New York:Macmillan, (1997) 1922;
9. Liu, J, Hilton, D. „How the past weighs on the present: Social representations of history and their role in identity politics,“ *British Journal of Social Psychology*, 2005, vol. 44;
10. Müller, J. W, „Memory and Power in Post-War Europe: Studies in the Presence of the Past,“ *Cambridge University Press*, 2002;
11. Patric, B, Thrall, A. „Beyond Hegemony: Classical Propaganda Theory and Presidential Communication Strategy After the Invasion of Iraq,“ *Mass Communication and Society*, 2007, nr. 10;

12. Patterson, T.C, „Post-structuralism, Postmodernism: Implications for Historians“, *Social History*, 1989, vol. 14, no. 1;
13. Pedro, J. „The Propaganda Model in the Early 21st Century,“ *International Journal of Communication*, 2011, nr. 5, p. 1866;
14. Sayin, Y ja Ates, D, „Poststructuralism and the Analysis of International Relations,“ *Turkish Journal of International Relations*, 2012, vol. 11, no. 2;
15. Sherlock, T. „Confronting the Stalinist Past: The Politics of Memory in Russia,“ *Center for Strategic and International Studies*, 2011;
16. Torbakov, I. „History, Memory and National Identity,“ *Demokratizatsya*, 2011;
17. Vass-Elder, D. „The Casual Power of Discourse,“ *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 2010;
18. White, H. „The Value of Narrativity in the Representation of Reality,“ *Critical Inquiry*, vol. 7, no. 1;

Interneti allikad

1. Alexander Mercouris, http://russia-insider.com/en/users/alexander_mercouris, URL kasutatud 20.04.15;
2. Dmitry Babich, Political Analyst at The Voice of Russia, http://www.europeanleadershipnetwork.org/dmitry-babich_1610.html, URL kasutatud 20.04.15;
3. Eric Draitser, <http://rt.com/op-edge/authors/eric-draitser/> URL kasutatud 20.04.15;
4. ERR uudised, Putin: Venemaa ei kavatse Ukraina siseasjadesse sekkuda, <http://uudised.err.ee/v/v%C3%A4lismaa/2d38dd23-5bfd-43ce-9ce2-f2ce7144d41b>, URL kasutatud 03.05.2015;

5. ERR, Ukrainas kukkus alla Malaisia reisilennuk 298 inimesega, Porošenko sõnul on tegu terroriaktiga, <http://uudised.err.ee/v/v%C3%A4lismaa/da41522a-b2d0-4cc5-9e80-dd0300531789>, URL kasutatud 03.05.15;
6. Freedom House, Russia 2014, <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2015/russia#.VUiJZ9WUcRd>, URL kasutatud 05.05.2015;
7. Germany's new breed of neo-Nazis pose a threat, autor Katya Adler, <http://www.bbc.com/news/world-europe-17514394>, URL kasutatud 22.03.15
8. Heiko Pääbo: Venemaa mälupoliitika okkaline rada, <http://arvamus.postimees.ee/412525/heiko-paabo-venemaa-malupoliitika-okkaline-rada>, URL kasutatud 20.04.15;
9. Mark Sleboda, „Russia’s and China’s increasing security concerns over American plans to build global missile defense system are very real and justified“, Read http://sputniknews.com/voiceofrussia/2013_03_25/Russia-s-and-China-s-increasing-security-concerns-over-American-plans-to-build-global-missile-defense-system-are-very-real-and-justified/, URL kasutatud 20.04.15;
10. Mark Sleboda, <http://www.zoominfo.com/p/Mark-Sleboda/813381380>, URL kasutatud 20.04.15;
11. Miller, N, Ko, R. „Constructing narratives as a means of legitimizing political power: Contextualizing the propaganda model in Iraq,“ International Journal of Contemporary Iraqi Studies, vol. 6, no. 1;
12. Miskimmon, A. Loughlin, B ja Roselle, L, „Forging the World: Strategic Narratives and International Relations,“ <http://static1.1.sqspcdn.com/static/f/127762/16079410/1326798495050/Forging+the+World+Working+Paper+2012.pdf?token=owz4F5atVwhxc9IMGHxX5pOLUN4%3D>, lk. 3, URL kasutatud 01.05.2015;
13. Nebojša Malić, <http://eserbia.org/people/journalism/956-nebojsa-malic>, URL kasutatud 20.04.15;

14. Peter Lavelle, <http://rt.com/op-edge/authors/peter-lavelle/> URL kasutatud 20.04.15;
15. RT International, <http://rt.com/about-us/structure/> URL kasutatud 22.04.15;
16. Russia Today courts viewers with controversy,
rbth.co.uk/articles/2010/03/23/230310_rt.html, URL kasutatud 20.04.15;
17. Russia Today, „Бюджет телеканала RT сокращён на 10%“,
<http://russian.rt.com/article/69298> URL kasutatud 22.04.15;
18. Tartu Ülikooli sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas,
<http://samm.ut.ee/diskursusanalyys>, URL kasutatud 17.04.15;
19. The Economist, Democracy Index 2014,
<http://www.sudestada.com.uy/Content/Articles/421a313a-d58f-462e-9b24-2504a37f6b56/Democracy-index-2014.pdf> URL kasutatud 20.04.15;
20. Новости с московским акцентом,
<http://q99.it/i6XUebp><http://www.newtimes.ru/articles/detail/87755/> URL kasutatud 12.04.15;
21. Опалев, С. ja Сурганова, Е. „Бенефициары кризиса“,
<http://www.rbcdaily.ru/economy/562949994486359> URL kasutatud 22.04.15;
22. Украинский кризис, <http://www.levada.ru/05-05-2015/ukrainskii-krizis> URL kasutatud 06.05.2015

Raamatud

1. Dijk, T. A, „Ideoloogia multidistsiplinaarne käsitus“, Tartu Ülikooli Kirjastus, 2005;
2. Etang, J ja Pieczka, M, „Public Relations“, Lawrence Erlbaum Associates, 2006;
3. Fairclough I. And N. „Political Discourse Analysis“, Routledge, 2012;
4. Jowett, G ja O'Donnell, V. „Propaganda and Persuasion“, Sage Publications, 2006;

5. Lasswell, H, Lerner, D ja Speier, H. „Propaganda and Communication in World History,“ East-West Center, 1979;
6. Olick, K; Seroussi V and Levy D, „The Collective Memory Reader,“ Oxford University Press, 2011;
7. Patrick, B. “The Ten Commandments of Propaganda,” London : Arktos Media, 2013;
8. Potšeptsov, G. „Propaganda ja Trummipõrin,“ Olion, 2009;
9. Schmitt, C. “The Concept of the Political,” Chicago: University of Chicago Press, 1996;
10. Schmitt, C. „The Concept of the Political: Expanded Edition,“ The University Press of Chicago, 2007;
11. Schrift, A. D, „Twentieth-Century French Philosophy,“ Oxford:Backwell, 2006;
12. Zelizer, B. “Reading the past against the grain: The shape of memory astudies,” Critical Studies in Mass Communication, 1995;
13. Tamm, M. „Monumentaalne ajalugu,“ Pakett, 2012;

Muud

1. Campbell, T. Clapp, V. Wallin, M. „Russian State Media,“ American Security Project, 2014.

Summary

The aim of this master's thesis is to study how Russia has depicted the Ukrainian crisis, its reasons and culprits through *Russia Today* – the state funded television channel meant for foreign countries. This work analyses how the channel has depicted Ukrainian events through the debate programme *CrossTalk* from November of 2013 to December of 2014. 53 programmes concerning Ukraine are used. The timeframe under consideration has been divided into four periods and the claims made in the programme are analysed with the model created for this task. The work analyses how the treatment of the historic events changes as the reasons for the Ukrainian crisis are brought up, which experts were involved in the programme and which roles were assigned to the countries involved in the conflict.

This work studied in depth how the Ukrainian crisis was handled by the state funded propaganda channel *Russia Today*. The debate show *CrossTalk* is in the centre of attention. The channel itself considers this programme to be their flagship programme and therefore has to represent the most influential propaganda they have to offer to foreign countries. Considering how much money the central government is channelling to make propaganda it can be claimed that the information industry is regarded to be a vital part of international relations. The opportunity to bring own narratives to the international arena is paramount and its effective use simplifies achieving foreign policy objectives.

The reason for this study topic is its relevance since the conflict in Ukraine that has been the basis of this work has not been solved at the time this master's thesis is completed.

The Ukrainian conflict started at the end of November 2013 when the president of that time did not sign the association agreement with the European Union. The crisis expanded and deepened in 2014. During this time Russian Federation annexed Crimea and a bloody conflict erupted in Eastern Ukraine. Presidential and parliamentary elections were held in the country. Besides these elections local elections were held in the separatist controlled Donbass. The end of 2014 was characterised by multilateral negotiations for armistice and resolution of the conflict. No enduring solutions were reached during these negotiations.

To study the narratives created by propaganda this work uses a model that is based on the Lasswell communication chain and strategic narrative model. The time frame under consideration is divided into four periods and analysis how the treatment of the historic events changes as the reasons for the Ukrainian crisis are brought up, which experts were involved in the programme and which roles were assigned to the countries involved in the conflict. The most noteworthy and characteristic quotes used in the programme concerning the Ukrainian crisis are pointed out in this work.

Theoretical argument: **the changing of the propagandistic narrative meant for the international arena shows how the events are shaping the goals for the producer of said propaganda.**

The conducted analysis showed that Russia has created a universal set of narratives that are applicable for political purposes during other possible conflicts as well. The guilty parties and accusations are universal from a general point of view (the Nazis and Western states) – there only needs to be a conflict where to use them again. It can also be said that while covering this current crisis no new concepts or narratives were created. Both criticizing the West as well as emphasizing the dangers of Nazism existed in previous Russian discourse. Therefore the use of propaganda by the Russian Federation can be considered successful.

The volume of this work cannot cover all of the propaganda by the Russian Federation aimed at foreign countries nor all of its aspects. Therefore, in the first stage of this study I worked through the empiric data and based on these results made a choice on which analysis method to use.

This study is a good starting point for further analysis on the propaganda associated with the Ukrainian crisis since the crisis itself is not yet over. It is also possible to study whether and for what purposes does the Russian Federation use the main narratives outlined in my work in other conflicts.

Lisad

LISA 1 Telekanali *Russia Today* ukrainateemalised saated perioodil november 2013- detsember 2014 (vaatamispäevik)

Saade, pealkiri, pikkus, vaadatavus (Youtube), link saatele	Eetris olnud	Vaadatud	Saate külalised	Ajaloolise sündmuse väljatoomine	Üleüldine temaatika
1. CrossTalk: Winning Ukraine? 28:13 min (17 380) http://rt.com/shows/crosstalk/ukraine-free-trade-eu-463/	29.11.2013	7.12.2014	Mark Sleboda, Lilit Gevorgyan, John Laughland	EL eesmärk laiendada ajaloolisele RU alale ehk UA-se (02:18 min)	Räägiti, et EL assotsieerumislepingulepingust UA-ga ja tolliliidust RU-ga. Arutleti, miks UA on praeguse välispoliitilise kursi valinud ja millised on riigi päevaprobleemid, eelkõige majanduses.
2. CrossTalk: Kiev burning 27:43 (12 621) http://rt.com/shows/crosstalk/ukraine-kiev-burning-protests-116/	24.01.2014	8.12.2014	Alexander Mercouris, Mark Sleboda, Anders Aslund	Maidanil tegutsesid neonatsi grupid (17:30 min), sama väide ka 8 min juures	Väidetakse, et Maidanil toimuv pole protest, vaid vägivaldne rüüstamine, ründavad politseid jne, nad on natsionalistid, väga palju vägivalda mässajate poolt.
3. CrossTalk: Radical Ukraine 27:29 min (11 893) http://rt.com/shows/crosstalk/radical-ukraine-violence-opposition-347/	29.01.2014	9.12.2014	John Laughland, Tony Halpin, Dmitry Babich	Maidanil mässajad on neonatsid (05:00 min), kasutatakse natsidelt võetud hüüdlauseid (09:00 min), UA koostöö natsidega II MS ajal, nad pole seda kahetsenud (24:00 min)	Protestid on väga vägivaldsed, opositsioon ei ole demokraatlik, EL toetab vägivalda, valitsev president on pakkunud kompromisse aga mässajad ei tee koostööd, assotsieerumislepingulepingu allkirjastamine oleks UA kaheks jaganud.
4. CrossTalk: New Cold War? 26:35 min (16 771) http://rt.com/shows/crosstalk/cold-war-west-russia-667/	5.02.2014	10.12.2014	Eric Draitser, Mark Almond, Steven Cohen	Lääne propaganda väidab, et RU tahab UA-d vallutada. EL sunnib UA-d valima kas ida või lääs ja sellega tekitab uue külma sõja (15:00 min)	Saates keskendutakse pingetele, mida Ukrainas aset leidvad sündmused on tekitanud. Räägitakse võimalikust uuest külmast sõjast, mis on tekkimas. Selles süüdistatakse lääneriike. Kritiseeritakse lääne meediat, kuna see ei ole objektiivne ja väidab, et Venemaa Föderatsioon tahab Ukrainat vallutada. Euroopa Liit sunnib Ukrainat valima, kas ida või lääs
5. CrossTalk: Kiev's agony 28:14 min (13 717) http://rt.com/shows/crosstalk/kiev-nuland-civil-war-030/	21.02.2014	11.12.2014	Marcus Papadopoulos, Robert Oulds, Ariel Cohen	Neonatsid mässavad Maidanil, neid ei huvita demokraatia (01:30 min), veel natsismi teemal (25:00 min)	NB! Viimastes saadetes on olnud ka üks nõ läänemeelne esineja! EL ja USA mängivad UA-s geopoliitilisi mängu. Rünatakse tugevalt läänemeelset saatekülalist.

6. CrossTalk: Revolutionary Kiev 28:52 min (15 918) http://rt.com/shows/crosstalk/ukraine-legacy-president-left-795/	26.02.2014	12.12.2014	Amanda Paul, Dmitry Babich, Alexander Mercouris	Võrreldakse UA olukorda 1933. aastaga Saksamaal (natside võimuletulek) (09:15 min), süüdistatakse ühte UA juhti antisemitismis (27:15 min)	Opositsioon ei suuda UA-s koostööd teha, võimu legitiimsuse küsimus (president põgenenud), mitmes saates on rõhutatud, et Janukovõtš oleks pidanud võimust loobuma demokraatlikul viisil ehk järgmistel presidendivalimistel.
7. CrossTalk: V. Nuland's newbies 25:42 min (7 600) http://rt.com/shows/crosstalk/ukraine-egypt-syria-nato-122/	28.02.2014	13.12.2014	Daniel McAdams, James Carafano, Jacques Cheminade	Väide, et osad grupid, kes võimule said on paremäärmslased ehk fašistid (04:30 min), süüdistatakse UA valitsevat võimu neonatsismis (16:50 min), jällegi võrdlus Hitleri Saksamaaga (21:00 min)	Räägitakse V. Nulandi telefonikõnest ja et tema eesmärk saavutati. Räägitakse UA rasketest majandusprobleemidest. Lääs toetab UA-t, et teda kiirkorras NATO-se võtta.
8. CrossTalk: Crimean crucible 27:07 min (25 993) http://rt.com/shows/crosstalk/crimean-crucible-russia-ukraine-473/	3.03.2014	14.12.2014	Mark Sleboda, Nebojsa Malic, Alexander Mercouris	Räägitakse Jugoslaavia lagunemisest, mida võrreldakse praeguse olukorraga (02:40 min), süüdistus paremäärmsluses Kiievi valitsuse suunas (05:20 min), USA käitub, kui 19. saj riik, kes üritab oma mõju kasvatada, USA käitumist kirjeldatakse Thykididese, teksti kaudu (Ateena ja Sprata), natsisümboolika lubamine UA-s (25:20 min)	Räägitakse RU rollist UA kriisis: lääne ajakirjanduse väide, et RU on UA-se tunginud on vale, lääts ei tunnista RU õigust kodanike kaitsta. Räägiti esimest korda, et USA võib RU-le finants sanktsioonid kehtestada.
9. CrossTalk: Ukraine divided 27:10 min (22 281) http://rt.com/shows/crosstalk/ukraine-divided-crimea-media-894/	5.03.2014	15.12.2014	Stephen Zunes, Eric Draitser, John Laughland	Liibüa riigi lõhkumine lääneriikide poolt, kui ajalooline näide (18:00 min), mitmed praeguse valitsuse liikmed neonatsid (23:00 min), veel natsismi teemal (25:00 min)	Kriitika lääne meedia suunas. UA-s on RU sekkumine rahvusvahelise õigusega kooskõlas, sest legitiimne riigijuht on seda palunud (Mali ja Prantsuse abi võrdluseks). Föderalism on UA probleemide lahenduseks.
10. CrossTalk: Intriguing Ukraine 27:25 min (17 113) http://rt.com/shows/crosstalk/new-leak-situation-ukraine-350/	7.03.2014	16.12.2014	Alexander Nekrassov, Brian Becker, Manuel Ochsenreiter	Väidetakse, et fašistid on need, kes snaipreid kasutasid. Tuuakse näide Hitleri Saksamaalt (03:50 min), EL toetab Kiievis võimul olevaid neonatse (07:20 min), UA-s toimuv meenutab 1930. aastaid ja on oht venekeelsele elanikkonnale (07:40 min), kui Kosovoli enesemääramisõigus, miks ei võiks Krimmil olla!? (18:20 min) Räägitakse Kosovost (22:00 min)	UA opositsioon palkas snaiprid inimesi laskma, Paeti kõne tõestab seda. EL väldib sellest rääkimist. Ei saa rääkida Krimmi okupeerimisest, kui on olemas leping, et RU väed võivad seal olla. RU invasioon on müüt. UA konflikt on geopoliitiline. NATO tahab Krimmi seal asuva baasi tõttu. USA ja UK ei suuda sanktsioone kehtestada, sest nende majandus võlgades.

11. CrossTalk: Crimea's fait accompli 27:12 min http://rt.com/shows/crosstalk/crimea-determination-radicals-europe-822/	10.03.2014	17.12.2014	Ben Aris, Mark Sleboda, Patrick Henningsen	Kiievis ultranatsionalistid võimul (07:10 min), Kosovo ja Krimmi olukorra võrdlemine (07:45 min), EL toetab oma tegevusega neonatse Kiievis (09:50 min), pikemalt natsismist ja Svoboda parteist (15:00 min)	Räägitakse lähenevast Krimmi referendumist. Paeti ja Ashton kõne , millest jäeldub, et UA opositsioon tellis snaiprid. USA riigijuhid ei kõnele rahva eest, vaid suurfirmade nimel. Kiievis on illegaalne valitsus. Läänes topeltstandardid.
12. CrossTalk: Sprinning Ukraine 29:05 min (15 095) http://rt.com/shows/crosstalk/springing-ukraine-conflict-us-166/	12.03.2014	18.12.2014	Pepe Escobar, Ann Lee, Martin McCauley	Vihje/väide, et neonatsid haarasid Kiievis võimu (17:40 min)	Räägitakse tulevases Krimmi referendumist, mis kindlasti toetab iseseisvust. Rõhutatakse, et Kiievi valitsus pole legitiimne. Jälle räägitakse V. Nulandi kõnest, mis justkui peaks tõestama, et lääts tahab UA-t endale. Räägitakse natuke Hiina rollist.
13. CrossTalk: Crimea votes! 27:10 min (33 556) http://rt.com/shows/crosstalk/ukraine-significance-crimea-referendum-206/	16.03.2014	19.12.2014	George Galloway, Michael Hughes, Dmitry Babich	Juba sissejuhatuses väidab saatejuht, et fašistid on UA-s võimul (00:10 min), tuuakse näide, et Kosovos tehti ju nii USA poolt (02:20 min) Sevastopoli sadamal ajalooline tähtsus, juba 150 aastat tagasi ei antud seda, brittidele ja pranslastele ära, nüüd ei saa ka NATO seda, neonatsid Kiievis võimul (05:00 min)	Rõhutatakse, et Krimm on 2. sajandit olnud RU koosseisus ja see anti meelevaidselt UA-le ära. Praegu loetakse viimaseid hääli, EL ja USA peavad leppima tulemusega, nad ju ei lähe sõtta ja sanktsioonid teeksid nende enda majandusele liiga.
14. CrossTalk: Welcome Crimea! 27:14 min (22 048) http://rt.com/shows/crosstalk/crimea-returned-russia-ukraine-626/	19.03.2014	20.12.2014	Manuel Ochseneiter, Marcus Papadopoulos, Mark Sleboda	Krimmi referendumi tulemuse meelevaidselt oli sama, mis Saksamaade ühendamise ajal (02:40 min), süüdistus, et Kiievis ultranatsionalistid võimul (06:05 min), lääts ei tunnistanud külma sõja ajal Balti riikide okupatsiooni, aga siiski olid N. Liiduga kaubandusuhed, seda ei toodud kunagi millegi põhjuseks (08:30 min), kõik algas USA käitumisest Jugoslaaviast (15:50 min)	Räägitakse Putini kõnest Krimmi ühendamisel. Putin kritiseeris USA välispoliitikat. Krimmile oli see nõrkojutulek. Need tatarlased, kes RU vastu olid, maksti lääne poolt kinni. RU peaks tegema rohkem koostööd Hiinaga ja Lõuna-Ameerikaga riikidega.
15. CrossTalk: Ukrainian spiral 26:18 min (11 288) http://rt.com/shows/crosstalk/ukraine-kyev-government-economy-245/	21.03.2014	21.12.2014	Michael Arthur, Nebojsa Malic, Jacques Cheminade	Mainitakse fašismi ja seda, et RU õigustab oma tegevust, kuna Katarina II ajal oli Krimm RU osa (04:00 min). Jällegi võrreldakse Kosovo sündmustega.	Räägitakse RU õiguslikest sammudest Krimmi ametlikul ühendamisel. Leitakse, et EL peab nüüd UA-le abi andma, kuna nemad lõhkusi UA ära. Ikka samad süüdistused nagu varem, et EL ja USA ei tahtnud asja lahendada jne.

16. CrossTalk: After Crimea 28:13 min (20 718) http://rt.com/shows/crosstalk/most-recent-ukraine-crisis-689/	23.03.2014	22.12.2014	Martin McCauley, Mark Sleboda, Christoph Hoerstel	Viide paremäärmuslusele (18:30 min, 20:20 min)	Küsimus, mis on maailmas muutund: EL ei kuula enam nii palju USA, EL tugineb suuresti Saksamaale, kes on oma huvisid tugevemalt kehtestama asunud. RU vaatab rohkem Hiina poole. UA-s ennustatakse kodusõda. Räägitakse esimestest sanktsioonidest, mida keegi tegelikult ei taha. Kõik UA-ga seonduv on geopoliitika.
17. CrossTalk: Collapsing Ukraine 28:04 min (25 806) http://rt.com/shows/crosstalk/collapsing-ukraine-russia-relations-161/	25.03.2014	23.12.2014	Johan Bäckman, Andy Martin, William Blum	Väide, et Kiievis võimul fašistlik hunta (05:15 min). Kosovo ja Krimmi võrdlus (18:40 min). Fašismist pikemalt (22:00 min).	J. Bäckman oli Krimmis vaatlaja, ta väidab, et kõik oli aus ja vaba. Räägitakse, et USA-l juba pikk ajalooline kogemus demokraatlike valitsuste kukutamisel. Süüdistused, et lääskorraldab midagi illegaalselt jne. Läänemeelsel külalisel ei lasta segamatult rääkida, nagu varasemates saadetes.
18. CrossTalk: Cry me a river 28:05 min (14 124) http://rt.com/shows/crosstalk/crimea-us-security-threat-677/	28.03.2014	24.12.2014	Scott Rickard, Patrick Smith, Ian Kearns	Väide, et Maidnil tõstsid pead fašistid (22:25 min).	Räägitakse, et Obama on väitnud, et UA konflikt on hullem, kui Iraagi sõda, aga see suur liialdus. UK külaline väidab, et Obama pole seda väitnud, ta ütleb, et mõlemad pooled (EL ja RU) on süüdi. Jälle räägitakse V. Nulandi kõnest. Brüssel ei mõelnud läbi, kuidas UA-ga käituda. Tüüpiline on see, et läänemeelsemaid vaateid esindaval inimesel ei lasta oma mõtteid lõpetada.
19. CrossTalk: Ukrainian ricochet 26:19 min (10 710) http://rt.com/shows/crosstalk/ukraine-crisis-global-security-261/	4.04.2014	25.12.2014	Vladislav Krosnov, Richard Whites	Puudub	Saate alguses naeruvääristatakse kriisi suurust. Näiteks, et Poola tahab 10 000 NATO sõdurit ja Baltimaad õhuturvet juurde. Kriis pole ju selline, et seda vaja oleks (saatejuht). Räägitakse, et RU tõenäoliselt ei tungi UA-sse vaid tahab sellega vaid hirmutada. NATO laienemine külma sõja järgselt on olnud vale seda poleks üldse vaja olnud. Süüdistus, et lääsk ei ole tahtnud teha UA osas koostööd. On loomulik, et Krimm jälle RU osa ja seda ei tasu taga nutta. Tuleks teha leping, et UA ei saa kunagi NATO osaks, muidu see ärritab RU-d. Nii EL kui RU peavad UA-d aitama, ei saa nii, et ühte poolt ei kaasata.

20. CrossTalk: Broken Ukraine 27:19 min (17 998) http://rt.com/shows/crosstalk/ukraine-separatism-failed-state-684/	11.04.2014	26.12.2014	Scott Rickard, Neil Clark, Jeanne Zaino	UA valitsuses on 5 neonatsi (03:00 min). Räägitakse, et RU-l ajalooline side Krimmiga (08:50 min).	UA on riik, mis on lagunemise äärel. EL-is võib tekkida sõjapõgenike tulv. RU võib samuti tekkida suur põgenike voog. USA peamiselt kõiges süüdi (V. Nulandi kõne tõestab seda). Lääne meedia ei hooli sellest, et Ida-UA elanikel peaks olema samuti enesemääramisõigus. NATO on nüüd viimaks avalikult tunnistanud, et nende missioon on RU vastu, liigutavad sõdureid ja lennukied siia, sinna. Lääne meedia hurjutamine. Naerdakse selle üle, et RU võiks UA-s täiemõõtmelist sõda alustada. Tuuakse välja, et RT on üks vähesi, kes kajastab UA sündmusi objektiivselt.
21. CrossTalk: Stalling Ukraine 26:58 min (26 859) http://rt.com/shows/crosstalk/ukraine-political-resources-disaster-336/	18.04.2014	27.12.2014	Mitch Feierstein, Andrew Korybko, Gilbert Mercier	Puudub	Mainitakse esimest korda antiterroristlikku operatsiooni, mille käigus rikutakse inimõigusi. CIA aitab seda operatsiooni juhtida. Väidetakse, et UA sõjavägi ei toimi. Mainitakse ka UA rasket majanduslikku olukorda. UA aitamiseks on vaja 100 mld dollarit. Viidatakse jälle V. Nulandi kõnele. Räägitakse, et EL ja USA majanduslik olukord on nii halb, et neil on raske aidata. Valimised, mis UA-s tulevad ei saa olema ausad ja vabad. USA strateegia on luua läbikukkunud riike.
22. CrossTalk: Chicken Kiev? 27:23 min (11 765) http://rt.com/shows/crosstalk/democracy-eu-us-ukraine-744/	21.04.2014	28.12.2014	Alexander Mercouris, Mark Sleboda, Mark Hackard	USA-l sama "mänguplaan" UA-s, mis Jugoslaavias, Süürias (06:20 min), fašistid juhtisid Maidanil revolutsiooni (11:50 min), valitsuses on fašiste ja lääne meedia seda ei kajasta (19:20 min)	Kriitika USA suhtes, et ei taha koostööd teha. USA tahab jätta muljet, et UA-s toimuv on RU süü. Saade üleüldiselt väga USA keskne, mida USA tahab saavutada UA-s. Valimised UA-s ei saa olema legitiimsed ja vabad.
23. CrossTalk: Ukraine info war 26:37 min (27 775) http://rt.com/shows/crosstalk/154788-ukraine-info-war-russia/	25.04.2014	29.12.2014	Mark Levine, Scott Rickard	Saatejuht väidab jälle, et Kiievi juhivad fašistid (04:10 min)	Kuna EL ja USA ei taha UA-s toimuva eest vastutust võtta, siis süüdistatakse RU-d. Väidetakse, et on hulga UA sõdureid, kes ei soovi oma kaasmaalasi tappa ja keelduvad Ida-UA-s sõdimast. Lääne vaateid esindaval inimesel ei lasta rääkida, nagu tavaliselt.

24. CrossTalk: Ukraine vs. Ukraine 27:52 min (21 783) http://rt.com/shows/crosstalk/158248-ukraine-referendum-east-west/	12.05.2014	30.12.2014	Kevin Berrit, Charles Shoebridge, Andrei Urebko	Neonatsid kukutasid Janukovitsi võimult (01:35 min), natsigrupid saadetakse Ida-UA-sse, et nad protestijaid elusalt põletaksid.	Süüdistused, et praeguses valitsuses ka palju oligarhe ja see valitsus/võim ei jää püsima. Inimestel Ida-UAs peab olema õigus enesemääramisele. Süüdistused, et lääne meedia ei räägi Kiievi võimu kuritegudest ja muudest probleemidest. Eraldi süüdistatakse ka USA, kes kogu aeg võimuvahetusi korraldab. Väidetakse, et NATO toob juulis pikemaks ajaks väed UA territooriumile. EL-le võib probleemiks saada suur põgenike vool UA-st välja.
25. CrossTalk: Ukrainian red lines 27:52 min (13 207) http://rt.com/shows/crosstalk/158820-ukraine-crisis-referendum-disintegration/	14.05.2014	31.12.2014	Martin McCauley, Michael Hudson, Daniel Welch	Vihjeid äärmuslikule valitsusele Kiievis aga otse ei öeldud, et natsid juhivad UA-d	UA riik jätkab lagunemist, räägitakse referendumist Ida-UA-s. Tulevastel UA presidendivalimistel ei saa kõik hääletada ja seega ei ole need õiglased. Kiiev peab tegema Donetskile järeleandmisi, et see riigi koosseisu jääks. Ida-UA-s tapetakse süütuid inimesi Kiievi võimude käsul. Kui valimistel peaks võitma RU meelse kandidaat, siis lääs korraldab vajaduse uue Maidani, nad oskavad seda hästi.
26. CrossTalk: Kiev's war 26:37 min (11 419) http://rt.com/shows/crosstalk/160352-ukraine-western-backed-government/	21.05.2014	1.01.2015	Caleb Maupin, Sarah Lain, Robert Parry	Fašistid on praeguse valitsuse eesotsas (03:00 min), seda mainitakse vähemalt 5 korral veel.	Räägitakse presidendivalimistest, Poroshenko võib olla hea, kuna räägiks nii EL, kui RU-ga. Praegune fašistlik valitsus tahab ennast nende valimistega legitimiseerida. Ka Putin öelnud, et valimised hea samm. USA tegevust maailmas mõistetakse hukka. UA sõjavägi paneb toime kuritegusid oma rahva vastu. Föderaliseerumine võiks olla lahendus.
27. CrossTalk: Ukrainian farce 27:05 min (14 180) http://rt.com/shows/crosstalk/161412-ukraine-presidential-election-farce/	25.05.2014	2.01.2015	Richard Weitz, Nebojsa Malic, Alexander Nekrassov	Läbivalt räägitakse äärmuslikust parempoolsusest, kellel on relvad ja võim. Paremäärmuslus ei lase uuel presidendil vabalt tegutseda. Otseselt natsismi ei mainitud, räägiti äärmuslikust parempoolsusest.	Valimised UA-s on farss, sest kõik ei hääleta ja kõik ei saanud kandideerida. See lõhestab riiki, kuna ida ei tunnista uut riigipead omaks. Väide, et EL ja USA ekspordivad demokraatiat ja saavad sellest kasu. UA-le pole sellest kasu. Mainitakse, et oma rahva tapmine jätkuvalt käib. Tähtis on jälgida millist survet hakkavad USA ja EL uuele presidendile avaldama. EL ei taha, et UA-s pinged väheneksid ja nad hakkavad uut presidenti mõjutama vägivaldsuse suunas. UA-s käib ka oligarhide lahing võimu pärast. Seni kuni UA sõjavägi tapab oma kodanikke ei saavutata rahumeelset ja kõigile sobivat lahendust.

28. CrossTalk: Bleeding Ukraine 26:48 min (13 548) http://rt.com/shows/crosstalk/162432-nuland-ukraine-mass-killing/	30.05.2014	3.01.2015	Graham Phillips, David Speedie, John Robles	Mainitakse mitmel korral parempoolset huntat, kes lääne poolt Kiievis võimule aidati. Neonatsismis süüdistamine (19:00 min) (23:40 min eriti tugev süüdistus)	Uus president on osutunud pettumuseks, kuna jätkab senist vägivaldset suunda. Rõhutatakse, et tegemist oligarhiga. Hääletus oli farss, Ida-UA selles ei osalenud. UA vägede kõrval osalevad Kiievi poolt juhitud operatsioonid ka lääne palgamõrtsukad. Saate rõhuasetus on see, et tsiviliste tapetakse UA keskvalitsuse poolt. V. Nulandi kõne mainitakse jälle.
29. CrossTalk: Orwellian Jen Psaki 26:19 min (19 445) http://rt.com/shows/crosstalk/163488-orwellian-jen-psaki-media/	4.06.2014	4.01.2015	Diana Johnstone, Eric Draitser, Uli Brueckner	Väide, et fašistid on Kiievis võimul (17:20 min)	See naine on USA negatiivse välispoliitika sümbol. USA ei huvita rahvusvaheline õigus, demokraatia jne. USA huvitab ainult võim ja hegemoonia. EL liigub USA sabas selles osas. UA sündmused on planeeritud Jaltas 2013, kus olid ka kõrged välispoliitika ametnikud. V. Nuland kõne väljatoomine. USA eesmärgiks on RU-d nõrgestada ja EL järgib USA eeskujut. UA on kodusõjas. Kui USA ei suuda oma tahtmisi riigis saavutada, siis ta tekitab kodusõja olukorras, kus keegi ei pääseks võimule. UA sõjavägi tapab oma kodanikke.
30. CrossTalk: Battlefield Ukraine 26:21 min (17 674) http://rt.com/shows/crosstalk/164084-ukraine-battlefield-us-prize/	6.06.2014	5.01.2015	Patrick Smith, Daniel Faraci, Patrick Young	UA-d juhivad natsid ja lääne meedia sellest ei räägi (20:00 min)	Räägitakse, kuidas UA sõjavägi idas oma kodanikke tapab. Jällegi süüdistatakse USA, kes toetab Kiievit nii raha, kui relvadega. Räägitakse jälle V. Nulandi plaanist. Rõhutatakse, et USA on sekkunud Süürias, seda näidet tuuakse palju. Väidetakse, et RU on tahtnud rahaliselt abistada (15 mld) aga USA ei ole abistamisest huvitatud, pakkunud on ainult 1 mld. dollarit laenu, kuigi oleks vaja üle 100 mld. dollari. RU-st tahetakse teha uut vaenlast ehk elustada vana vaenu.
31. CrossTalk: Schizophrenic Kiev? 26:59 min (5 027) http://rt.com/shows/crosstalk/164664-ukraine-schizophrenic-kiev-president/	9.06.2014	6.01.2015	Vladimir Suchan, Daniel Welch, Mark Sleboda	Fašistide suur mõju Kiievis ja kokkulepped nendega (07:45 min), äärmuslik paremsektor teeb Poroshenkoga koostööd (08:55 min), veel natsismi temaatikast (10:00 min), Poroshenko on parempoolseid aastaid rahastanud (11:25 min)	Suhtutakse skeptiliselt UA uude presidenti ja tema suutlikkuse, riigis rahu saavutamisele. Poroshenko ei arvesta Ida-UA inimeste huviga, ta kasutab nende vastu vägivalda. USA mõjutab Poroshenkot otsuseid. Sõjakuritegude sooritamine (relvastamata inimeste tapmine jne). Räägitakse Poroshenko äridest, meedia, relvatööstus, maiustused. Meediast lubas loobuda, aga ei teinud seda. Tugev kriitika lääne meedia suunal.

32. CrossTalk: Kiev blinks? 26:38 min (3 478) http://rt.com/shows/crosstalk/165240-ukrainian-civil-war-kiev/	11.06.2014	7.01.2015	Lindsey German, Alexander Mercouris, Edward Lozansky	Puudub	Kaheldakse, kas uus president ikka tahab vägivalda lõpetada ja kas tal on kontroll Maidani äärmuslaste üle? Kui palju kontrollib uut presidenti EL ja USA? Arvatakse, et ta tõenäoliselt USA mõju all. V. Nuland kõne mainitakse taas. NATO provotseerib sõjaliste harjutustega RU piiride ääres. NATO laienemine pole hea, see tekitab maailmas rohkem ebakindlust. USA välispoliitika tugev kritiseerimine.
33. CrossTalk: Kiev goes for broke 28:09 min (13 247) http://rt.com/shows/crosstalk/165712-kiev-goes-for-broke/	13.06.2014	8.01.2015	Ben Aris, Manuel Ochseneiter, Michael Shank	Puudub	Arutletakse, miks UA ei soovi RU poolt pakutud soodsa hinnaga gaasilepingut allkirjastada. RU on omalt poolt teinud mitmeid kompromisse, eriti hinna osas. Lääne mõju peamiselt. Lääs peaks mõjutama Poroshenkot, et ta lõpetaks tsiviilelanike tapmise. V. Nuland tegevuse mainimine. USA demokraatia ekspordi hukkamõist.
34. CrossTalk: Ukrainian truce? 26:33 min (7 642) http://rt.com/shows/crosstalk/167252-us-ukraine-influence-truce/	20.06.2014	9.01.2015	Don DeBar, Ivan Eland, Marcus Papadopoulos	Neonatsidel on UA-a valitsemises praegu väga suur roll (15:00 min)	Rõhutatakse, et tsiviilohvreid tekib iga päev juurde. Poroshenko poolt pakutud relvarahu võib pidada lõksuks, et separatiste rünnata. Väited, et USA juhib Poroshenkot. V. Nuland kõne jälle. Enne seda tehiskriisi Ida-UA inimesed ei soovinud RU-ga liituda, aga nüüd muutub see idee järjest populaarsemaks. Lääs tahab RU-d enda vaenlasena kujutada. Räägitakse humanitaarkriisi tõsidusest Ida-UA-s. Lääs ei ole rahul sellega, et neil ei ole enam RU üle võimu nagu 1990. aastatel
35. CrossTalk: Ukraine's ceasefire 27:53 min (9 624) http://rt.com/shows/crosstalk/168180-ukraine-ceasefire-preliminary-talks/	25.06.2014	10.01.2015	Eric Kraus, Nebojsa Malic, John B. Quigley	1000 aastane side RU ja UA vahel, KievRus, riigid väga seotud ajalooliselt jne (16:00 min), fašistid Kiievis (16:50 min), Kiievi neofašistlik režiim ei püsi enam kaua (25:30 min)	Pole kindel, kas Kiievi vaherahukavatsused (vaherahu) on siirad. Saatekülalised on pessimistlikud, et kriis laheneb. Poroshenko nõudmised on liiga äärmuslikud ja ida ei nõustu nendega. V. Nulandi kõne jälle. Räägitakse, et UA on hakanud rohkem UA temaatikaga tegelema. Sanktsioonid, mis siiani kehtestatud on ei ole tõsiseltvõetavad. EL ei saa endale sanktsioonide kehtestamist lubada. UA sõjavägi pommitab lasteaedu ja tsiviliste. UA majandust ei saa pääste ilma RU abita. UA kriisi lahenduseks oleks riigi detsentraliseerimine! Võib ka juhtuda, et Ida-UA ei soovi enam üldse UA osa olla Kiievi sõjakuritegude tõttu.

36. CrossTalk: Ukrainian crucible 27:32 min (8 257) http://rt.com/shows/crosstalk/168776-ukraine-divided-no-ceasefire/	27.06.2014	11.01.2015	Finian Cunningham, Jonathan Steele, Mark Sleboda	Puudub	Poroshenko räägib relvarahust, aga see ei toimi. UA väed rikuivad tihti relvarahu. Tsiviilelanike on massiliselt tapetud. Inimestel ei ole joogivett ega ravimeid. Rääkida võib isegi genotsiidist rahuliku elanikkonna vastu. Putin on tõestanud, et RU väed ei plaani UA territooriumile siseneda ja näidanud sellega head tahet. Relvarahu on keskvõim kasutanud selleks, et suuremaid vägesid koondada. Läänemeelsemal külalisel ei lasta jälle lõpuni rääkida. Saates mainitakse, et RU peaks aitama Ida-UA inimesi ja see, et RU võttis seaduse, mis lubab vägesid kasutada on piinlik. Süüdistatakse USA, et see tahab RU-le nõ kohta kätte näidata. V. Nuland kõnele viide.
37. CrossTalk: Poroshenko's war 27:06 min (9 215) http://rt.com/shows/crosstalk/170300-poroshenko-ukraine-war-ceasefire/	4.07.2014	12.01.2015	Alexander Nekrassov, John Robles, Padraig Belton	Kiievis haaras võimu natsistlik, fašistlik hunta (07:15 min)	Räägitakse, et USA tahab EL ja RU-d tülli ajada. Poroshenko kuulab USA käskle ja on mõjutatud tugevast paremsektorist. Jälle väidetakse, et tsiviliste tapetakse UA sõjaväe poolt. Kuna Poroshenko teeb seda, mida USA ütleb ja USA pole rahust huvitatud, siis konflikt jätkub. USA firmadel on seal majandushuvid. Võib tekkida uus Maidani situatsioon. Räägitakse keerulisest humanitaarolukorrast Ida-UA-s, samuti riigi majanduslikust kriisist. Talv on tulemas ja gaasilepingut ei ole. Separatistid ei lepi enam föderaliseerimisega, nad tahavad oma riiki.
38. CrossTalk: Ukraine: End of beginning 27:56 min (12 724) http://rt.com/shows/crosstalk/171292-poroshenko-green-light-ukraine/	9.07.2014	13.01.2015	Mary Dejevsky, Mark Sleboda, Ray McGovern	On hea, et EL on aru saanud, et vägivalda UA-s on levitanud fašistid ja neonatsid (09:50 min), mõned väed/üksused mida Poroshenko kasutab on neonatslikud ja naudivad tapmist (24:10 min)	RU ja EL otsivad UA kriisile rahumeelseid lahendusi aga USA õhutab vägivalda. Tundub, et Poroshenko tahab Donetskis etniliselt puhastada. RU toetab UA territoriaalset terviklikkust aga oma inimeste tapmine on murettekitav. RU näeb lahendusena föderaalset riiki, kus Ida-UA-l on teatav iseseisvusõigus. Süüdistatakse lääne meediat, et see ei kajasta UA sündmusi objektiivselt. Tugev USA süüdistamine. V. Nuland mainimine jälle. RU peaks Ida-UA-d toetama, kasvõi majanduslikult, et inimesed saaksid ennast kaitsta.

<p>39. CrossTalk: Ukraine's stalemate 28:10 min (15 042)</p> <p>http://rt.com/shows/crosstalk/173620-ukraine-kiev-crisis-west/</p>	18.07.2014	14.01.2015	Alexander Mercouris, Richard Weitz, Brian Becker	Neonatsid võtsid Kiievis veebruaris võimu üle aga USA-d see ei huvitanud (10:20 min)	Räägitakse suurtest sõjakuritegudest, mida UA väed on toime pannud ja lääne meedia ei kajasta. RU-se on põgenenud 500 000 inimest. NATO väed varustavad Kiievi relvajõude. Ennustatakse, et Kiievi režiim kukub varsti kokku. Sanktsioonid kehtestati, kuna USA plaan ei õnnestunud. EL ja USA suhtumises on suur erinevus, EL teeb rohkem koostööd probleemi lahendamisel aga USA mõjutab EL riike. RU on üldiselt kriisist eemale hoidnud aga riiki ikkagi süüdistatakse koguaeg. RU pole UA-se kunagi tunginud, hoopis lääne jõud tungisid UA siseasjadesse. Poroshenko ei kontrolli kõike Kiievis toimuvat, inimesed kellel on relvad kontrollivad rohkem, nad on äärmusparempoolsed.
<p>40. CrossTalk: MH17 spin 27:31 min (37 298)</p> <p>http://rt.com/shows/crosstalk/174856-plane-mh17-investigation-war/</p>	23.07.2014	15.01.2015	Vladimir Suchan, Eric Kraus, Eric Draitser	Kiiev on fašistidega mestis (16:20 min)	USA süüdistab lennuki allalaskmises RU-d aga mingeid tõendeid ei ole. Need kõnede lindistused on võltsingud. See oli UA BUK relvasüsteem. Naerdakse välja, et sotsiaalmeedia võiks olla tõend. Sotsimeedia on suuresti USA kontrollitav. Terve mõistus ütleb, et UA lasi selle lennuki alla. Tuleb arvestada ka ajastusega, Kiievi võimul ei läinud väga hästi, aga nüüd on neil jälle palju tähelepanu ja kaastunnet (vandenõu?). Tuleb arvestada, et Ida-UA-s on pommitamise tõttu surnud sadu, kui mitte tuhandeid inimesi ka nende peale tuleb mõelda. Kogu konflikti seostatakse USA sooviga RU-ga konflikti astuda, RU-d mõjutada. Arvatakse, et Prantsusmaad võidakse teise Mistrali üleandmise osas survestada aga Prantsusmaa ei anna survele järgi. RU jaoks on praegune kriis ka hea võimalus lääne mõju endale vähendada, näiteks Hiina kaudu.

41. CrossTalk: Ukraine - what's next? 28:17 min (12 784) http://rt.com/shows/crosstalk/182904-ukraine-russia-negotiations-war/	27.08.2014	16.01.2015	Dmitry Linnik, Alexander Clackson, Michael Hughes	Räägitakse äärmuslikust parempoolsusest, kes Poroshenkot mõjutab (08:00 min), neofašism UA-s (10:20 min), mitmed inimesed, kes Poroshenko otsuseid mõjutavad soovivad etnilist puhastust (19:00 min)	UA-l seisavad ees suured probleemid, raha saab otsa ja gaasilepingut RU-ga pole. Kiiev peaks pidama läbirääkimisi Ida-UA esindajatega. Ka Merkel olevat seda soovitanud. Samas Poroshenko on nõ Maidani inimeste mõju all, kes tahavad vägivalga jätkumist. Lääs peaks aru saama, et UA-s käib kodusõda. Arutletakse milline on V. Nulandi mõju Poroshenkole. USA rahastab UA sõjaväge, et see sõdiks, samas Merkel tahaks rahumeelset lahendust. Räägitakse kohalikust autonoomiast, mis idas võiks olla. Poroshenko peab RU-ga gaasilepingu tegema. Väidetakse, et EL ei ole valmis UA-d majandust päästma. UA president pole päris legitiimne, kuna kõik ei osalenud valimistel.
42. CrossTalk: Ukraine: Mounting costs 27:33 min (16 667) http://rt.com/shows/crosstalk/183576-ukraine-economy-civil-war/	29.08.2014	17.01.2015	Joshua Tartakovsky, Dmitry Babich, Jim Dean	UA paremäärmuslased tapavad rahulikke kodanikke (08:00 min), AZOVI pataljon koosneb Euroopa neonatsidest (08:35 min)	Räägitakse lääne meedia valedest. Näiteks, et RU on konfliktis osaline. Ida-UA-st 700 000 inimest RU-se põgenenud. Räägitakse Ida-UA humanitaarkriisist, mida lääne meedia ei taha kajastada. RU-d süüdistatakse alati siis, kui lääneriikide plaanid on ebaõnnestunud. UA majandusraskused.
43. CrossTalk: Kiev in retreat 28:11 min (14 371) http://rt.com/shows/crosstalk/184516-ukraine-civil-war-economy/	3.09.2014	3.12.2014	Karel van Wolferen, Neil Clark, Gilbert Doctorow	Puudub	Alustatakse lääne meedia poolt loodud narratiivide kritiseerimisega. Tegelikult on kõige põhjus geopoliitika. Ameerika Ühendriikide propaganda on kõige rängem ning Euroopa riigid tsiteerivad seda. Väidetavalt ei taha lääne meedia kajastada sündmusi, mis juhtusid enne 2014 maikuud, kuna siis toimusid kuriteod Ukraina rahva vastu. Kogu saade keskendub lääne ajakirjanduse kritiseerimisele. Räägitakse atlantisismist ja selle mõjust kriisile. Saatest ei puudu süüdistused äärmusluses
44. CrossTalk: Kiev's collapse? 27:28 min (14 516) http://rt.com/shows/crosstalk/185224-ukraine-kiev-peace-talk/	5.09.2014	30.11.2014	Jonathan Steele, Daniel Faraci, Richard Weitz	Puudub	Ülevaade UA ebaedust. Sõjaline läbikukkumine aitas kaasa vaherahu saavutamisele. RU osalusest kriisis pole mingeid tõendeid. Teatud äärmuslikud jõud tahavad konflikti jätkata. Ida-Ukrainat ei suudeta Kiievi vägede poolt hõivata. Räägitakse ka majandusprobleemidest ja armee madalast moraalist. Porošenko peab selle sõja lõpetama, talv on lähenemas ja gaasi pole. Lääs soovib konfliktit jätkumist. Jällegi väiteid, et Porošenko ei püsi kaua võimul. Alguses separatistid tahtsid, et nende õigused oleksid kaitstud, aga nüüd Kiievi tegevuse tõttu on nende nõudmised kasvanud

45. Cross Talk: Ukraine's dead end, 27:29 min (11 674) http://rt.com/shows/crosstalk/190692-ukraine-war-poroshenko-conflict/	26.09.2014	28.11.2014	Tony Brenton, Alexander Clackson, Ben Aris	Puudub	Räägitakse UA relvarahust separatistidega, valimistest, UA-s on tekkinud rahvuslus, mis enne puudus. Jätkuvalt oligarhid võimul. UA-st peaks saama neutraalne riik
46. Cross Talk: Ukraine's free fall, 27:05 min (15 564) http://rt.com/shows/crosstalk/196716-ukraine-recovery-political-situation/	17.10.2014	21.11.2014	Eric Kraus, Charles Bausman, Alexander Mercouris	Novorossija termini kasutamine Ukraina ida alade kohta (07:00 min), UA juhte nimetatakse fašistideks (08:30 min)	Räägitakse jätkuvalt Ukraina relvarahust separatistidega ja lähenevatest valimistest. Väidetakse, et Ukrainas on jätkuvalt võimul oligarhid ja et Ukraina peaks säilitama neutraliteedi nii ida kui lääne suhtes. Ukraina teemikat on hakatud vähem meedias kajastama, kuna on tekkinud uued teemad. Teine põhjus, miks lääne meedia enam kriisi ei kajasta on see, et ei olda rahul riigis toimuvaga. Lääneriikidel pole kriisile lahendust. Mainitakse Ukraina sõjakuritegusid, mille on sooritanud natsid. Ainult Venemaa Föderatsioonis on huvi riiki aidata, teised riigid ei hooli. Räägitakse lääne läbikukkumisest Iraagis.
47. Cross Talk: Voting to divide, 27:01 min (9 100) http://rt.com/shows/crosstalk/199552-ukraine-new-parliament-elections/	27.10.2014	28.11.2014	Alexander Nekrassov, Alexander Mercouris, Mark Sleboda	Novorossija ja selle legitiimsus valimiste kontekstis (15:00 min), natside võitmine II MS ajal külma ilma toetusel (24:00 min)	Oligarhid tahavad nende valimistega võimu säilitada, valimised suurendavad lõhet riigis, majandusprobleemid segavad reformide elluviimist, USA suur mõju Kiievi üle
48. Cross Talk: Oligarchs rule! 28:31 min (7 649) http://rt.com/shows/crosstalk/200207-oligarchs-ukraine-elections-economy/	31.10.2014	28.11.2014	Eric Kraus, Dmitry Babich, Nebojsa Malic	Natsid pääsesid UA parlamenti (02.00 min), UA-s on tekkinud oligarhid, kes on ka natsid, nn uus vorm oligarhnatsid (07:45 min), II MS ja natsid (20:50)	Saate keskmes on Ukrainas toimunud valimised, mille kohta väidetakse järgnevat: lääne meedia kajastas Ukraina valimisi ühekülgselt, palju valesid, mittesobivad kandidaadid eemaldati valimistelt. Väga palju süüdistusi natsismis: natsid pääsesid Ukraina parlamenti, Ukrainas on tekkinud oligarhid, kes on ka natsid, nn uus vorm oligarhnatsid i
49. CrossTalk: Legitimacy wars, 27:17 min (7 738) http://rt.com/shows/crosstalk/202243-ukraine-election-war-legitimacy/	5.11.2014	21.11.2014	Marcus Papadopoulos, Gilbert Doctorow, Dmitry Linnik	Kosovo näide õigustamiseks Ida-UA eraldimist (04:20 min), riiki juhivad neonatsid (06:40 min), natsism ja juutide vihkamine UA-s (08:00 min)	Saates keskendutakse Ukrainas toimunud valimistele. Saate külalised märgivad, etoluline on mitte unustada veebruari sündmusi, kui legitiimne president võimult kukutati. Ida-Ukrainas toimunud valimised olid legitiimsed ja seda võib pidada demokraatia võidukäiguks. Ida-Ukraina inimesed ei taha enam Kiievi vägivalda all kannatada. Donbassi valimised olid demokraatlikud aga Ameerika Ühendriigid ja Brüssel ei taha neid tunnustada. Seda võrreldakse Kosovo situatsiooniga 1999. aastal, selle järgi peaksid lääneriigid hoopis Ida-Ukrainat toetama ja Kiievit pommitama.

50. CrossTalk: Cycle of violence, 26:35 min (8 462) http://rt.com/shows/crosstalk/205415-violence-ukraine-civil-war/	14.11.2014	21.11.2014	Rick Rozoff, David Speedie, Michael O'Hanlon	Puudub	Räägitakse vaherahu peatsest luhtumisest ja Ukraina raskest majandusolukorrast. Riigi raha väärtus langeb aga ikka tahetakse sõdida. Gaasilepingut pole ja talv on lähenemas. Riik on lootusetult kaheks lõhestunud, seda tõestasid idas toimunud valimised. Ukrainast ei saa NATO liiget. Venemaa Föderastioon tahaks Ukrainat aidata, et seal ei tekiks külmutatud konflikti, aga lääts on selle vastu. Kiievi režiim tegutseb Ameerika Ühendriikide käskude järgi. Näiteks suurendatakse järgmise aasta kaitse-eelarvet. Jällegi juttu, et vaja sõlmida gaasileping Venemaaga.
51. CrossTalk: Ukraine's NATO push 27:33 min (12 799) http://rt.com/shows/crosstalk/210967-poroshenko-nato-membership-economy/	4.12.2014	4.01.2015	Sherle Schwenninger, John Quigley, John Laughland	UA on kriis on vahend, et tekitada uus külm sõda (18:00 min), Kosovo referendum, mida Obama märtsis mainis (21:00 min)	NATO teema võeti päevakorda, et tähelepanu muudelt teemadelt eemale juhtida, USA ja EL mõjutavad. Lääs soovib RU-ga pingeid
52. CrossTalk: Wedged in the middle 26:54 min (10 576) http://rt.com/shows/crosstalk/213003-ukraine-nato-eu-membership/	10.12.2014	5.01.2015	Geoffrey Roberts, Mark Sleboda, Jonathan Steele	Paremäärmslusest üldiselt	Räägitakse, kas UA-st saab EL ja NATO liige. NATO on pigem poliitiline, mitte sõjaline liit. UA teeb juba NATO-ga koostööd. NATO teeb UA-ga koostööd, et RU positsioone halvendada. USA püüab RU-d isoleerida, et RU ei saaks EU-ga lähedaseks, et ei tekiks konkurenti. Räägitakse humanitaarkriisist Ida-UA-st. Praegune lääne meedia demoniseerib Putinit, kriitika ja laim on tugevamad, kui külma sõja ajal oli.
53. CrossTalk: Ukraine: Big Picture 26:45 min (14 186) http://rt.com/shows/crosstalk/216499-ukraine-politics-economy-culture/	29.12.2014	6.01.2015	Eric Draitser, Alexander Mercouris, Dmitry Babich	Terminist Novarossija, mis oli ajalooline on tänaseks saanud V. Nulandi abiga tegelikkus (01:30 min), EU-s on probleemiks fašismi uuestisünd (22:30 min)	Aastat kokkuvõttev saade. Kritiseeritakse läänt, et alguses olid Janukovitsi sõbrad ja siis hiljem töötasid tema vastu. Alguses oli V. Nulandi plaan saada kogu UA, koos Krimmiga aga see ei õnnestunud. Lääs on ise oma standardeid rikkunud, aga ikkagi süüdistatakse RU-d kõiges halvas. UA aitamine läheb majanduslikult väga kalliks. Kritiseeritakse NATO laienemist ja USA ülbust. 2014. on aasta, kui EL kaotas RU enda jaoks ja RU on hakanud panustama Hiinale.

LISA 2 Telekanali *Russia Today* ukrainateemalistes saadetes kajastatud
ajaloosündmuste esinemissagedus perioodil november 2013- detsember 2014

Saate pealkiri	Eetris olnud	Ajaloosündmused			
		II maailmasõda	Jugoslaavia sündmused 1990. aastatel	Enne II maailmasõda	Külm sõda
1. Winning Ukraine?	29.11.2013	-	-	Jah	-
2. Kiev burning	24.01.2014	Jah	-	-	-
3. Radical Ukraine	29.01.2014	Jah	-	-	-
4. New Cold War?	5.02.2014	-	-	-	Jah
5. Kiev's agony	21.02.2014	Jah	-	-	-
6. Revolutionary Kiev	26.02.2014	Jah	-	-	-
7. V. Nuland's newbies	28.02.2014	Jah	-	-	-
8. Crimean crucible	3.03.2014	Jah	Jah	Jah	-
9. Ukraine divided	5.03.2014	Jah	-	-	-
10. Intriguing Ukraine	7.03.2014	Jah	Jah	-	-
11. Crimea's fait accompli	10.03.2014	Jah	Jah	-	-
12. Sprinning Ukraine	12.03.2014	Jah	-	-	-
13. Crimea votes!	16.03.2014	Jah	Jah	-	-
14. Welcome Crimea!	19.03.2014	Jah	Jah	-	-
15. Ukrainian spiral	21.03.2014	Jah	Jah	Jah	-
16. After Crimea	23.03.2014	Jah	-	-	-
17. Collapsing Ukraine	25.03.2014	Jah	Jah	-	-
18. Cry me a river	28.03.2014	Jah	-	-	-
19. Ukrainian ricochet	4.04.2014	-	-	-	-
20. Broken Ukraine	11.04.2014	Jah	-	Jah	-
21. Stalling Ukraine	18.04.2014	-	-	-	-
22. Chicken Kiev?	21.04.2014	Jah	Jah	-	-
23. Ukraine info war	25.04.2014	Jah	-	-	-
24. Ukraine vs. Ukraine	12.05.2014	Jah	-	-	-
25. Ukrainian red lines	14.05.2014	Jah	-	-	-
26. Kiev's war	21.05.2014	Jah	-	-	-
27. Ukrainian farce	25.05.2014	Jah	-	-	-
28. Bleeding Ukraine	30.05.2014	Jah	-	-	-
29. Orwellian Jen Psaki	4.06.2014	Jah	-	-	-
30. Battlefield Ukraine	6.06.2014	Jah	-	-	-
31. Schizophrenic Kiev?	9.06.2014	Jah	-	-	-
32. Kiev blinks?	11.06.2014	-	-	-	-
33. Kiev goes for broke	13.06.2014	-	-	-	-
34. Ukrainian truce?	20.06.2014	Jah	-	-	-
35. Ukraine's ceasefire	25.06.2014	Jah	-	Jah	-
36. Ukrainian crucible	27.06.2014	-	-	-	-
37. Poroshenko's war	4.07.2014	Jah	-	-	-
38. Ukraine: End of beginning	9.07.2014	Jah	-	-	-
39. Ukraine's stalemate	18.07.2014	Jah	-	-	-
40. MH17 spin	23.07.2014	Jah	-	-	-
41. Ukraine - what's next?	27.08.2014	Jah	-	-	-
42. Ukraine: Mounting costs	29.08.2014	Jah	-	-	-
43. Kiev in retreat	3.09.2014	-	-	-	-
44. Kiev's collapse?	5.09.2014	-	-	-	-
45. Ukraine's dead end	26.09.2014	-	-	-	-

46. Ukraine's free fall	17.10.2014	Jah	-	Jah	-
47. Voting to divide	27.10.2014	Jah	-	Jah	-
48. Oligarchs rule!	31.10.2014	Jah	-	-	-
49. Legitimacy wars	5.11.2014	Jah	Jah	-	-
50. Cycle of violence	14.11.2014	-	-	-	-
51. Ukraine's NATO push	4.12.2014	Jah	Jah	-	Jah
52. Wedged in the middle	10.12.2014	Jah	-	-	-
53. Ukraine: Big Picture	29.12.2014	Jah	-	Jah	-

LISA 3 Ukraina kriisi kronoloogia¹

2013 november:

1. 21. novembril teatas Ukraina president Viktor Janukovõtš, et loobub assotsiatsiooni- ja vabakaubandusleppe sõlmimisest Euroopa Liiduga, et edendada suhteid Venemaaga;
2. Kiievis algasid protestid president V. Janukovõtši otsuse vastu.

2013 detsember:

1. Protestid jätkuvad.

2014 jaanuar:

1. Ukraina parlament püüab uute seaduste abil proteste piirata;
2. Ukraina peaminister astub tagasi.

2014 veebruar:

1. Protestid on muutunud järjest vägivaldsemaks ja vähemalt 88 inimest on hukkunud snaiperitule tõttu;
2. 22. veebruaril lahkub president Janukovõtš Kiievist ja Ukraina parlament tühistab tema volitused riigipeana;
3. Ukraina parlament nimetab Olexander Turchynovi ajutiseks presidendi kohusetäitjaks;
4. Krimmis hakkavad tundmatud relvastatud isikud hõivama strateegiliselt tähtsaid hooneid.

2014 märts:

1. Venemaa parlament rahuldab president Putini palve kasutada vajadusel sõjaväge Ukraina territooriumil, et kaitsta venekeelset elanikkonda;
2. Krimm liidetakse Venemaaga.

2014 aprill:

1. Separatistid hõivavad Ida-Ukrainas uusi alasid;
2. Euroopa Liit kehtestab Venemaale sanktsioone.

2014 mai:

1. Luganski ja Donetskis iseseisvusreferendumid;
2. Petro Porošenko võidab Ukraina presidendivalimised.

2014 juuni:

1. Ukraina vägede mõningane edu ja lühike vaheerahu separatistidega;
2. Venemaa suurendab oma vägesid Ukraina piiri lähistel.

2014 juuli:

1. Ukraina tühistab vaheerahu separatistidega;
2. Ukraina kohal tulistatakse alla reisilennuk MH17;
3. Euroopa Liit võtab vastuse otsuse sanktsioone laiendada.

2014 august:

1. Venemaa kehtestab läänele sanktsioonid (kaubandus);
2. Venemaa saadab Ukrainasse esimese humanitaarkonvoi.

2014 september:

1. Tihedada mitmepoolsed läbirääkimised konflikti lõpetamiseks.

2014 oktoober:

1. Ukraina paralamendivalimised.

2014 november:

1. Separatistid korraldavad Ida-Ukrainas valimised;
2. Vene vägede juurdevool Ukrainasse jätkub;
3. Toimuvad mitmesugused kõrgetasemelised kohtumised kriisi lahendamiseks.

2014 detsember:

1. Lühike relvarahu;
2. Toimuvad Minski kõnelused.

¹Timeline: Ukraine's political crisis, <http://www.aljazeera.com/news/europe/2014/03/timeline-ukraine-political-crisis-201431143722854652.html> URL kasutatud 15.03.15, The Ukraine Crisis Timeline, http://csis.org/ukraine/elections_ukr.htm#50 URL kasutatud 15.03.15

